

Åndskamp i skole og samfunn

STERN - STRID

Oppgjøret om bruken av det tyske og Europas største kulørte ukeblad Stern, i norsk skole i begynnelsen av åttiåra - ble en av de hardeste skolestrider i Norge i nyere tid. Den var et sviende oppgjør med totalitære krefter både på høyre og venstre sida i skole og media. Verdens største mediaskandale - Sterns trykking av Hitlers falske dagbøker utspant seg på slutten av Stern-striden - og viste hvilke åndskrefter og ideologier man drev og innførte i norske barnesinn. Sjefsred. Henri Nannen var tidligere konform nazist. Han og flere av redaktørene måtte gå av og flere av journalistene ble dømt i tysk forfatningsdomstol til 4 års fengsel. Noe senere ble det også laget et stort dokumentarprogram om saken som gikk fire kvelder på TV2.

Boken er fremdeles topp aktuell - både på grunn av utviklingen i norsk skole - og den nylig avsatte dom i Storbritannia mot en av de sentrale sannhetsvitner i forbindelse med Hitlers falske dagbøker, den britiske historiker David Irving.

ved. psykolog Gustav Mjåland

Forord til nyutgivelsen av Stern-Striden.

At vi nå gir Sternboken ut på nytt - har flere årsaker:

1. Opplaget på ca. 1000 - som den gang ble trykket, er i ferd med å tømmes.

2. Utgivelsen i 1984-85 fikk en noe uheldig utforming med alt for liten skrift, noe som har hindret lesningen og utbredelsen. Vi har nå økt både side- og skriftstørrelse.

3. Skolekampen for barna og fremtiden fortsetter med uforminsket styrke - og denne boken inneholder det aller meste av argumenter og kildehenvisninger som er uhyre nyttige i striden for retten til hjemmeundervisning og frie kristne grunnskoler.

AKF har engasjert seg kraftig - ikke minst på bakgrunn av det vi opplevde under Stern-striden (1980-1984)- i denne kampen. I mars 1990 reiste styret til Danmark for å studere friskolene som har en lang tradisjon der. Vi fikk med oss mange gode og nyttige impulser fra LFKF (Landsforeningen til opprettelse af kristne friskoler i Skjern) for vår kamp i Norge. Samtidig besøkte vi DBI (Dansk Bibelinstitutt i København) hvor vi fikk en særdeles god innføring av rektor Vigilius og hans medarbeidere i deres strid for fornyelsen av bibeltroskapen i Danmark. Det ble innledningen til et nyttig samarbeid i årene som kom - med deltagelse på våre seminarer og salg av deres litteratur.

4. Vi har også sett at de ideologiene (tankebygningene) som vi møtte i Sternstriden - bare fortsatte å øke sin innflytelse i

Stern (opplag 1,7 millioner) avbildet oss på lederplass. Under overkriften «Hexenprozes» in Norwegen» kommenterte de dommen på sin måte. Høgetveit (n.form.) t.v., Haugland i midten og Tore Hansen t.h. (formann i skolestyret.)

samfunns- og menighetsliv i Norge - noe som forøvrig var forutsagt av Olav Valen-Sendstad i sitt uhyre informative og langtskuende hefte fra 1952: «Moskva - Roma, Fjorten epistler om verdenspolitikken og det 20de århundres motrevolusjon». Her skildrer han det grunnleggende individualistiske menneskesyn som er fundamentet under de evangeliske - protestantiske riker som vi finner dem i Norden og de anglo-amerikanske riker. Men så fortsetter han: «Så lenge de protestantiske folk kjenner seg bundet til sin historiske arv, tradisjon, kristendom og kultur, kan disse innflytelser og den megen forvirring ikke få nevneverdig betydning. Helt annerledes blir det fra den tid disse folk åndelig og mentalt taper kontakten med sin fortid. Da dukker ikke bare Moskvas og Roms «5te-kolonner» opp i ly av den politiske og religiøse frihet (som de selv er svorne fiender av), men deres ideer og idealer søkes omplantet i vår jord - « , både på det kirkelige og det politiske område.» Og O.V.-S. fortsetter: «Med den ateistiske materialistiske kommunisme og sosialisme kryper

den byråkratiske allmaktstanke og diktaturtendens inn i våre folk, (Konf. dokumentasjonen på at Stern er statsfiendsk) og på bakgrunn av den «modernistiske» teologis fornektelser av grunnleggende kristelige sannheter, kryper den romerske kirketanke, de romerske kirkebegrep inn i de protestantiske kirker - hvilket var umulig om evangelisk kristendom var levende.» Ved inngangen til et nytt årtusen er det enda enklere å se at det var og er begge disse åndskrefter (sosialismen, katolsk nazi-fascisme, eller samlet nasjonal-sosialis-men), som var på vei inn i våre skoler, barn og vår felles fremtid med Stern.

Siden hverken formannen eller nest formannen i skolestyret gikk til pressen med saken - må informasjonen ha kommet annet steds fra. Kanskje finner vi en indikasjon på kilden i presseklippet på side 27 nederst i venstre spalte. Dette var Fædrelandsvennens første oppslag og her sier adj. Haugland at «Han har for øvrig også sendt et referat av saken til «Stern»! «

Der startet anatgelig det hele som skulle bli en strid over mange år - og som ideologisk sett har fortsatt til denne dag.

Ellers kom Lærerlaget, Lektorlaget (nå Undervisningsforbundet) med deres nåværende (2000) formann Truls Sevje med som sentrale aktører i striden her på Evje. Mediaverden med Fædrelandsvennen og deres to journalister Alf Kjetil Igland (nå tilsatt på Gimle-kollen Mediasenter) og Gunvald Opstad (pensjonist) - i spissen, omtalte Stern i positive vendinger og undertegnede i uthengende og negative vendinger. Etterhvert var en rekke av landets store media involvert - men fikk den interessante opplevelsen som mediafolk, at Stern ble involvert i verdens største mediaskandale. Det overrasket ikke oss med det en etterhvert så og fikk vite om dette «moteriktige» bladet som ble tiljublet som «kvalitetstidsskrift» av journalister og undervisningspersonell over store deler av Norge! Vi rakk riktignok å få med noe av mediaskandalen i boken, men de

kraftige konklusjonene kom senere da dommen falt i Tyskland. Flere av redaktørene måtte gå av og i allefall en av journalistene Heidemann - kanskje flere - ble dømt til 4 års fengsel på

grunn av offentliggjøring
en av Hitlers
falske dag-
bøker. TV-
filmen som ble
laget på denne
historien viser
oss med hvilken
besettelse og

Dette vitenskapelige kjempeverket om Stern på 995 sider omtales nærmere på s. 84 i denne boken. Forfatter er dr. med, diplom-psykolog og professor i psykologi Otto Walter Haseloff . Den ble innkjøpt og sendt Høgetveit fra Bonn av Olav Gran-Olsson.

kanskje blindhet man kjempet for å få dette Hitlers «reviderte» syn ut til verden. En kommentator på BBC uttalte: **«Jeg er enig med den øverste rabbiner i Storbritannia. Som menneske og offer og over-levende protesterer jeg mot at Hitlers angivelige dagbøker blir offentliggjort. Det spiller ingen rolle om de er ekte eller ikke. De rehabiliterer han for en generasjon som ikke kjente den monstrøse gangsteren. Å sammenligne dette med funnet av Dødehavsrullene - er en bespottelse som øker krenkelsen av alle som døde og led under dette tyranni»**

I flg. filmen kommenterer Sternjournalisten Heidemann dette med : «skinnhellig tullprat», og Stern fortsatte arbeidet med utgivelsen, som endte med total katastrofe for Stern.

På bakgrunn av dette blir Hauglands anklager særlig interessante når han sier: «Jeg aner brunskimmeret i den jakt noen har lagt seg på» (s.63)

Da rettssaken mot Stern var ferdig - ble det altså laget et stort TV-program som gikk fire kvelder på TV2. Den gir - om mulig -et enda mere grelt bilde av bladet - og etter vår mening viser

programmet at dette ikke var noen glipp av «utro journalister» som norske journalister prøvde å unnskyldde seg med overfor meg. Dette bekreftet bare det som kom fram i doktoravhandlingen, billedmaterialet og tekstene i Stern og mye av det andre materialet som vi etterhvert har i vårt arkiv.

Sjefsredaktør **Henri Nannen**, tidligere konform nazist - iflg. sjefsredaktør **Arthur Berg** - hevdet at «dagbøkene ville føre til at «store deler av «Det tredje rikets historie må skrives på ny» - noe han raskt måtte trekke tilbake. (Aft. 2.5.83.) Han omga seg altså med den slags historikere, etter vår mening sypmtomatisk for Stern. (se senere) Det var som **Tore Austad (H.)** daværende formann i Kirke og Undervisningskomiteen uttalte på NRK: «grov og sjofel pornografi, det rene griseri». Bladet oste av menneske-forakt - noe som er karakteristisk for alle mer eller mindre **totalitære** ideologier. Som **prof. Skodvin** hevder, så fordeler de politiske retninger seg - **ikke etter en strek** til høyre og venstre - men langs en **sirkel**, hvor demokratene befinner seg i toppen og de totalitære i bunnen. Vi kan videre utfylle skissen slik at vi i toppen finner de med et kristent, høyverdig menneskesyn - mennesket skapt i Guds bilde - og i bunnen finner de totalitære hverandre med sin menneskeforakt som gir seg mange onde utslag, bl.a. med porno. Det spiller liten eller ingen rolle om kreftene er røde, svarte, blåsvarte eller grønne - de er besjelet av menneskeforakt og er mer eller mindre totalt undertrykkende. Dette er det politiske budskapet i Stern. Konf. også doktoravhandlingen om Stern s. 84-85 som klart karakteriserer Stern. Vi ble imidlertid dømt for den politiske biten ved å ha gitt Sternbruk i skolen en sterk karakteristikk som var fullt dekkende for bladets politiske verdiholdninger. Riktignok var det flertallet bestående av **soren-skriver Steen** og **domsmann Lunden** som mente dette vedr. politikken. **Domsmann Hægeland** ga full frifindelse på alle pkt. Et samlet flertall av retten ga fullt medhold m.h.p. det

viktigste i denne striden, at bruk av Stern var undergraving av skolens verdier. (s.47 f.f.)

En av Sterns fremste sannhetsvitner i dagboksaken var den britiske historikeren **David Irving**. Han har etterhvert vist seg å være en revisjonist og nazisympatisør og antisemitt av rang, men allerede under Sternstriden dukket han opp som en sentral historiker for å bekrefte at man hadde funnet Hitlers dagbøker. Der Spiegel nr. 19/-83 skriver om han, og i boken «Selling Hitler» av Robert Harris, (New York, Pantheon Books 1986) finner en mange interessante opplysninger om Irving i relasjon til Hitlers dagbøker. Innledningsvis forteller de at bare i indexen er det tre tommer listet på Irving. Her fortelles det inngående om hvordan D. Irving først var tvilende - men så bekreftet dagbøkernes ekthet. Da falskneriet var oppdaget - dikterte han en pressemelding om at han først hadde ment at dagbøkene var falske. «Ja, sa en reporter fra The Times - og den siste person til å erklære dem ekte.» «NBC sente et tv-team for å intervjuer han etter en tale til en forsamling av høyreekstremister nær byen Neuss.» Der møtte de personer med uniformer og ordensmerker av Vikinger Jugend (en fanatisk sekt av unge neo-Nazis)» (Ibid.,359)

Her skildres videre Irving som den mest kontroversielle Hitlerhistoriker helt tilbake til 1977. Hans mål var «å gjenfortelle historien om krigen så langt som mulig sett gjennom Hitlers øyne,-». Han skulle gi Hitler et menneskelig ansikt og ikke en demons.

Innledningsvis var altså D.Irving skeptisk til ektheten av Hitlers dagbøker, men etter en samtale med hovedreporteren i Stern - **Heidemann (omtalt som «blodhunden» i red.)** - begynte han å skifte mening og erklærte dem for ekte - noe som snart stod på forsiden i Englands store aviser.

Aftenposten av 3.5.1983 ref. The Times og sier at David Irving hadde vært tvilende til ektheten, men: «-hevder nå at de kan være ekte,-»!

Irving fortsatte sin kamp for sine synspunkter og sympatier og i år 2000 - fikk han en knusende dom mot seg i britiske rettsvesen i en injuriesak som han reiste mot den amerikanske historikeren og professor **Deborah Lipstads** som hadde omtalt han nettopp som det tidligere anførte. Hun hadde i 1993 utgitt boken «Denying the Holocaust. The growing Assault on Truth and Memory.» Her skriver hun om hvordan David Irving hevder at Hitler ikke visste om mordet på de europeiske jødene, og nå endatil benekter eksistensen av gasskamrene i Auschwitz.» Den britiske dommeren skrev en totalt knusende dom hvor han karakteriserte Irving på følgende måte:

- Irving tapte på alle punkt og dommeren uttalte at «Irving ikke hadde noe renommè å miste.»
- Irving hadde «manipulert kildene i overenstemmelse med sitt høyreradikale program»
- Irving er «en rasist og en antisemitt.»
- han har «oversett og forvrengt materiale og opptrådt langt under standarden man bør forvente av en samvittighetsfull historiker.»

Simon Wiesenthalsenteret sier dommen er en «seier for historien over hatet.»

Dror Zeiergman - israelsk ambassadør sier: «Lærdommen for nye generasjoner - min generasjon - er at vi må fortsette kampen. Vi kan ikke gi opp mot folk som hever stemmen som Irving.» Aft. 12.4.2000.

Newsweek 24.4.2000 har en helside på denne historiske dommen og skriver følgende om han med div. kilder:

- «en av de farligste talsmenn for Holocaust fornektelse.» Libstadt.

- «Fra et meget tidlig stadium, har David Irving beundret tyskernes tredje rike og Hitler.»

- «Han spotter ikke bare Churchill og andre motstandere av Hitler, men også de desperate tyske patrioter som i juli 1944 forsøkte å drepe Hitler» Han omtales som en som uten grunnlag påstår og fordreier fakta - og er farlig fordi andre siterer han uten å sjekke bakgrunnen for det han skriver.

Denne mannen fornekte noe av de farligste og grusomste sannheter om menneskets handlinger i Europa: den systematiske og industrielle utryddelse av en hel etnisk gruppe, jødene. Gasskamrene var sentrale i denne ugjerning. Kommentarer sier at «Holocaustfornektelse er en trussel mot sivilisasjonen i.o. med at den raserer de historiske fakta for vår selvforståelse.»

Mannen som knuste denne ondskap og ble kalt «den vestlige sivilisasjons redningsmann» var sir W. Churchill som nedkjempet den med all «den kraft Gud kan gi oss» og blir selvsagt spottet av Irving og hans likesinnede. Denne Irving brukte altså Sterns som sannhetsvitne.

Igjen så flommet aviser og tidsskrifter over i kampen mot denne uhyggelige **totalitære åndsmakt** som reiser hodet i Europa på mange måter, både i fornektelsen av nazismens forferdelige tanker og gjerninger og deres nye innflytelse i politikken i de sentrale europeiske stater: Tyskland og Østerrike med Haider m.fl. i spissen og en europeisk samling som mer og mer får **totalitære** trekk fra Rom til Ural.

I våre arkiver foreligger grundig dokumentasjon fra både norske og utenlandske publikasjoner. Vi har flere store kasser og ringpermer med et uhyre interessant materiale - som vi ved en given anledning skal gå igjennom med sikte på grundige ideologiske analyser av personer, media-, skolevesenet og organisasjoner som var involvert i denne striden **mot den Gudgitte foreldreretten** - men også andre **grunnleggende verdier i vårt norske samfunn**. I beste fall kan en etter vår mening karakterisere de som sloss for Stern som blinde for hvilke uhyrlige ideologiske krefter Stern representerte. Som ansvarlige mediafolk og skolefolk burde de likevel ha et ansvar for å undersøke skikkelig hva dette bladet stod for. Det forelå jo tross alt svært mye stoff om det i Tyskland, bl.a. flere store protestaksjoner for deres harde billedbruk, porno, en solid doktoravhandling på over 900 s. som Gran-Olsson tidlig sendte oss fra Bonn m.m. Og selv om man ikke hadde kjennskap til noe av dette - kunne en bare ut fra de enkelt-bladene som forelå på Evje skole - se den menneske- og verdiforakt Stern representerte i tekst og bilder. Da burde en ha fått en anelse av hvilke åndskrefter og ideologier som befant seg i Sterns redaksjon og som Der Seit nr.19/83 senere skisserte slik bildet viser:

Teksten
under
lyder:
Frilans-
medarbeid-
er i Stern.
Og gjenn-
om gulvet
kommer
den onde
med Hitlers
dagbøker.

Både de nevnte sakene som aktualiserer boken igjen - samt svært positiv omtale fra både en **statsråd**, en **redaktør** og **Norsk Lærerakademis daværende rektor** - bør borge for at boken fortjener et nytt opplag som vi håper vil være med å splintre den mørke tåken som vårt land, våre barn og vår fremtid mer og mer hylles inn i. Da blir veien til det gode lettere å finne!

Til slutt en hjertelig takk til alle dere som ba under striden og som senere har fulgt opp på mange måter. I slike kamptider får en virkelig merke hvem som står på sikker grunn og er kristne venner med mot og integritet - og en får mange aha-opplevelser om de som en trodde var medkjemper, men ikke var det.

Men det mest dystre var å oppleve hva skolevesen, delvis rettsvesen og mediaverden stod for i møte med disse verdiene og denne kampen - som vi møtte i Stern-Striden og som pågår ennå og med uforminsket styrke, og nå synes å varsle orkan over Europa.

Den nå avdøde og legendariske redaktør av Dagen - Arthur Berg i Bergen, oppsummerte Stern-striden slik på lederplass: «Den såkalte Stern-saken har mange oppsiktsvekkende og interessante sider. Den har ikke minst en lekse å lære oss når det gjelder spørsmålet om skoleverket skal kristnes på ny eller avkristnes fullstendig.

En norsk rett har slått fast at den kristne formålsparagraf for skole betyr noe. En skole med en kristen formålsparagraf er ikke det samme som en skole uten kristen formålsparagraf.

Vi er lenge blitt tutet ørene fulle av den oppfatning at kristne formålsparagrafer har ingen betydning, enten de står i Grunnloven eller skoleloven. Slike oppfatninger er naturligvis selvpoppfyllende. Når ingen tror at Grunnlovens og skolelovens kristne verdiforpliktelse skal taes på alvor, er det til sist

ingen som tar den helt alvorlig. Det kulturelle arvegods som man endog langt inn i den kristne kirke begynner å tro at det ikke lenger nytter å kjempe for, havner snart på museum. Men nå har det altså skjedd at en norsk herredsrett har tatt verdi-forpliktelsen alvorlig. - - de fikk fullstendig medhold når det gjaldt det moralske hovedanliggende - undergraving av grunnskolens moralske verdier. - - Retten bruker de sterkeste uttrykk som at dette «moralisk sett ikke er akseptabelt i en ungdomsskole.»»

Så avslutter en dette lange forordet til nytgivelsen med at våre barn og Norges fremtid kan vi ikke gi opp. De kan ribbe oss for alt - men hjertets og troens anker får de ikke - det er forvart i himmelen - og barna er det eneste vi kan få med dit - så de får de heller ikke. Og vi kjemper gjerne også noen slag for den bit land som heter Norge og **kristenretten** som har fulgt oss i tusen år og som skal danne basis for våre liv og misjonsbasen Norge også i fremtiden om Gud gir tid.

Hermed er boken anbefalt igjen som en førsteklases lærebok i kamp mot tunge strømninger i europeisk og norsk åndsliv. Vi får si med en annen mann som Stern prøvde å sverte i Hitlers dagbøker - sir W. Churchill - da han ble spurt hvor lenge krigen ville vare: Jeg kan ikke si hvor lenge denne ondsinnede mann vil holde på - men vi skal slåss til han har fått nok av det!» og «La dem bare gjøre sitt verste, så skal vi gjøre vårt beste.»

Koklebygda under Faret den 21.juni 2000.

Jørgen Høgetveit (Sek. i A.K.F.)

INNHold :

Innledning	5
1. Stridens forløp	9
2. "Den fjerde statsmakt"	34
3. Rettssaken	47
4. Foreldreretten	69
5. Mønsterplanen	75
6. Skolestyrets plass og mandat	79
7. "Stern" uegnet i grunnskolen?	83
8. Menneskesyn	92
9. Pornografi	109
10. Nyradikalismens utfordring	126
"Han kan deg ei glemme"	136

INNLEDNING

Stern-striden begynte som en konfrontasjon mellom en lærer og skolestyrets formann og nestformann.

Den utviklet seg ganske raskt til en styrkeprøve mellom to betydelige fronter. På den ene siden sto en mektig lærerorganisasjon, Norsk lektorlag, som stilte juridisk ekspertise og økonomiske midler til rådighet. På den andre siden sto en uorganisert foreldrestand og folkevalgte skolestyrerepresentanter. At striden dreiet seg om åndskamp, måtte endog Sterns redaksjon medgi.

Å fange inn de ulike aspektene ved en åndskamp er ingen lett oppgave. Ikke desto mindre er denne lille bok et forsøk på å belyse enkelte prinsipielle sider ved denne skolepolitiske strid som endte i rettssalen. Boken er skrevet ut fra et kristent ståsted der en ønsker å fremme det kristne synet på mennesket. Dette er gjort i overbevisningen om at Gud, Skaperen, må være Herre over folkene og over nasjonens lover om ikke ulykke skal ramme land og folk.

Den kristne skaperordning og det kristne synet på mennesket utfordres i vår tid på en måte og med en intensitet som vår tusen-årige kristne kultur ikke har erfart maken til tidligere. Spydspissen som på denne måte retter seg mot det kristne menneskesynet, har vi valgt å betegne som nyradikalismens utfordring. Åndskampen i dagens skole er et speilbilde av hele vår åndelig-kulturelle situasjon.

Nyradikalismens intellektuelle og åndelige utgangspunkt er representert ved Darwin, Marx og Freud. Med disse personer ble de moralske absolutter forkastet, og vårt folk ble gitt nye tankebygninger og strukturer. "Når Gud er død, er alt tillatt", sa Hitlers yndlingsfilosof, Nietzsche. Hvis Guds skaperordninger og det kristne menneskesynet blir radert ut av folkets tenkemåte og erstattet med andre tankebygninger, vil landets lover etter hvert bli forandret. Dette vil lede til dyptgående forandringer i samfunnet. Tidens åndskamp er da i utgangspunktet en kamp om menneskesyn.

I løpet av en periode på drøye hundre år har de nyradikale kreftene konsolidert seg. Det ser nå ut til at det er på jussens område styrkeprøven skal stå i dette land. Omtrent samtidig havnet fire typiske åndskampsaker i rettssalen:

I nord Børre Knudsen-saken, i sør Stern-saken, i øst Bratterud-saken og i vest saken mot Arthur Berg.

Ytringsfriheten er en frukt av det kristne menneskesynet. De stater som baserer seg på antikristen ideologi, som t.eks. de marxistiske statene, har utradert denne verdi. Hvis nyradikalismen skal lykkes i å få fullt gjennomslag i vårt eget folk, vil ytringsfriheten også bli begrenset i dette land. Det bærer rettssakene mot Høgetveit, Bratterud og Berg bud om.

Foreldreretten springer ut av den kristne skaperordning. I stater som har en materialistisk eller ateistisk forfatning, står foreldreretten lavt i kurs. Og der hvor Guds skaperordninger tilside-settes, gjør staten selv krav på den endelige myndighet over barna. I Stern-striden sto det om foreldrerett på den ene siden og en arbeidstakerorganisasjons makt på den andre siden. Jo mer terreng nyradikalismen vinner i vårt folk, dess trangere vil kårene bli for en verdi som foreldreretten. I skolen t.eks. vil foreldreretten måtte vike for den såkalte "fagkunnskapen". En svekket foreldrerett i samfunnet vil bidra til en ytterligere oppløsning av den gudgitte ordning der familien er samfunnets byggestein.

Nyradikalismen lar seg avsløre ved dens angrep på det kristne menneskesynet, dens angrep på ytringsfriheten, og dens angrep på foreldreretten. Det er på disse områdene tidens åndskampslag vil komme til å bli utkjempet.

Pornografien representerer en menneskeforakt som står fjernt fra den kristne tenkning om mennesket. Den rommer en livsanskuelse som er materialistisk og driftsorientert, og vesensforskjellen mellom dyr og menneske viskes ut i pornografiens perverse nytelsessyke. Marx, Freud og Darwin har med sine respektive -ismer kommet til å forberede grunnen for pornografiens fremvekst. En bekjempelse av pornografi må skje ved hjelp av en alternativ livsanskuelse. Og en konfrontasjon med de tre nevnte -ismene blir da uunngåelig.

Kristenfolkets oppgave blir i denne sammenheng å forkynne den kristne livsanskuelse med dens guddommelige skaperordninger. Det er således ikke uttidig sammenblanding av religion og politikk når kirken forkynner foreldrerettens prinsipp overfor dagens politikere. Det er tvert imot et helt nødvendig, menighetsanliggende. Hvis den kristne forsamling forsømmer denne oppgave i folket og overfor det verdslige regiment, må Gud bruke folk utenfor forsamlingen til denne gjerning.

Gud er tre personer, Gud Skaperen, Jesus Kristus og Den Hellige Ånd. Kristenfolket har rik erfaring med hva som skjer med menneskene når budskapet om Jesus Kristus og hans frelsesverk blir forkynt. I de senere år har det skjedd en oppvåkning og en bevisstgjøringsprosess overfor Den Hellige Ånds gaver. Nådemidlene er blitt tatt i bruk i forsamlingen på en annen måte enn tidligere. Nå er kanskje tiden inne til en fornyet aksentuering av Gud Skaperen i forkynnelsen. En slik aksentuering er spesielt viktig når avkristningskreftene setter inn og skaperordningsprinsippene blir utfordret i folket. Under Stern-striden var det skaperordninger som heimen, foreldrenes oppsødingsrett og, i siste instans, det kristne menneskesyn som ble utfordret av den organiserte lærerstand. Blant kristenfolket var det noen som tydeligvis så dette klart og reagerte. Men det lyktes nok ikke å gjøre dette forhold like klart for alle troende ledere.

Så til noen av de konsekvensene som fulgte i stridens kjølvann.

En av de direkte følger av Stern-striden er etableringen av Foreldreforum, som har som mål å verne om skaperordningen med foreldrerett og foreldreansvar. Videre innebærer dommen en klargjøring av grenselinjen mellom hva en lærer kan, og hva han ikke kan bruke av tilleggsstoff i forhold til gjeldende skolelov. Bladet Stern, brukt i sin helhet, må da anses som uegnet til bruk i grunnskolen. Stern-striden ledet også til at stortingsrepresentanter, senere også departement, tok initiativ til etablering av en ankeinstans for tilvalgsstoff. En håper også at striden og denne bok kan føre til en fornyet oppvåkning for troens første artikkel og det bibelstoff som omtaler det samme.

Når verdier som foreldrerett og ytringsfrihet, samt det høyverdige synet på mennesket blir utfordret innen skoleverket, bør foreldrestanden engasjere seg og stå vern om disse verdier. Dette vil være avgjørende om vi skal bestå som nasjon og fritt folk i de kommende tider. For dette ansvar kan ikke overlates til de pedagogiske eller politiske autoriteter.

Med Foreldreforum er en stikling blitt jordslått. Vi håper den kan vokse til et stort tre og samle foreldre og andre til aktivt engagement. (Se bestillingslipp bakerst i boken).

Boken har en del som spesielt omtaler Stern-striden, kapitlene 1, 2, 3, 5 og 7.

Så har den en generell del (de øvrige kapitlene) som belyser forhold som foreldrerett, skolestyrets mandat, kampen om menneskesynet, pornografiens skadevirkninger og nyradikalismens utfordring. Disse generelle kapitlene kan leses med godt utbytte selv om man ikke på forhånd har gjennomgått den spesielle delen. Men det var disse generelle forhold kampen sto om i den aktuelle Stern-strid.

STRIDENS FORLØP

Pornografi i
tyskundervis-
ning og sam-
funnsfag

I desember 1980 ble nestformann i Evje og Hornnes skolestyre, Jørgen Høgetveit, fortalt at pornografi var trukket inn i undervisningen i ungdomsskolen. Tipset om at elevene "satt og bladde i porno på skolen" kom fra foreldre og elever.

"Stern"-blad-
er i skolestua

Den 19. desember gikk nestformannen til skolen for å undersøke saken, men rektor var ikke til stede. Han gikk da inn i det klasserommet det gjaldt og fant der to eksemplarer av "Stern". Disse tok han med seg over til barneskolen like ved, hvor han fant dennes rektor på kontoret. Høgetveit foreviste ham bladene og fikk det råd å notere numrene og så legge dem tilbake igjen i klasserommet. Dette ble gjort sammen med rektor. Senere kontaktet så Høgetveit ungdomsskolens ledelse og fikk utlevert de samme to bladene samt et undervisningsopplegg som baserte seg på en bearbeiding av fem "Stern"-blader. Dette undervisningsopplegget var utarbeidd av adjunkt Tom Haugland. Etter søknad fra adjunkten bevilget skolestyret tidligere i måneden med 9 mot 7 stemmer 400 kroner som godtgjørelse for opplegget.

Et par dager senere, søndag 21.12., skrev Høgetveit sitt etter hvert meget omtalte brev om "Undergraving og forsøpling ved Evje Ungdomsskole". Brevet ble sendt til orientering til tre partifeller på Stortinget og til en nær venn og pressemann. Høgetveit hadde ingen tanke om at brevet skulle offentliggjøres. Det var i utgangspunktet heller ikke intensjonen å sende det til skolestyret. Tidligere erfaring tilsa ham imidlertid at det kunne bli nødvendig med ryggdekning. Dette ble gjort ved å informere enkelte personer om forholdet.

Pressen
mobiliserer

Nå ble imidlertid saken brått tatt ut av hendene på skolestyrets nestformann. Allerede før jul var avisen "Fædrelandsvennen" blitt tipset av ukjent kilde om at noe var i gjære på skolefronten i Evje. Det ble klart at motparten allerede hadde gitt visse opplysninger i sakens anledning. Avisen var innstilt på å gå ut med saken, og journalistene var meget interesserte i å få kommentarer fra formannen og nestformannen i skolestyret. Dermed hadde man ikke lenger styring på saken fordi

JØRGEN HØGETVEIT
 sivilagrt.
 4660 EVJE
 Tlf. priv. 043 / 30 289
 kont. 043 / 30 692

4660 Evje den 21.12. 1980

Undergraving og forsøpling ved Evje Ungdomsskole.

Vedlagte material er en blitt klar over etter et tips fra innsiden av skolen! Stern" er blitt brukt i flere år ved skolen uten at noen har gjort ansøking. Vedkommende som har laget til dette undervisningsmateriale av 1980 årgangen, er politisk plassert som SV. Det beklagelige er at ingen på innsiden har forsøkt stoppe han bortsett fra en lærer. Tvertimot har kommunen betalt for undergravingen ved at at pengene, i år kr. 590,-, er anvist til utbetaling over skolebudsjetten av skolens ledelse og skolesjef! Jeg har beviser fra kommunkassen. Dette lar en altså 8 og 9 klassinger arbeide med i tysktimene, stoff som har konsentrert seg våre NATO-partners "BUNDESMARINE", hvordan fremmedarbeiderne har det i "Das TURKEN-GETTO", lange politiske artikler med sammendrag som for eks. "Nein Danke", lange sammendrag om "Jugoslaviske fremmedarbeidere i BRD." m.m.m. Her er muligheter for en SV, er! Dessuten inneholder bladene en masse reklame for tobakk og alkohol, reklame som er forbudt etter norsk lov, skal altså fritt kunne nyttes i skolen.

Så inneholder bladene en masse nakenkap, en god del er direkte pornografi i reklame eller på annen måte.

Så har vi "he-man" dyrkelse avbildet i form av sterke menn og utfordrene kvinner. Dette kunne jo være noe for Likestillingsombudet.

I denne sammenheng tenker jeg først og fremst på en kopi på slutten av bunken som heter "DINGSBUMS" og som avbilder en mann som lar nakne kvinner hoppe som sirkusløver gjennom sin ring, og så lyder teksten:

"Die nummer mag frauenfeindlich sein, aber ich muss sagen: sie gefällt mir sehr gut !!"

Så kommer vi til pornografien som har alle varianter fra småslibrige bilder og tegninger med vitser, til "reportager" fra PENTHOUSE, til stoff om "gatetraffikk", lengre utredninger med tegninger om "Das warten der frauen auf den orgasmus", til gruppesex, til uthegning av Luther og en del av hans uttalelser på sex'ens område godt spritet opp og forvrengt av skribentene, til filmanmeldelser som kommer helt på slutten av kopiene hvor en går over i det helt perverse, med noe som minner meg om "hemafroditter" og voldelig sex, for så å avslutte med homofili og gruppesex på siste side.

Og så klager en på barn og ungdommelig utskjelvelse når de skal, til og med i det offetlige skoleverk, få lagt dette opp i nevene av sine foresatte og tvinges til å lese i dette svineriet med lærerens mer eller mindre velvalgte kommentarer, forståss.

Så forlanger samfunnet og lærerne at elevene attpåtil skal ha respekt for dem når de gir dem slikt stoff, eller ikke våger å rydde opp med dem som legger dette i hendene på dem. Dette pga. kollegiale forhold, men hvordan det går med forholdet til de stakkarane som må svelge ned dette spiller mindre rolle.

Og dette er ikke det eneste som foregår ved denne skolen. Vi har en masse forrående litteratur, med massevis av bannskap etc. som må bort!

Når jeg har vært igjennom dette står Karin Boyes vers fra "De sju døds- synderna" for meg: "De unga går och söker, elden som brann.

De går med tomma øgon, som ingenting fann. Alt måste de lida om igjen. Stakkare de! Vi spilte de heligas vinning-vi, som inte vågade se."

Jørgen Høgetveit.

Jørgen Høgetveit

avisen var under enhver omstendighet innstilt på offentliggjøring. Dilemmaet for skolestyrets folk var om man skulle ta belastningen med å gi etter for pressens ønsker framfor å følge vanlig tjenestevei, eller avholde seg fra å kommentere saken med det til følge at kun motparten ville få pressedekning. Man valgte det første. Fædrelandsvennen ble til orientering også overlatt en kopi av ovenstående brev av Høgetveit.

Den 27. desember kom reportasjen med intervju av adjunkt Haugland, skolestyreformann Hansen og nestformann Høgetveit. Av reportasjen fremgår det at Haugland har sendt en orientering om saken til "Stern". Videre gir han til kjenne at han mener at Høgetveit ikke har flertall for sitt syn om pornografi og læremidler. Skolestyreformannen gir til kjenne at det enda ikke er avgjort om saken skal opp i skolestyret. Høgetveit viser til at bladene ikke bare viser vanlige nakenbilder, men også bilder om seksuelle perversiteter som voldelig sex, gruppesex og mange grove vitser. Han mener at det minste man må kunne forlange av skolens lærere, er at de viser full lojalitet mot skolens formålsparagraf og verdigrunnlag. (Se side 26-27).

Politi- anmeldelse

Nå kunne man kanskje ha forventet at partene hadde latt saken bero inntil skolestyret hadde vurdert om den skulle opp i dette forum. Så kom imidlertid ikke til å skje. Lærernes organisasjonsapparat ved Norsk lektorlag ga tilkjenne med all mulig tydelighet at de ønsket kamp om saken. Tre dager etter Fædrelandsvennens reportasje forelå det i samme avis utskrift av politianmeldelse mot Høgetveit. Norsk lektorlag hadde godkjent dette utspillet. I anmeldelsen til Evje og Hornnes lensmannskontor fra adjunkt Haugland heter det:

"Jeg anmelder herved Jørgen Høgetveit for fredag den 19.12., etter at skolens lærerpersonale hadde forlatt skolen, å ha tatt seg inn i skolebygningen og beslaglagt og tatt med seg to nummer av ukemagasinet "Stern" tilhørende meg privat.

Mine observasjoner fra skolens musikkrom den dagen går ut på at da Høgetveit ankom skolen, fant han hoveddøra markert låst. Jeg så ham da gå langs skolebygningens fasade mot skolegården, før jeg igjen vendte min oppmerksomhet mot diverse arbeid jeg holdt på med i musikkrommet. Jeg antar da at Høgetveit har funnet nødutgangen på fasaden vendt mot barne-

skolen ulåst og tatt seg inn denne døren. I prinsippet skal denne utgangen være låst og ikke benyttes, heller ikke i ordinær skoletid.

Som del av arbeidsstokken ved Evje ungdomsskole kan jeg ikke tillate at enhver fritt skal kunne ta seg til rette i skolebygningen uten at det skjer i samråd med skolens ledelse.

Denne anmeldelse er herved avgitt etter at jeg har innhentet godkjennelse fra Norsk Lektorlag, min fagorganisasjon.

Med hilsen Tom Haugland."

Anmeldelsen ble avgitt før Høgetveits brev (se ovenfor) var blitt kjent gjennom Fædrelandsvennens offentliggjøring. Som en kuriositet kan nevnes at den utgangsdøren som av Haugland betegnes som "nødutgang" blir av Høgetveit kalt "hovedinngangen til annen etg.". Da avisskriveriene om denne utgangsdør begynte, kom det opp en stor plakate som fortalte at det var en nødutgang.

Formannen i Norsk Lektorlag viser til at organisasjonens utspill skyldes at "uvedkommende har forsynt seg med en lærers personlige eiendeler på skolen".

Det må være tillatt å spørre hvor uvedkommende er egentlig et skolestyremedlem i saker som angår skoler som vedkommende ifølge skoleloven er satt til å styre.

Saken ble også grundig drøftet i Setesdalen lektorlag. Her uttalte formannen:

"Vi kan ikke ha hvem som helst gående og rote på lærerværelset" (uthevet av red. For øvrig var ikke nestformannen på lærerværelset).

"Tom Haugland har vår fulle tillit, og vil få all den støtte han har krav på. Vi ber ham fortsatt bruke "Stern" i undervisningen."

Og det het videre: "Det var også i samråd med oss at Haugland gikk til politianmeldelse av herredsagronomen".

Uttalelsene viser at adjunkten hadde full støtte fra sin organisasjon, Norsk Lektorlag. Organisasjonen ga også sin støtte til at skolestyrets nestformann, og adjunktens overordnede, ble anmeldt til politiet. Politianmeldelsen ble imidlertid hen-

Norsk
Lektorlag
går videre

lagt da det ikke var begått noe straffbart.

Ved å velge politi og rettsvesen fremfor samarbeid med de folkevalgte organer bidro anmeldelsen utvilsomt til å heve stridens temperatur. I alle fall fulgte en heftig debatt i pressen. Anmeldelsen avdekket også på hvilket nivå lektorlaget ønsket å fremme sine interesser.

I det lokale lektorlag ble saken behandlet på ekstraordinært møte den 4.1. Representanter fra Setesdal lektorlag, Aust-Agder Lektorlag og et medlem fra sentralstyret var til stede. Her ble det besluttet at man skulle anmode organisasjonen om å vurdere hvorvidt det var grunnlag for injuriesøksmål. Den uttalelsen man ønsket rettslig prøvet, er hentet fra Høgetveits tidligere omtalte notat av 21.12.:
Elevene "tvinges til å lese i dette svineriet, med lærerens mer eller mindre velvalgte kommentarer".

Den 22.1. kom reaksjonen fra Norsk Lektorlag sentralt, ved organisasjonens formann. Man hadde forlatt det ovenstående ankepunkt om "svineriet" elevene ble tvunget til å lese. I stedet krevde de sju nye uttalelser trukket tilbake.

Det kan være av interesse å merke seg at imellomtiden hadde daværende formann i Kirke- og undervisningskomiteen, Tore Austad, uttalt seg om saken. Han karakteriserte materialet som "det rene griseriet".

Lektorlagets sju nye ankepunkter er følgende:

1. I tillegg til at bladene inneholder en rekke nakenbilder av forskjellig sexuell atferd og reklame for tobakk og brennevin, har mappen et klart politisk tilsnitt.
2. Som en kort kommentar vil jeg fremheve at det som har vært hovedsaken for meg har vært at den måten undervisningen har vært drevet på, har undergravet de verdier som er skolens fundament.
3. Tvert imot har kommunen betalt for undergravingen ved at pengene.....
4. Her er muligheter for en SV'er.
5. Og nå skjer infiltrasjonen i skolen, der Stern-artikler om

den tyske marine blir fremlagt for elevene.

6. Det minste vi må kunne forlange av skolens lærere er at de viser full lojalitet mot skolens formålsparagraf og verdigrunnlag.

7. Yrkesforbud er farlig, men hvis en mann bruker sin politiske holdning i skolen og ikke kan skille mellom politisk virksomhet og undervisning, da er det klart at mannen er illojal og diskvalifiserer seg selv.

Den 2. oktober 1981 sendes rettslig stevning mot Høgetveit til Setesdal herredsrett.

Nå foreligger det igjen betydelige forandringer m.h.t. hvilke utsagn som kreves "døde og maktesløse". Det er påtagelig hvor ofte man skifter standpunkt m.h.t. hva man oppfatter som injurierende. Av de tidligere 7 uttalelser er to beholdt uforandret, og to av de tidligere uttalelsene er innbefattet i et større avsnitt fra Høgetveits nevnte notat. Det er altså tre utsagn man mener rammes av straffeloven og som man ønsker rettslig prøvet. Disse er:

1. "Undergraving og forsøpling ved Evje Ungdomsskole. Vedlagte materiell er en blitt klar over etter et tips fra innsiden av skolen. "Stern" er blitt brukt i flere år ved skolen uten at noen har gjort anskrik. Vedkommende som har laget til dette undervisningsmaterialet av 1980 årgangen er politisk plassert som SV. Det beklagelige er at ingen på innsiden har forsøkt å stoppe han, bortsett fra en lærer. Tvertimot har kommunen betalt for undervisningen ved at pengene, i år kr. 590,- er anvist til utbetaling over skolebudsjettet av skolens ledelse og skolesjef! Jeg har beviser fra kommunekassen. Dette lar en altså 8 og 9 klassinger arbeide med i tysktimene, stoff som har konsentrert seg om våre NATO-partners "BUNDESMARINE", hvordan fremmedarbeiderne har det i "Das TURKENGETTO", lange politiske artikler med sammendrag som for eks. "Nein Danke", lange sammendrag om "Jugoslaviske fremmedarbeidere i BDR", m.m.m. Her er muligheter for en SV'er!"

2. "Yrkesforbud er farlig, men hvis en mann bruker sin politiske holdning i skolen og ikke kan skille mellom politisk

virksomhet og undervisning, da er det klart at mannen er illojal og diskvalifiserer seg selv."

3. "Som en kort kommentar vil jeg fremheve at det som har vært hovedsaken for meg har vært at den måten undervisningen har vært drevet på, har undergravet de verdier som er skolens fundament."

Disse utsagn rammes etter anklagers mening av straffelovens §§ 246 og 247. Her heter det:

§ 246: "Den som rettsstridig ved ord eller handling krenker en annens æresfølelse eller som medvirker dertil, straffes med bøter eller med fengsel inntil 6 måneder."

§ 247: "Den som i ord eller handling opptrer på en måte som er egnet til å skade en annens gode navn og rykte eller til å utsette ham for hat, ringeakt eller tap av den for hans stilling eller næring, tillit, eller som medvirker dertil, straffes med bøter eller med fengsel inntil 1 år. Er ærekrenkelsen forøvet i trykt skrift eller ellers under særdeles skjerpene omstendigheter, kan fengsel inntil 2 år anvendes."

Det fremmes påstand om at skolestyrets nestformann dømmes til å betale oppreisning til Tom Haugland et beløp som foreløpig begrenses oppad til 100.000 kroner.

Samtidig reises påstand om at skolestyrets formann, Tore Hansen, dømmes til å betale oppreisning til adjunkten et beløp som begrenses oppad til 50.000 kroner.

Det påståtte injurierende utsagn fra formannens side er hentet fra et intervju i Fædrelandsvennen. Her uttaler formannen: "Jeg angriper ikke Tom Haugland fordi han har et annet politisk syn enn jeg, men jeg ser det som farlig at han bruker det i sin gjerning på skolen".

I forliksrådet var Tore Hansen villig til å tilbakekalle utsagnet "at han bruker" og erstatte dette med "om han bruker". Dette var allikevel ikke tilstrekkelig til at saksøkeren ville frafalle søksmålet mot formannen. Oppreisningskravene er meget høye. Det er nærliggende å spørre om man står overfor skremselstaktikk fra saksøkers side. Dennes advokat er Karl Wahl Larsen.

Stern-striden i Evje nådde helt inn til Stortinget, og flere av

Reaksjoner
fra
stortings-
representanter

dets representanter deltok i debatten i presse og gjennom NRK.

Formann i Kirke- og undervisningskomitéen, Tore Austad, (H) gikk sterkest ut:

"Læreren har ikke vist det skjønn en må kunne forlange av ham i denne saken". Han betegner undervisningsstoffet som "sjofelt og grovt pornografisk, det rene griseriet". Og han mener der er dekning for betegnelsen "forsøpling" i forbindelse med billedmaterialet som er lagt fram for elevene. Haugland selv beskriver Stern som "fritt for sexstoff i ordets odifulse betydning". Austad synes læreren har festet seg ved nokså ensidige sider ved den tyske nasjon, som Tyskland som et militaristisk land, om vold mot minoriteter osv. Men han tar ikke stilling til om stoffet som er brukt, innebærer politisk skjevhet, da han ikke har gjennomgått hele materialet.

Det gjør derimot Kåre Kristiansen (Kr.f.) som bl.a. uttaler: "Man behøver dessverre ikke være spesielt mistenksom for å registrere slik ensidig påvirkning fra en del marxistisk-infiltrerte lærere som den Høgetveit har pekt på i Evje".

Videre sier han: "Denne sak gjelder først og fremst respekten for foreldreretten, herunder foreldrenes soleklare rett til å hindre ensidig politisk påvirkning og en etikk som bryter ned det hjemmet og foreldrene kan akseptere".

Kjell Magne Bondevik (Kr.f.) uttaler at Stern-striden aktualiserer behovet for en ankeinstans som kan vurdere supplerende undervisningsmaterieil.

Vi vil også ta med en del av en artikkel fra tidligere stortingsrepresentant og medlem av Kirke- og undervisningskomitéen, Olav Djupvik (Kr.f.):

"Skolestyret er det lokale organ som er satt til å forvalte skoleloven og er derved ansvarlig for at den blir fulgt. Striden i Evje er derfor i første omgang en sak mellom læreren, skolen, foreldrene og skolestyret i Evje kommune. På bakgrunn av de uttalelser den aktuelle lærer har kommet med til pressen, er det nokså oppsiktsvekkende at Norsk Lektorlags fylkestyre offentlig går ut og gir ham sin fulle støtte. Det har endog anbefalt læreren å gå til politianmeldelse. Hverken foreldre eller skolestyre bør la seg skremme av dette. Den måten Lektor-

lagets tillitsmenn omtaler Evje skolestyre på, vitner ikke om særlig aktelse for foreldreretten eller skolestyret. Det kan virke som Lektorlaget vil frakjenne begge både retten og evnen til å vurdere denne saken. Da legges det i så fall opp til en konfrontasjon som jeg håper hverken foreldrene eller skolestyret i Evje går utenom. Da står vi overfor en sak av stor prinsipiell betydning ikke bare i Evje, men for foreldre og skolestyrer over hele landet."

Stortingsmann Hans Olav Tungesvik tok i januar 1982 opp problemene omkring supplerende tilleggsmateriell i grunnskolen i et grunnlagt spørsmål i Stortinget. Med henvisning til Sternstriden spurte han om departementet ville vurdere å innføre en lokal godkjenningsordning eller en sentral ankeordning for slikt materiell. Statsråden mente at det ville være praktisk umulig å gjennomføre en godkjenningsordning. Men han lovte å ta opp tanken om en sentral klageordning for slikt materiell.

Politiske
partier

I en uttalelse fra Evje og Hornnes Kr.f. heter det:

"Vi gir vår fulle støtte til måten skolestyregruppen ved nestformannen, Jørgen Høgetveit, behandler saken om ungdomsskolelærers bruk av det tyske billedbladet "Stern" på i undervisningen.....

Vi påpeker også at det materialet som de har fått utlevert og som er direkte brukt i undervisningen, inneholder mye stoff av politisk karakter. Dette er ikke nødvendig, og heller ikke riktig.....

Konklusjonen må bli at læreren etter vårt syn ikke har vist det skjønn som hensynet til skolens formålsparagraf og verdigrunnlag krever."

Aust-Agder Kristelig folkepartis fylkestingsgruppe og fylkestyre skriver:

"Det er klart i strid med grunnlovens formålsparagraf og verdinormer å la denne få tilgang til undervisningsmateriale som i tekst og bilder er pornografisk, kvinnediskriminerende og perverst.....

Både foreldre og skolestyrerepresentanter har en klar rett og plikt til å sørge for at skolen fungerer i samsvar med dens overordnede målsetting."

Evje og Hornnes Høyre uttaler:

"Evje og Hornnes Høyre ser det slik at det er i klar strid med grunnskolens formålsparagraf å bruke i undervisningen et billedstoff og dels tekstmateriale som er klart pornografisk..... Vedkommende lærer har etter vårt syn ikke vist det skjønnsom visse hensyn krever."

Tafatt
foreldreråd

Den 15. januar ble skolens foreldreråd sammenkalt for å diskutere saken. Mot 9 stemmer avsto man å uttale seg om forholdet. Det ble bl.a. hevdet at tidsfristen mellom innkallingen og møtet var for kort. I Fædrelandsvennens referat av foreldrerådsmøtet betegnes møtet som "fiasko". Dagbladet Dagen følger opp med en leder om "Foreldrerett i Evje". Her står det bl.a.: "Eit foreldremøte i Evje i Setesdal har sagt at møtet ikkje rekner seg som rette instansen til å uttala seg om kva ungdomsskulen bør syna borni deira av pornografi. Det er vel fyrste gongen i saga at foreldre segjer seg ugilde når det gjeld kva læring borni skal få i den offentlege skulen."

Den 19. mars ble det avholdt nytt foreldrerådsmøte om saken. I dette møtet ble det, med henvisning til foreldreretten og skolens formålsparagraf, fattet en uttalelse om at magasinet Stern ikke bør fremlegges i sin helhet i klassen.

Kristen-
folket

På bakgrunn av at Stern-striden gjaldt påstander om pornografi i grunnskolen, er reaksjonene fra det organiserte kristenfolket etter måten få.

I en enstemmig uttalelse fra ca. 70 deltakere til mannsmøte i Oslo krets av Norsk Luthersk Misjonssamband heter det: "Vi er glade for den kristne og etiske verdiforankring av vår skole slik den kommer til uttrykk i grunnskolens formålsparagraf og undervisningsplaner. I omtanke og forbønn ønsker vi å stå sammen med dem som våger å stå fram for å vokte og verne om læreinnholdet i vår skole, slik Jørgen Høgetveit konkret har gjort det i den aktuelle Evje-saken."

Randesund frikirke uttaler bl.a. følgende:

"Det ville være ytterst sjokkerende om det skulle bli åpnet muligheter for bruk i undervisningen av stoff med klar pornografisk tendens."

Pål Repstad, som har vært medlem av Kirkerådets utvalg for sosialetiske spørsmål, finner imidlertid at Hauglands etiske tenking står ham adskillig nærmere enn mye av den tenkning Høgetveit gir uttrykk for. Spesielt har han reagert på at Høgetveit i sine uttalelser har trukket inn Lenins begrep "nyttige idioter" om enkelte av sine motstandere.

Det sterkeste utspillet fra kristenfolket kom fra landsstyret i Akademi for kristen folkeopplysning. Deres uttalelse lyder i sin helhet:

"Landsstyret i Akademi for Kristen Folkeopplysning har på møte i Oslo behandlet den såkalte "Stern-striden" i Evje.

Vi er sjokkert over at pornografisk billedstoff i det tyske magasinet Stern, har vært framlagt i skoleklasse i Evje. - Vi er enig med formannen i Stortingets Kirke- og Undervisningskomité, som har uttalt: "En del av det billedmaterialet fra "Stern" som elevene ved Evje ungdomsskole har hatt tilgang til i tysk-timene, ... er sjofelt og grovt pornografisk, det rene griseriet... Betegnelsen "forsøpling" som Jørgen Høgetveit har brukt som saksbetegnelse, ... er det derfor deknning for". (Fædrelandsvennen 5.1.81).

Styret i Akademi for Kristen Folkeopplysning mener det er et klart brudd på Skoleloven § 1, når slikt billedstoff framlegges i en skoleklasse. Dette er, etter vår mening, undergraving av skolens kristne formål.

Vi vil også uttale en skarp protest mot den måten Norsk lektorlag har behandlet denne "Stern-saken" på. Dersom alle organisasjoner i Norge - slik som lektorlaget - vil føre rettssaker til forsvar for medlemmer som gjør gale ting, ville vi få uholdbare tilstander i landet. (J.fr. også rettssaken mot Dia-konhjemmets Sosialscole).

Når venstreradikale lærere utnytter den frihet Mønsterplanen gir læreren i valg av tilleggsstoff i undervisningen - slik som Stern-saken og andre skolesaker viser - er det helt nødvendig at Stortinget og foreldreinstanser ser på Mønsterplanen på nytt. Foreldrene må nemlig få full trygghet for at alt lærestoff i skolen er i samsvar med skolelovens formålsparagraf.

Stern-saken og andre liknende saker, bør ses i en større krist-

en sammenheng. For kristen kultur og etikk har tilført vårt folk umistelige åndsverdier. Derfor vil en avkristning av skolen og av lovverket bli en av de største ulykker som kan ramme vårt folk. For tomrommet etter kristendommen vil nemlig fylles med ateistiske og antikristelige ideologier.

Dersom de venstreradikale avkristnings-kreftene (som i mer eller mindre grad bygger på ateismen og marxismen), erobrer skolen, lektor- og lærerorganisasjonene, avisene og NRK, - så er vi ille ute i vårt kjære Norge.

La-skure-mentaliteten er tapslinjen for kristendommen i vårt folk. Situasjonen kaller oss til kamp for å bevare vår kristne arv."

Andre
uttalelser

I et opprop "mot menneskeforakt og pornografi i grunnskolen" heter det:

"Ut fra vår statskirkelige ordning (Grunnlovens § 2) er skolens religionsundervisning en del av kirkens dåpsundervisning. Skal skolen fylle dette sitt oppsødingsansvar, må ikke bare religionstimene, men hele skolens fagkrets og innhold være i harmoni med de kristne grunnverdier. Disse intensjoner er gjort juridisk gjeldende bl.a. gjennom skolelovens kristne formålsparagraf.

Det materiell som er fremlagt på Evje ungdomsskole gjennom tidsskriftet Stern, inneholder klart pornografisk stoff. Der er innslag med gruppesex og voldelig sex som klart undergraver den kristne tenkning omkring menneskeverd, ekteskap og seksualitet. Gjennom slikt materiell fremmes en primitiv egoisme og menneskeforakt i stedet for kristne verdier som medmenneskelighet, omsorg og troskap. Skal slikt stoff få innpass i grunnskolen, kan resultatet bli et etisk forfall i hele vårt folk, og til slutt et sammenbrudd av vårt kristne, demokratiske samfunn slik vi kjenner det.

Med grunnloven og skoleloven i hånd krever vi trygghet for at barna og de unge ikke skal utsettes for utuktige skrifter i skolen."

Oppropet hadde 150 underskrifter, herav 7 pastorer og flere misjonsledere.

I en uttalelse fra 25 helse- og sosialarbeidere om "pornografi og Stern-strid" heter det bl.a.:

"I Stern-bladene som har vært trukket inn i undervisningen på Evje ungdomsskole, er det innslag av voldelig seksualitet. Vi vil sterkt advare mot at denslags stoff trekkes inn i grunnskolen. Vi har i den senere tid opplevd en rekke alvorlige sedelighetsforbrytelser. Voldstendensen i samfunnet er stigende slik at antall drapsofre er blitt fordoblet over en 10-års periode.

På denne bakgrunn må grunnskolen gjøre det den kan for å demme opp mot den økende voldstendens og mot pornografiens menneskeforakt. Hvis ikke dette lykkes, er det vi som helse- og sosialarbeidere som må håndtere de problemene som dermed skapes."

Blant underskriverne finner en 3 psykiatere, hvorav en administrerende overlege, 2 sosialsjefer og 4 helsesøstre.

Kirke- og
undervis-
ningsdeparte-
mentet

Fredag den 9. januar anmodet Norsk lektorlag departementet ved dets sakkyndige råd om å vurdere Hauglands undervisningsmateriell. Allerede mandag 12. januar forelå departementets svar i ferdig utskrift. Man hadde t.o.m. rukket å trekke inn statsråd Førde, ifølge avisreferater.

Derimot unnlot departementet å rådføre seg med de lokale forvaltere, skolestyre, foreldreråd og lærerråd. En minner igjen om stortingsmann Olav Djupviks standpunkt: "Striden i Evje er derfor i første omgang en sak mellom læreren, skolen, foreldrene og skolestyret i Evje kommune."

Materiellet var tilveiebragt av den ene av de berørte parter og lektorlaget. Høgetveits kommentar til det departementale utspill er denne:

"Dette utspillet reiser flere prinsipielle spørsmål enn det gir svar."

I sin uttalelse sier departementet at det er forståelig at foreldre har reagert mot billedstoffet i Stern. De kan imidlertid ikke se at det fra lærerens side har skjedd noen spesiell vektlegging av politisk eller etisk karakter. Det betones at det i slike saker er læreren som er ansvarlig for at undervisningsstoffet ikke på noe punkt er i strid med målsettingen for sko-

len. I en tilleggsuttalelse fra statsråd Bondevik heter det:
"Etter min vurdering bryter (deler av dette stoffet) med det syn
på menneskeverdet vår skole bygger på".

Grunnskole-
rådets
foreldre-
utvalg

Foreldreutvalget under grunnskolerådet minner om at ifølge
mønsterplanen har foreldrene rett til å bli informert om stoff
som benyttes i skolen. De mener at dette krav på å bli infor-
mert også gjelder tilleggsstoff som benyttes i undervisningen.

Lærer-
opprop

150 lærere gikk ut med et offentlig opprop til Norsk lek-
torlag. Blant underskriverne finner vi m.a. formannen i grunn-
skolerådet. Oppropet lyder i sin helhet:

"Med tilfredshet har en registrert oppfordringen fra Norsk
lærerlag til Storting og regjering om å sette en stopper for
videovold og pornografi.

Pornografien skaper mellommenneskelige holdninger som
virker klart negative i skole, heim og miljø for øvrig. Under-
tegnede reagerer særlig sterkt når pornografi trekkes inn i det
obligatoriske skoleverk. Dette er uforenlig med skolelovens
intensjon og verdigrunnlag. Som pedagoger gir vi vår fulle
støtte til de foreldre, skolestyrerepresentanter og offentlige
tjenestemenn som engasjerer seg for å få all pornografi ut av
skolestuene. Vi håper at også Norsk lektorlag vil engasjere
seg aktivt mot de pornografi-overtramp som måtte finne sted
i skolen.

Ved Evje ungdomsskole bl.a. har det i tysktimene blitt frem-
lagt materiell som av tidligere kirkeminister Tore Austad er
blitt betegnet som "grovt pornografisk". Ved slike overtramp
er det selve skolens verdigrunnlag som utfordres, og det er
ikke spørsmål om fagpedagogiske/metodiske vurderinger. Når
det etiske innhold ved skolens oppsedingspraksis berøres, bør
foreldrenes synsmåter veie meget tungt.

Det er med uro vi registrerer lektorlagets konfrontasjonslinje
i den ovenfor nevnte sak. Og det bekymrer oss sterkt at den-
slags billedstoff har fått innpass i våre skolestuer.

Vi vil derfor be lektorlaget om å innskjerpe overfor sine
medlemmer at pornografi i skolen er utålelig."

Norsk
lærerlags
lokalavdeling

Da saken skulle behandles i skolestyret reiste Evje og Hornnes
lærerlag krav om at den ikke måtte bli tatt opp. Laget viser
til at i Stern-saken har "formannen og nestformannen i skole-

styret vist ein fundamental mangel på elementær kunnskap i sakshandsaming."

På denne bakgrunn fremsetter lærerlaget følgende krav:

"1. Skolestyret må drøfte framgangsmåten til formannen og nestformannen i relasjon til det som står på side 38 i "Handbok for skolestyret" som eiga sak.

2. På grunn av framgangsmåten må "Stern-saka" ikkje takast opp til handsaming i skolestyret."

Ikke alle av lærerlagets medlemmer var enige i denne henvendelsen. Det ble bl.a. innvendt at adjunkt Haugland ikke var medlem av lærerlaget, men av lektorlaget. Rektor Rolleiv Hauglid, som er fra samme kommune, meldte seg ut i protest. Han hadde da vært medlem av Norsk Lærerlag i 22 år, med 10 år i fylkestyret hvorav 5 år som formann.

Skolens
lærerråd

Et nogenlunde likelydende skriv til skolestyret kom også fra lærerrådet ved ungdomsskolen. Av lærernes 14 medlemmer stemte 12 for skrevet, ett medlem var imot, og Tom Haugland selv var fraværende fra møtet.

Lokale
lektorlag

I en henvendelse fra Setesdal lektorlag i forbindelse med det samme skolestyremøtet heter det:

"På grunn av saksframstillinga og saksførebuinga oppmodar vi skulestyret om ikkje å ta opp sak nr.5.

Vi oppmodar skulestyret om - på eit seinare møte - å vurdere framgangsmåten til leiinga for skulestyret i denne saka. Vi meiner at ei slik vurdering bør skje etter ei grundig saksførebuing slik at alle dei partar som saka vedkjem, får høve til å setje seg inn i alle sider ved saka."

Av disse tre henvendelsene fra den lokale lærerstand kan det trekkes følgende konklusjoner:

1. Lærerstanden anmodet sterkt om at skolestyret ikke skulle behandle bruken av Stern-tidsskriftet i skolen.

2. Lærerne ønsket at skolestyret i stedet skulle drøfte skolestyrerepresentantenes framgangsmåte.

Høgetveits
berytke-
framgangs-
måte

Det ser da ut til at taktikken til den lokale lærerstand var å rette søkelyset mot Høgetveits framgangsmåte. Det var "framgangsmåten til formannen og nestformannen", "ein fundamental mangel på elementær kunnskap i sakshandsaming" og

"handsaminga av denne saka" som etter hvert kom i fokus. Ifølge skolens lærerråd vil Høgetveits framgangsmåte redusere trivselen i skolen, og den forårsaker lett "splid både mellom elevar og foreldre og i deira tilhøve til lærarane".

Argumentasjonen er interessant. Det er altså ikke lærerens utdeling av pornografi i skolen som er splid-skapende, men det er Høgetveits forferdelige reaksjoner på forholdet som er ødeleggende. Det virker da også som om denne argumentasjonen nådde frem blant folk. Når således skolesjefen i kommunen vurderer hva han anser som det alvorlige i saken, så betrakter han ikke utdelingen av pornografi som noen særlig stor glipp fra lærerens side. Det som er "langt meir alvorleg", er "måten denne saka har vore fremma på". Og det er ganske tydelig hvilken adresse denne kritikk fra skolesjefen har, etter som han mener "skulestyret i sitt vedtak bør beklage den måten saka er kome opp på". Kritikken rammer skolestyre-ledelsen. Argumentasjonen understøttes godt av pressen, som t.eks. når Fædrelandsvennen i en overskrift over fem spalter refererer skolesjefen:

" - Ser alvorleg på måten saka har vore fremma på."

Det er verd å merke seg at argumentet vender seg bort fra sakens kjerne, nemlig det benyttede undervisningsmateriellet. Tyngdepunktet forskyves dermed bort fra det å være en lærersak til å bli et internt problem for skolestyret.

På bakgrunn av denne massive kritikk mot framgangsmåten må det være rimelig å spørre:

- Hva er det som gjør Høgetveits framgangsmåte så mye verre enn Hauglands?

Hvis en går kritikken nærmere etter i sømmene, vil en finne at de konkrete ankepunktene er relativt vage og de er holdt i en generell form. Lærerrådet har bl.a. funnet det betimelig å vise til Føresegner m.v. for grunnskolen, hvorav det siteres:

"Det (skolestyret) skal arbeide for å fremje trivsel og samarbeid mellom alle som er knyttet til skolen."

En kan vanskelig tro at noen av partene vil si seg uenige i et slikt generelt utsagn.

Videre kritiserer det samme råd at skolestyreledelsen går til pressen uten å kontakte læreren først. Kanskje har dette argu-

mentet en viss berettigelse? Men det er basert på én forutsetning. Forutsetningen er at det var Høgetveit og hans meningsfeller, som gikk til pressen først. Hvem det imidlertid var som informerte Fædrelandsvennen, vil neppe noen gang bli røpet. Pressen beskytter som kjent sine kilder. Men følgende står helt klart:

Skolestyrets formann og nestformann dementerte allerede den 13.1. offentlig opplysningen om at de skulle ha bragt Fædrelandsvennen eller NRK inn i bildet. Skolestyremøtet som lærerrådets skriv var sendt til, ble avholdt først den 28.1. - altså 15 dager etter at påstanden var dementert i pressen.

Hva blir så igjen av kritikken mot Høgetveits fremgangsmåte? La oss gå til den første presseomtalen av Stern-saken, Fædrelandsvennen 27.12.80 (se fotostatkopi, neste side). I denne reportasje står følgende å lese: "Foreløpig vil Høgetveit ikke kommentere saken i detalj, den skal først drøftes nærmere både i hans eget parti, Kristelig Folkeparti, og i Høyre og troilig også i Senterpartiet." Som det fremgår viser Høgetveit en viss tilbakeholdenhet overfor avisen. Haugland, derimot, har tatt et aktivt presseutspill og endog sendt et referat av saken til "Stern". Dette bidrar til å gjøre den kritikk som fulgte mot Høgetveits fremgangsmåte enda mer gåtefull. Lærerstanden og pressen hadde imidlertid langt på vei lyktes i å skape et bestemt inntrykk i opinionen av at Høgetveits fremgangsmåte i saken var spesielt kritikkverdig. Det er nok et inntrykk som det ikke vil bli helt lett å riste av seg.

Diverse leserinnelegg

Den heftige striden, som altså til slutt endte i rettssalen, ledet til en rekke leserinnelegg i avisene. Vi har valgt utdrag fra fem innlegg hvorav to taler foreldrenes/Høgetveits sak, og tre som taler den organiserte lærerstands/Hauglands sak:

En dosent, senere rektor ved en av våre distriktshøyskoler, skriver:

"En mannsperson ved navn Høgetveit har gått til aksjon mot en lærer på Evje for hans bruk av Europas mest utbredte ukeblad i undervisningen. Normalt ville denne begivenhet bare hatt kurositetens interesse. Vi sørlendinger vet at religiøse fanatikere og lokale Khomeinier er fenomener man finner i hver

«Stern» for sterkt for Evje-elever?

Adjunkt Tom Haugland: «Stern» er faglig forsvarlig og trivselsskapende.

Skolestyrerepresentant Jørgen Høgetveit: «Stern» er uegnet som pedagogisk hjelpemiddel i ungdomsskolen.

Er det store tyske ukemagasinet «Stern» for sterkt for ungdomsskoleelever på Evje? Skolestyrerepresentant Jørgen Høgetveit sler til Fædre-

landsvennen at en arbeidsmappe som adjunkt Tom Haugland har utarbeidet på grunnlag av dette bladet, ikke er brukbar som pedagogisk hjelpemiddel. I tillegg til at bladene inneholder en rekke nakenbilder av forskjellig seksuell atferd og reklame for tobakk og brennevin, har mappen et klart politisk tilsnitt, mener skolestyrerepresentanten. Adjunkt Haugland er medlem av Sosialistisk Venstreparti. — En tung politisk sak, sier Høgetveit.

Foreløpig vil Høgetveit ikke kommentere saken i detalj, den skal først drøftes nærmere både i hans eget parti, Kristelig Folkeparti, og i Høyre og trolig også i Senterpartiet. Det er disse tre partiene som sammen har flertall i skolestyret i Evje og Hornnes kommune.

Skolestyrets formann, Tore Hansen, sier til Fædrelandsvennen at det ennå ikke er avgjort om saken vil bli tatt opp i skolestyret. Dette vil bli avgjort når han har sett nærmere på materialet i romjula.

— Jeg har brukt «Stern» som tilleggsstoff i tyskundervisningen både på faglig grunnlag og som et trivsels-skapende element, sier adjunkt Haugland til Fædrelandsvennen. — Bladet anvender nakenfotos i annonser og der de hører hjemme i reportasjer. Jeg tror Høgetveit har til hensikt å skape en pornografidebatt, men jeg kan ikke tro at hans syn på våre læremidler har noe flertall her.

Norsk lektorlag sentralt har sagt klart i fra at bladet er egnet som pedagogisk hjelpemiddel. Mange kretser her i bygda er neppe fullt kjent med magasnets kvalitet, sier Haugland, som ikke vil ha sittende på seg at han formidler utuktige skrifter. Han har for øvrig også sendt et referat av saken til «Stern».

Haugland mener det ikke er grunnlag for å hekte seg politisk opp i det utvalget han har gjort til arbeidssettet.

— Så vidt vi vet, sier Høgetveit, — er bladet benyttet i undervisningen i to år. Av 1980-årgangen er det laget et arbeidssett av seks av bladene, og de bærer tydelig preg av å være brukt. Den ene artikkelen som er tatt fram, handler om den tyske marine, den andre om fremmedarbeidernes kår i Tyskland og den neste er et nei til alle etablerte partier. Og det finnes mer av slikt politisk stoff.

I tillegg kommer tobakks- og brennevinsreklame. Dette er forbudt i Norge 1 dag og har vel heller ikke noe i skolen å gjøre? Bladene inneholder ikke bare vanlige nakenbilder, men også bilder fra seksuelle perversiteter, gruppesex og mange grove vittser, sier Høgetveit. Han legger til at hele 1980-årgangen er betalt av kommunekassa, et abonnement på kr. 590,- som er utbetalt over skolebudsjettet, attestert av skolens ledelse og skolesefene.

— Det minste vi må kunne forlange av skolens lærere er at de viser full lojalitet mot skolens formålsparagraf og verdigrunnlag, sier Høgetveit.

bygd i vår del av landet. Det er ikke så mange år siden vi hadde vår siste lokale apeprosess her i nabolaget.

Men heksejakten på en seriøst arbeidende lærer har dessverre fått en annen og alvorligere karakter ved at formannen i Stortingets kirke- og undervisningskomité, Tore Austad, i en uforståelig ubetenksomhet autoriserer mobbingen. Nei, dette var en nedrig handling av deg, Tore Austad."

Innlegget spiller i det alt vesentlige på emosjonelle strenger. Det trekkes inn betegnelser som "religiøse fanatikere", "lokale Khomeinier", "apeprosess", "heksejakt" og "mobbing". Videre angripes Tore Austad som hadde kommet med uttalelser mot pornografi. Hans opptreden ble betegnet som "en nedrig handling".

Vera Welle, Norges husmorforbunds leder i Vest-Agder krets:

"Etter å ha sett de eksemplarene av Stern som har blitt brukt i tyskundervisningen i 8. og 9. klasse på Evje, er jeg meget takknemlig for at Høgetveit har sagt klart fra at slikt vil vi foreldre ikke at våre barn skal utsettes for.

Norsk Lektorlag (Setesdal og Aust-Agder) ser det som sitt ansvar kun å beskytte sitt medlem, Tom Haugland. Når det gjelder å beskytte våre barn, kan vi foreldre altså ikke vente noen hjelp fra den kant. Det er skremmende.

I norsk lov og rett har det vært vanlig å betrakte foreldremyndigheten som helt grunnleggende og selvfølgelig. I Barne-meldingen (St.meld. nr.17 - 1977/78) heter det: "Det er allmenn enighet om at det er hjemmet og foreldrene som har hovedansvaret. Offentlig virksomhet til beste for barn, --- må ses som en styrking av familiene, ---" Dette er helt i tråd med FN's Menneskerettighetserklæring, som Norge har ratifisert og er forpliktet av. Her heter det i §26.3: Foreldrene har fortrinnsrett til å velge den art av undervisning som deres barn skal få."

At det er nødvendig å minne Norsk Lektorlag om dette, er for såvidt nokså forståelig, siden opplæring av og tilsyn med barn i offentlig regi i senere tid har hatt en sterk vekst, har

foreldremyndigheten blitt temmelig utvannet. Når barnet begynner på skolen, blir foreldrene umyndiggjort.

Stortinget gjorde et prisverdig forsøk i grunnskoleloven av 1969 på å akseptere foreldreprimatet. Kirke- og undervisningskomiteens saksfører uttalte i debatten bl.a.: "Med hensyn til skoledemokratiet står grunnskolen i en annen stilling enn videregående skoler, fordi foreldrene bør trekkes inn som part, -- (Komiteen har) gjennom foreldrerådet og rådets representasjon i samarbeidsutvalget villet gi foreldrene større medansvar og medbestemmelse enn tidligere." I gjeldende forskrifter for grunnskolen viser det seg dessverre at departementet har tatt lite hensyn både til denne uttalelsen og til Samvirkekomiteens innstilling. Derimot har man tatt hensyn til Norsk Lærerslags kategoriske boikottuttalelse: "Etter Norsk Lærerslags mening er "innstilling om samvirke i skolen" i sin nåværende form lite tjenlig for det samvirke som bør finne sted i skolen."

Resultatet er at vi foreldre nå blir invitert til foreldreråd, arbeidsutvalg, samarbeidsutvalg, klasseforeldremøter osv. som gjester. Vi blir behandlet som gjester og oppfører oss som gjester. For mange år siden måtte jeg protestere kraftig da min lærer på lærerskolen sa: "Dere kjenner den moren som kommer og banker på og vil blande seg opp i undervisningen. Hvis hun kommer, skal dere bare huske på at det er dere som vet, for dere har lært." Det er tydelig at mange foreldre er smittet av dette. Vi er redde for å "bry oss", for å forstyrre lærere, for å skade våre barn.

Skoleplikt vil si at vi som foreldre må stå til regnskap overfor skolen hvis våre barn er fraværende én eneste time. Skolerett har vi også i Norge, men det gir ikke skolen noen lovfestet plikt til å avlegge regnskap overfor foreldrene for opplæringstid som direkte skader eleven.

Det er beklagelig at vi har behov for en foreldreorganisasjon. Vi burde stå sammen, foreldrene og skolens folk, i arbeidet for å oppfylle skolens formålsparagraf. Slik som situasjonen er nå, er Norges Husmorforbund den største foreldreorganisasjonen vi har, og jeg vil oppfordre foreldre til å arbeide for sine barn gjennom den organisasjonen.

Setesdal og Aust-Ågder lektorlags stadige forsøk på å forkludre denne saken er eiendommelige. I Fædrelandsvennen 6. januar sier de at det omtalte pornografiske stoffet i Stern ikke har vært brukt i undervisningsopplegget. Hva i all verden spiller det for en rolle når det har vært delt ut til elevene i tysktimene? Uredelig er det også av Fædrelandsvennens journalist å kalle det koselige bildet i avisen 3. januar for typisk for det Høgetveit kaller svineri. Det er bare et sjofelt forsøk på å latterliggjøre Høgetveit.

Jeg kjenner en lang rekke lærere som er seg sitt ansvar bevisst, og som gjør sitt beste for å hjelpe oss foreldre i vår vanskelige oppdragergjerning. Det er på sin plass å rette en inderlig takk til dem her."

En lærer og SV-representant i fylkesting skriver:

"Jørgen Høgetveit har ved ei rekkje høve lufta meiningar som osar av middelaldersk trongsyn og intoleranse. Av aviser og radio går det fram at Høgetveit har nytta julehelga til å demonstrere sin trong etter å styre og dirigere i eit samfunn han tydelegvis har mist kontakten med.

Elles går eg ut frå at det er innslaga av nakne og halvnakne menneske av bae kjønn som eigentleg har fått Jørgen Høgetveit til å sjå raudt. Du verden for ein omtanke for ungdomsskuleelevar og kva dei har godt av å sjå og ikkje. Får eg gjere framlegg om at Høgetveit i neste omgang tek for seg biletblada ved skulane i kommunen, og plukkar ut alle som har bilete av nakne menneske. For ikkje å tale om at han kanskje skulle gå til det materialet som misjonærar presenterer, og kutte ut alt som syner nakne bryst og lår på svarte jenter. Som sagt: I innhaldet er aksjonen til Jørgen Høgetveit komisk, og berre det. Det er derimot ikkje komisk at ein mann med særsynsmåtar som høyrer heime i middelalderen skal gripe inn og prøve påvirke innhaldet i skulen. At Høgetveit er med i skulestyret endrar ikkje på noko som helst.

Som lærar og som far, som politiskar og som vanleg samfunnsinteressert reagerer eg - og det voldsomt - på utspelet frå

Jørgen Høgetveit. Til Tom Haugland vil eg gjerne seie: La for all del ikkje ein skrikhals med røter i middelalderen styre det du supplerer di undervisning med."

Også i dette innlegget fra lærerstanden dominerer de følelsesmessige betegnelse: "Intoleranse", "trongsyn", "middelaldersk", "skrikhals", "komisk". Videre benyttes ironi: "Du verden for ein omtanke for ungdomsskuleelevar....."

Skribenten vedkjenner seg sitt emosjonelle engasjement, at han reagerer "og det voldsomt - på utspølet frå Jørgen Høgetveit."

En rektor skriver:

"Diskusjonen om bruk av det tyske biletbladet "Stern" i skulen kjem til å rase vidare etter at det har blåse opp til strid på Evje.

Den framgangsmåten som Jørgen Høgetveit har nytta for å skape sensasjon - ikkje minst med den klare mistillit han offentleg har kome med både mot den aktuelle lærar og til opplysningar han har fått frå rektor ved skulen - er mykje skremmande ikkje minst avdi det kjem frå nestformannen i skulestyret i bygda.

Det er likevel uttale og nærast støtteerklæring frå formannen i Stortinget sin kyrkje- og undervisningskomité som kan skremme i minst like sterk grad.

Spørsmål om bruk av biletbladet "Stern" i grunnskolen si tyskundervisning kan og bør diskutast, og det har vore gjort mellom anna på min skule. Likevel er det kjent at leiar i Grunnskulerådet - lærebokforfattar til tyskverk for ungdomsskulen - har rådd tysklærarar til å bruke dette biletbladet i si undervisning.

Kor skal så ein skule eller ein lærar skaffe seg opplysningar og tilrådingar om val og bruk av tilleggsstoff frå, dersom departementet sitt eige rådgjevande organ ikkje kjem med råd i samsvær med intensjonane i Mønsterplanen? Det er tilråding frå det mest kompetente hald i dette sakkunnige råd vedkomande lærar har følgd, og det er dette råd som nå vert angripe ved eit frontalangrep mot vedkomande lærar.

Det bør sjølvsagt vere fullt legitimt å angripe den tilråding som kjem frå skulen sitt faglege organ, men det er mykje uheiderleg å angripe personar som følger ei slik sakkunnig tilråding.

Stortinget og Stortinget sine faglege organ for skuleverket, mellom anna Kyrkje- og undervisningskomiteen - er i røynda retningsgjevande for arbeidet i Kyrkje- og undervisningsdepartementet og departementet sine organ - mellom anna Grunnskulerådet."

Rektoren betoner de sakkyndiges autoritet, samtidig som det innrømmes rom for kritikk mot skolens faglige organ. Det en kan savne, er betoningen av lærernes personlige ansvar i sin gjerning. Dette ansvar er et faktum. Hvis en glemmer det, vil en lett kunne oppfatte kritikk av undervisningen som hets mot personen:

"Kan det vere rett av deg, Tore Austad - du som er formann i Kyrkje- og undervisningskomiteen i Stortinget - å vere med på å bygge opp under den hets som nå vert retta mot adjunkt Tom Haugland på Evje for at han følger den tilråding som mellom anna leiar i departementet sitt faglege organ har gitt," spør rektoren i sitt inserat.

Åsmund Hoslemo, fhv. lærer, Bykle:

"For ei tid sidan hadde "Vårt Land" saksa dette stykket frå SV-avisa "Ny Tid":

"Sosialistisk Forum for ateister" er nå dannet som en gruppe av SV-ere og SV-sympatisører, melder Ny Tid.

I en uttalelse heter det bl.a.:

"Dette forum skal bidra til å styrke SVs politikk og gjøre den mer merkbart ateistisk på en rekke områder. Av disse kan nevnes kulturpolitiske spørsmål av mange slag, skolepolitikk, helse- og abortspørsmål, u-hjelp/misjon og sist men ikke minst mot den kristne dominans i NRKs programopplegg.

Forum skal i dette arbeidet også markere seg mot en "kristen-sosialistisk" politikk der denne har preget partiets politikk på en etter vår mening gal måte.

Over 60% av SVs velgere er ateister ifølge Gallup. Det er på tide at partiets program bærer sterkere preg av dette, bl.a. i

prinsippprogrammet. Vi mener at SV har tapt mange stemmer ved sin lefling med kristen-sosialister bl.a. i abortsaken".

Når Fædrelandsvennen har opna spaltene sine for ymse innlegg i "Stern"-saka, kunne det vera på sin plass å minna om SV sitt arbeidsprogram i kampen mot kristendom og kristen moral bygd på skrift og vedkjenning. Det vert då lettare å skjønna dei harde åtaka som har komè fram mot J. Høgetveit og det moralsynet han hevdar. Foreldra som sender borna sine på skulen, må vera særleg vakne no mot det moldvarparbeidet som meir og mindre opè vert drive mot den kristne kulturarven. Som me ser er det ikkje berre SV-folk som er aktive her. Me har merka oss m.a. rektor Tore Kr. Dahler Kateraas og Finn Holmer-Hoven sine innlegg mot Høgetveit og Tore Austad. I sanning "nedrige" innlegg, for å låna Hoven sitt uttrykk. Det var om å gjera at moldvarparbeidet fekk gå føre seg utan at det vert kjent! Læraren er martyren, men dei borna og foreldra som det går ut over, dei får ha det så godt! Nei, Finn Holmer-Hoven, du fortener din eigen attest: Nedrig. Ein lærar som legg slike blad i hendene på born, må venta seg å verta sett på med mistru, når slikt omsider kjem fram i lyset.

Men her er det ikkje om å gjera å koma ein eller annan lærar til livs, eller eit eller anna blad, men hovudsaka er striden mot den heidensk-materialistiske nytingssjuka kulturpolitikken som bryt seg fram i kulturlivet frå grunnskulen av, og vidare opp over.

Når Bjarne Tveiten tek fram og spelar omatt og omatt "Den mørke mellomalder plata si", så verkar det komisk. Men dødsens alvor vert det om SV sitt kulturprogram får inngong. Det er "Svartedauden" det."

Sistnevnte skribent er en velkjent og mye brukt misjonsmann i Agder. En merker seg at han trekker forbindelseslinjer mellom: Ateisme - SVs kamp mot kristen moral - En hedensk-materialistisk og nytelsessyk kulturpolitikk.

«DEN FJERDE STATSMAKT»

Pressen er populært blitt kalt "den fjerde statsmakt". Denne "statsmakt" er en selvkontrollert maktinstans. Mens de øvrige tre (storting, regjering, domstoler) er under demokratisk kontroll, er pressen bare underlagt sitt eget faglige utvalg. At media utgjør en selvstendig maktfaktor i dagens åndskampsituasjon, er utvilsomt et faktum. Når det kommer til åpen strid, vil pressen kunne influere på stridens utfall. Den av partene som ikke beregner denne faktor, kan komme til å betale dyrt.

Det var som kjent avisen Fædrelandsvennen som lanserte Sternstriden for offentligheten. Uten avisens innblanding hadde det neppe blitt noen Stern-sak i det hele tatt. Det var avisene Fædrelandsvennen og Sørlandet som ga mest spalteplass til denne debatt. Det er derfor disse organers bidrag vi i hovedsak skal konsentrere oss om. Men det må også tilføyes at mange andre aviser over hele landet deltok, samt NRKs lokalradio og riksringkasting.

Når det gjelder lokalpressens håndtering, har nok så mange gitt til kjenne at de opplevde avisene som partiske. Det vitner bl.a. en rekke leserinnlegg om:

"Det er med beklagelse og resignasjon at en ennå en gang er vitne til Fædrelandsvennens totale mangel på saklighet. At Stern-saken er en lekkerbissen for enkelte ansatte, forstår jeg. Men at en seriøs (?) avis vil være seg bekjent av en så ensidig dtøtte til den ene part, samt latterliggjøring av den andre, synes jeg er usmakelig", skriver en innsender.

"Også Fædrelandsvennen tar stilling i denne saken ved å forvrengte sannheten", skriver en annen.

Høgetveits egen appell til den samme avis er: "Tal sannhet". Samtlige påstander om partiskhet som har vært offentliggjort, har gått ut på at avisene har favorisert saksøkeren fremfor den saksøkte.

La oss ta for oss en del av de påklagede forhold.

Typisk eksempel på «svineri», som påvist av herredsaagronomen i Evje, og vedlagt hans rapport til skolestyret.

Typisk eksempel på «svineri»?

Ifølge Fædrelandsvennen er ovenstående bilde et typisk eksempel på hva Høgetveit kaller "svineri". Bildet viser to anstendig antrukne badegjester som har det hyggelig på en badestrand. Avisen gir leserne inntrykk av at det er denslags bilder Høgetveit har reagert på. Hva avisen neppe visste, var at formannen i Stortingets Kirke- og undervisningskomité, Tore Austad, samme dag skulle komme med uttalelser om saken i NRK - Sørlandssendinga. Her sier Tore Austad blant annet: "Men i dette tilfellet har man brukt bladet i sin helhet hvor en god del av billedmaterialet er sjofelt og grovt pornografisk, og dette er åpenbart i strid med skolens formålsparagraf. Den slags billedmateriale og tekstmateriale er klart i strid med den slags undervisningsstoff som er egnet til bruk."

Høgetveit
som
"anmelder"?

En journalist i Fædrelandsvennen bruker betegnelsen "Anmelderen i Evje, Jørgen Høgetveit". Med prangende overskrift står å lese: "Herredsagronomen anmelder læreren".

Er dette sant? Hvis så er tilfelle, vil personen det gjelder lett bli stående som en pågående angriper i opinionens omdømme. For å ta skrittet å gå til politianmeldelse, er et sterkt utspill. Har da herredsagronomen anmeldt læreren?

Såvisst ikke! Han skriver tvert imot: "Politi og rettsvesen i en åndskamp er fullstendig uinteressant. Det må være meget sterke personangrep hvis jeg skal gå til en injuriesak".

Det er kun i avisens egen fantasiverden at Høgetveit eksisterer som anmelder. I virkelighetens verden er det motparten som har anmeldt Høgetveit for tyveri av to ukeblader, samt stevnet ham for retten for utsagn han finner injurierende. Men ved at det benyttes et ord som "anmelder" manipuleres opinionen til på usant vis å oppfatte Høgetveit som aggressiv.

Dette rollebilde forsterkes gjennom å beskrive motparten på stikk motsatt vis. Ifølge Sørlandet er Haugland den som "helt ufrivillig er blitt kastet inn i en delikat strid".

En må kunne spørre: Er det ufrivillig eller er det selvforskyldt når den som trekker pornografisk stoff inn i skolestua får påtale? Hvem provoserer til strid, den som distribuerer stoffet, eller den som påtaler forholdet?

Hva er det så som avisen får til å bli en anmeldelse?

Jo, notatet som journalisten fikk utlevert (se side 10) utelukkende til orientering. Det har ingen adressat og er holdt i en muntlig form. Dette notat offentliggjør avisen i sin helhet - ikke mindre enn to ganger. I et intervju med skolestyrets formann presses denne for om mulig å få en bekreftelse på at notatet er et offentlig saksdokument for skolestyret. Det lykkes ikke. Men allikevel kjører pressen fortsatt på "Høgetveits berømmelige anmeldelse" i sine reportasjer.

Franco-
assosiasjoner

"Evje-saken - første klage siden Franco" pranger på gul bunn på Fædrelandsvennens førsteside. Når formatet dessuten er på 5 av avisens 7 spalter, er det umulig å unngå å registrere oppslaget. Lenger inne i avisen er overskriften: "Bare Franco-Spania og Evje tar anstøt".

Navnet Franco har en negativ klang i befolkningen. Det for-

bindes med diktaturstat. Avisens assosiering av Franco med "Evje-saken" har ingen saklig begrunnelse. Og mens Franco hører hjemme i katolsk/fascistisk sammenheng, har Høgetveit sitt klare ankerfeste i protestantisk/demokratisk sammenheng. Assosiasjonen har derfor ingen logiske eller saklige tilknytninger. Dessuten er det ikke sant at bare Franco-Spania og Evje tar anstøt av Stern. Også innen magasinetts hjemland har man reagert mot bladet. Et kvinnetidsskrift anmeldte i sin tid Stern på grunn av bladets pornografiske billedstoff. At kvinnetidsskriftet ikke fikk rettens medhold er en annen sak, men reaksjoner mot Stern har det ikke manglet på.

Når da Franco trekkes inn i Stern-striden kan det ikke være informative hensyn som ligger til grunn. Navnet Franco har som nevnt en klart negativ klang i befolkningen. Her spiller derfor Fædrelandsvennen på emosjonelle strenger ved at den fabrikerer negative assosiasjoner til den ene av partene i striden.

Liten støtte
i befolk-
ningen

Har Høgetveits sak liten støtte i befolkningen?

Ja, hvis journalistene i Fædrelandsvennen og Sørlandet kan sies å formidle sannheten om denne sak.

Samme dag som det skulle holdes foreldremøte på skolen kunne Sørlandet fortelle at en underskriftskampanje til støtte for Høgetveit var falt i fisk fordi så få ville skrive under. Tidligere har samme avis med overskrift over fem spalter meldt om "Støtteaksjoner for Stern-Haugland". Både lærerkolleger, elever og folk i bygda står, ifølge avisen, klart på Hauglands side. "Utover i landet flirer man av Evje og Høgetveits kors-tog. Folk i Evje begynner å forstå dette."

På bakgrunn av denne presseinformasjon er det oppsiktsvekkende at bygdas folk i foreldrerådsmøte enstemmig vedtar at Stern og lignende materiell ikke bør legges fram for klassen i sin helhet. Vedtaket innebærer i så måte full støtte til Høgetveit.

Men journalisten har også forklaring på dette forhold:

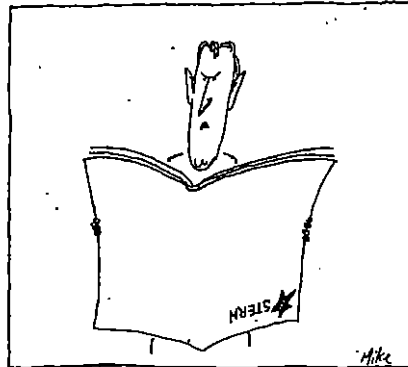
"De som støtter Høgetveit er flinkere til å møte opp enn de som tar avstand fra ham. På den annen side er det mange foreldre som gir blanke blaffen i striden og synes den er temmelig dum."

En journalist i Fædrelandsvennen har en annen forklaring på

det for pressen temmelig skuffende resultat: Det dreier seg om et "amputert foreldremøte med kun 50-60 deltakere". På det første foreldremøtet, hvor intet standpunkt ble tatt, hadde der vært dobbelt så mange til stede, ifølge referenten.

Denne opplysning er senere blitt korrigert i samme avis av ordføreren i bygda, Asbjørn Kjetså. Det viste seg allikevel at fremmøtet av foreldre var tilnærmet likt på de to møtene.

Karikatur

Som illustrasjon til en av Gunvald Opstads reportasjer ble denne strektegning av Mike benyttet. Denne karikatur av Høgetveit som leser Stern opp- ned hører til de mer gemyttlige innslag i striden.

Eller, hvor gemyttlig er det egentlig?

Budskapet som formidles av illustrasjonen, har noe å gjøre med dette å sette tingene på hodet. Er det tilfeldig at avisen valgte Høgetveit, og ikke den andre part, t.eks. lesende "Lov om grunnskolen" opp ned? En annen tolkning av illustrasjonen kan være: Denne mannen har neppe forstått noe som helst.

Skulle denslags inntrykk vinne fotfeste i opinionen, ville vedkommende være ille ute i den aktuelle strid.

Den samme strektegningen fikk også sin plass i boken "Sol, sommer, Sørland" som Gunvald Opstad utga i 1983. I denne boka kommer journalistens sympatier og antipatier adskillig mer utilsørt til uttrykk sammenliknet med avisreportasjen. Adjunkten omtales ensidig sympatisk som "en neste som virkelig har gjort en innsats for å gi sine elever innblikk i dagens tyske virkelighet".

Den andre part tillegges direkte ondsinnede intensjoner: "Er det ikke også noe som heter å føre falskt vitnesbyrd mot sin neste? Øyensynlig ikke i de kretser."

Her bryter det på dypere vann, og det gemyttlige viker for et sterkt emosjonelt engasjement. Det for mange nokså uforståelige med de mange partiske avisreportasjer, blir etter hvert mindre gåtefullt.

Pressen
skaper
holdninger

Når en i det følgende skal snakke om pressens holdning, sikter en til meninger, sympatier og antipatier som samtlige av pressens aktive stab bidrar til å skape.

De ovenfornevnte utspill fra de to angitte aviser kan tyde på at pressen fremskaffer selvstendige holdningsbidrag. Det synes også ganske åpenbart at holdningen i de nevnte organer går i favør av den ene part og i den andres disfavør. Utenforstående har sågar gått så langt som til å karakterisere pressens engasjement som mobbing. Ett er sikkert:

I en strid hvor temperaturen blir så høy som tilfellet var i denne debatt, vil det være overmåte viktig å sikre seg journalistenes sympati.

En har i det foregående gitt eksempler på hvordan informasjon kan "vris" til den enes fordel. Men holdninger skapes ikke i første rekke gjennom intellektuell manipulering, men ved å spille på emosjonelle strenger. Dette gjøres blant annet ved å skape negative assosiasjoner, som i det omtalte eksemplet med Franco. Assosiasjonene skjer ofte på ureflektert, eventuelt ubevisst nivå. Hos leserne vil de på forhånd negative følelsene til Franco forplante seg til personen Høgetveit. For å forsterke effekten kan en bruke usympatiske ord som at Høgetveit forsøker å diktere (NRK), eller at han har utnyttet (den tyske konsul). Ord som 'diktere' og 'utnytte' har sannsynligvis negativ klang hos de aller fleste.

I den psykologiske faglitteratur betegnes et slikt forhold som dannelsen av rollebilder eller roller. Det kan bl.a. vises til bøker om transaksjonsanalyse. Partene gis henholdsvis roller som t.eks. FORFØLGEREN og OFFERET. I Stern-striden ble Høgetveit karakterisert som "anmelder" så vi, mens det vitterlig var motparten som gikk til anmeldelser.

Når partene beskrives på en måte som avviker vesentlig fra de faktiske forhold, er det grunn til å spørre om en står overfor rolle-fabrikasjon, utført av media selv. De journalistiske miljøer utvikler sine egne faglige kulturer. Med kultur menes i denne forbindelse verdisystemer som rommer holdninger, sympatier og antipatier. Slike kulturer kan tenkes å utfolde seg dels på bevisst nivå, dels på ureflektert og ubevisst nivå. En

journalists faglige standard avhenger bl.a. av i hvilken grad han har sine egne holdninger og verdier under kontroll.

Nidviser

La oss ta med enda et middel som ble benyttet i den aktuelle strid: Skrivning av nidviser. I nidvisen om "Heksebålet på Evje skule" står det bl.a.:

Heksebåla flammar.
Forkrøpla Khomeiniar
frå syd til nord
vil stanse tankeflaumen,
stenge verda ute.

Ved pseudonym holdes skribentens identitet skjult for leseren. I et annet dikt står følgende:

Takk for Stern-meldinga som
fra Evje er blitt til:
"Gjennom ganga gjekk det greit
- lærerrasket kan vere leit.
Framfor døra fort eg stanna
strauk så sveiten av fra panna.
Åpna døra - ned gjekk klinka
nakne kvinnfolk mot meg blinka.
Skjøna nå eg hadde hellet
tok eit tak rundt puppestellet.
- Såleis stal eg sterke Stern
skuleborn treng borgarvern".

Hvis en skal evaluere Fædrelandsvennens og Sørlandets journalistiske nivå i Stern-striden, er jeg redd at en del av innslagene må sies å ligge under det faglige nivå som burde kunne forventes. Hvorvidt disse innslag har sin grunn i manglende evne til nøkternhet og saklighet, eller om det skyldes bevisst agitatorisk holdningsbearbeiding, skal en ikke gjøre seg refleksjoner over. Men det synes hevet over tvil at pressen medvirket til, på emosjonelt grunnlag, å skape visse holdninger hos leserne.

Andre saker

Før vi forlater emnet 'pressens makt' skal vi kort nevne andre saker som den senere tid har vakt betydelig engasjement i Fædrelandsvennens journalistiske miljø. En tenker på: Solvang-saken (strid om ledelsen på et psykiatrisk sykehjem).

Barnehjem-saken (strid om hva et nedlagt privat barnehjem skal brukes til).

Lyngdal-saken (strid om utsmykking av det lokale bedehus).

Flekkerøy-saken (om kvinnes stemmerett på bedehuset).

Når det gjelder Solvang-saken, ga tidligere ordfører i Kristiansand, Leo Tallaksen, avisen det glatte lag. Under overskriften "Media-mobbing" viser han hvordan den ene part mobbes gjennom krenkende angrep og forfalskning av uttalelser. Han skriver videre:

"Det er i avisen en klar ubalanse mellom plass, størrelse på overskrifter og typevalg som kan virke opprørende på den som ikke vil la seg meie ned, men det er en del av mediamobbings teknikk."

Leo Tallaksen har i tillegg til vervet som byens ordfører i en årrekke også vært styreformann i Fædrelandsvennen. Et så sterkt utspill fra nettopp denne person må betegnes som oppsiktsvekkende. (Artikkelen gjengitt på neste side).

Under overskriften "Bedehusmobbing i Fædrelandsvennen" tar Asbjørn Kvalbein den 25. august 1983 opp avisens reportasjer vedrørende utsmykningen av Lyngdal bedehus. Striden gjaldt et relieff over talerstolen hvor Adam og Eva var fremstilt nakne. "Mobbing av anderledes tenkende" er hans karakteristikk av avisens angrep mot dem som ville ha relieffet fjernet. Han påpeker hvordan en av journalistene vil frata bedehusfolket alminnelige borgerrettigheter. Artikkelen slutter med spørsmålet:

"Når kommer neste bedehusmobbing i Fædrelandsvennen?"

Den kom den 17. januar 1984. På avisens førsteside pranger to hovedoppslag. Det er om kvinnene på Flekkerøy som ikke har fått stemmerett. Og det er om "House of Unity" - en halvreligiøs gruppe hvor unge piker hjernevaskes og utnyttes seksuelt - ifølge avisen. Er presentasjonen tilfeldig? Eller er det en bevisst sammenkobling i den hensikt å ramme bedehusfolket? De to sakene slås opp samtidig og på samme sted i avisen. Innholdsmessig er der også en viss affinitet i dette at begge saker har et religiøst tilsnitt. Dagen etter fulgte nedenstående plakat, som "House of Unity" har benyttet i

Media-mobbing

Tor Mjålands artikkel i Fædrelandsvennen torsdag 5/2 er meget interessant fordi den inneholder de hovedmomenter som har preget avisens engasjement i Solvangsaken. Han begynner med en beherdig forfalskning av fru Bernitsens uttalelser i et intervju til Sorlandet og så bruker han denne forfalskning til et grovt ærekrenkende angrep på fru Bernitsen.

Selv synes jeg det kan nytte lite å diskutere Fædrelandsvennens kilder, avisen vil likevel benytte seg av den rett pressen har til å beskytte sine kilder her i Norge.

Men den har ikke samme rett til å beskytte sine medarbeidere. Almenheten har rett til å vite hvordan den (eller de) kom inn i den løste institusjon om kvelden og tok en del fotografier som gav et meget skjevt inntrykk av forholdene i sykehjemmet. Bildene ble brukt som illustrasjon til Gro Selands første store angrep på Solvang.

Hvordan kom fotografen inn? Hadde han følge? Hadde han tillatelse til å ta bildene. La oss få disse opplysningene, de bør være tilgjengelige når historien om den store mediamobbing i Kristiansand skal skrives.

Gro Selands artikkel hadde overskriften «Skandaløse forhold for pasientene på Solvang». Den fylte mesteparten av første side. Det er vanskelig å tro annet enn at de opplysninger artikkelen bygger på skrives seg fra styreren som hadde vært, og stadig var i konflikt med Sanitetsforeningens styre. Det er i allefall de samme påstander hun fremsetter i intervjuet dagen etter med Seland og Kristiansen. En del av påstandene er senere blitt gjen-drevet, men da avisen ikke har latt inn alle motmøtte og dessuten driver en klar forskjellsbehandling mellom sine egne meninger og de som avviker fra disse, så henger nok en del igjen. Det er i avisen en

klar ubalanse mellom plass, storrelse på overskrifter og typevalg som kan virke opprørende på den som ikke vil la seg meie ned, men det er en del av mediamobbingens teknikk.

Det som har voldt avisen noen vanskeligheter har vært å få ramme på fylket istedenfor bare Solvang. Svaret fra alle som kjente saken var at det var en personalsak og at de derfor ikke kunne uttale seg. Dette var riktig, men neppe et argument som ville gjøre inntrykk på garvete mediamobbere. Kanonene ble rettet inn og mandag morgen smalt det i overskriften til intervjuet med Eva Eriksen: «Hva har sykehussjefen og fylkesrådmannen rett til ikke å vite?» Det hender så mangt i Fædrelandsvennen om natten, så jeg kvier meg i det lengste for å tro at noen av de to ansvarlige redaktører har godkjent oppslaget. Men det foreløpige mål for aksjonen var nådd. Å ramme fylket.

Bare så synd at dette skjedde på Sanitetsforeningens og pasientenes bekostning. Avisen har her pådratt seg et stort ansvar, men dette ansvar bør vurderes senere.

Slik som saken står i dag, bør en få en noktern vurdering av forholdene på Solvang. Vi kan vel vente en fra helsenemnda. Det kan gjerne være et annet utvalg. Det eneste som er sikkert er at pressen er usikket til å foreta vurderingen.

Så tilbake til Heinrich Boll: «skulle det i skildringen av visse journalistiske metoder ha sneket seg inn likheter med «Bildzeitungs» metoder, så er disse hverken tilsiktede eller tilfeldige, men uunngåelige».

Jeg vil fortsatt anbefale «Katharina Blum» tapte ære», selv om den av enkelte mediamobbere oppfattes som en lærebok og ikke som en oppfordring til selvransakelse.

Leo Tallaksen

markedsføringen av seg selv.

Spekulasjoner omkring spørsmålet hvorvidt sammenkoblingen er tilfeldig eller ikke, er overflødige. Avisen gir selv svaret den 21.1. i følgende "Refleks"-betragtninger:

"For øvrig synes det som om Flekkerøy må være bortimot det ideelle sted for "House of Unity". Øyfolket har jo forstått det som mange nå anklager Kjell Hangeland (sektens leder) for: at kvinnen egner seg utmerket til å føde barn, men heller ikke til særlig mye mer."

En minikopi av ovenstående bilde har fått påskriften: "Flekke-
røy neste?"

Hvis ovenstående eksempler representerer en åndelig/kulturell profil for avisen, må denne sies å ha tatt et aktivt verdistandpunkt.

Det er viktig å være klar over hva en kan forvente av objektivitet og saklighet i reportasjer hvor åndelige verdier brytes. Spesielt for dem som kaster seg inn i en åndskamp er det nødvendig å kjenne medias verdistandpunkt. Og for media selv må det være i deres egen interesse å vite om deres verdiprofil er i harmoni med holdninger i det brede lag av befolkningen. Fremtiden vil vise om de to omtalte Sørlands-avisenes front kun retter seg mot en utdøende minoritet, eller om de utfordrer verdigrunnlaget og underliggende holdninger som fortsatt er levende i folkedypet.

USA:
"Misnøye
med den
etablerte
presse"

Da USA i 1983 gjorde invasjon på Grenada, ble pressen ikke invitert med. De amerikanske soldatene fikk gjøre den jobb de var satt til uten å bli dolket i ryggen av en samlet mediafront. Pressefolkene satt dypt såret tilbake. Men til deres overraskelse viste det seg at de ikke hadde befolkningen bak seg. Hos den jevne amerikaner rådet det en utbredt skepsis til "den fjerde statsmakt". Om dette skriver professor Jan Brøgger i en avisartikkel:

"Samtaler på TV-program har til intervjuernes forbauselse vist at den vanlige oppfatningen er at pressen ville ha ødelagt det hele. Ikke bare ville de ha alarmert kubanerne, de ville ha fremstilt hele invasjonen mest mulig negativt. Folk har nå gått trett av de toneangivende medias nesten systematiske hets mot government og spesielt Reaganadministrasjonen.....

Miniinvasjonen på Grenada har hatt noe av den samme virkningen på amerikanerne som Falklands-krigen hadde på britene: den har mobilisert nasjonal stolthet og patriotisme som mange intellektuelle trodde var avlegs. Samtidig har den avslørt en tillitskrise mellom pressen og befolkningen."

Den etablerte mediaverden, med Washington Post og New York Times i spissen var alltid beredt til å ta amerikaniernes utfordrere i forsvar, enten det dreiet seg om en Castro eller en Ho Chi Minh.

Reaksjonen kom på mediafrontens hjemmebane med nyetableringen Washington Times som utga sitt første nummer 17.mai

Pussige
mellom-
spill

1982. Nykomlingen møtte en samlet fordømmelse av de etablerte aviser. I en tid hvor avis døden rår har den nye avisen allerede et opplag på 140.000 og over 100.000 faste abonnenter. Den leses daglig av den amerikanske president.

Her skal ikke tas standpunkt til de ulike avisers verdigrunnlag. Det interessante er avsløringen av befolkningens misnøye med den etablerte presses holdninger. Heri ligger mye av forklaringen til den nye avisens suksess.

En av initiativtagerne til injuriepøksmålet mot Høgetveit var varaformann i Setesdal lektorlag, Else Marie Lønn. Hun var en av deltagerne på det tidligere omtalte møte i Kristiansand den 4. januar 1981. Det var deltagerne på dette møtet som gjorde henvendelse til Norsk lektorlag sentralt og ba om at injuriepøksmål ble vurdert. Men dette var i 1981.

I mars 1984 presenterer Fædrelandsvennen en "gjestekommentar" av den samme fru Lønn. Under tittelen "Den sørlandske kulturkollisjon" stilles følgende spørsmål: "Hvorfor blir det så en sak av det her?" Det kan se ut til at hun har "glemt" at hun selv var en av initiativtagerne. Her er hennes eget svar: "Jeg tror svaret ligger i nettopp den kollisjonen mellom livsoppfatninger som er spesiell for landsdelen. Konfrontasjoner mellom ulike livssyn kan saktens også andre landsdeler vise til, men det virker som om toleranse og respekt for andres meninger har svært dårlige vekstvilkår nettopp her på det "blide" Sørlandet.

En av grunnene kan kanskje være det forhold at skille i meninger og livssyn her i landsdelen ofte medfører nesten uoverstigelige sosiale barrierer. Man forskanser seg i hver sine grupperinger, og utviklende sosial kontakt på tvers av disse er sjelden."

Videre er det "de religiøse sub-kulturene, som av en eller annen grunn synes å trives så godt her nede" oppmerksomheten rettes imot. Det sies nesten med rene ord at det er disse religiøse kretsene som er skyld i at det ble en Stern-sak. Ikke ett ord om hvem som er saksøker. Heller ikke en eneste antydning om lektorlagets og fru Lønns aktive utspill for å mobilisere rettsapparatet.

Denne Fædrelandsvennens gjestekommentar kom på trykk i tiden umiddelbart etterat rettsforhandlingene var avsluttet, men før dom var falt i saken.

Dagen etter fyrte en av Fædrelandsvennens journalister under med følgende overskrift: "Vitnemøte i retten". Det er Høgetveits vitner som stilles i skuddlinjen, og artikkelen er helt og holdent et spill på emosjonelle strenger.

"Den fjerde statsmakts" forsøk på å påvirke en rett?

RETTSSAKEN

Den 13. april 1984 ble rett holdt på Setesdal sorenskriverkontor i Kristiansand. Retten fattet følgende domsslutning for Jørgen Høgetveits anliggende:

"1. Følgende utsagn i Jørgen Høgetveits brev datert 21.12.1980 inntatt i Fædrelandsvennen 27.1.1981, erklæres dødt og maktesløst:

"Undergraving og ved Evje ungdomsskole.

Vedlagte material er en blitt klar over etter et tips fra innsiden av skolen. "Stern" er blitt brukt i flere år ved skolen uten at noen har gjort anskrik. Vedkommende som har laget til dette undervisningsmaterialet av 1980 årgangen er politisk plassert som SV. Det beklagelige er at ingen på innsiden har forsøkt stoppe han bortsett fra en lærer. Tvertimot har kommunen betalt for undergravingen ved at pengene, i år kr. 590,- er anvist til utbetaling over skolebudsjettet av skolens ledelse og skolesjef! Jeg har beviser fra kommunekassen. Dette lar en altså 8. og 9.klassinger arbeide med i tysktimene, stoff som har konsentrert seg om våre NATO-partners "BUNDES-MARINE", hvordan fremmedarbeiderne har det i "Das TÜRKEN-GETTO", lange politiske artikler med sammendrag som for eks. "Nein Danke", lange sammendrag om "Jugoslaviske fremmedarbeidere i BRD" m.m.m. Her er muligheter for en SV'er".

2. Følgende utsagn inntatt i intervju i avisen Fædrelandsvennen 30.12.1980 erklæres dødt og maktesløst:

"Yrkesforbud er farlig, men hvis én mann bruker sin politiske holdning i skolen og ikke kan skille mellom politisk virksomhet og undervisning, da er det klart at mannen er illojal og diskvalifiserer seg selv".

3. Jørgen Høgetveit frifinnes i kravet om mortifikasjon av utsagnet i pkt. 3 i Tom Hauglands påstand.

4. Jørgen Høgetveit dømmes til å betale i oppreisning til Tom Haugland kr. 5.000,- - kronerfemtusen -.

5. Jørgen Høgetveit dømmes til å betale til Tom Haugland kr. 500,- - kronerfemhundre- til kunngjøring av dommen.
6. Hver av partene bærer sine saksomkostninger.
7. Oppfyllelsesfristen m.h.t. pkt. 4, 5 og 6 settes til 2 - to - uker fra forkynnelsen av dommen."

Retten fattet følgende domsslutning for Tore Hansens anliggende:

"1. Følgende utsagn inntatt i avisen "Fædrelandsvennen" tirsdag 30.12.1980 erklæres dødt og maktesløst:

"Jeg angriper ikke Tom Haugland fordi han har et annet politisk syn enn jeg, men jeg ser det som farlig at han bruker det i sin gjerning i skolen".

2. Tore Hansen dømmes til å betale i oppreisning til Tom Haugland kr. 5.000,- - kronerfemtusen -.

3. Tore Hansen dømmes til å betale til Tom Haugland kr. 500,- - kronerfemhundre - til kunngjøring av dommen.

4. Tore Hansen dømmes til å erstatte Tom Haugland v/h.r. adv. Karl Wahl-Larsen saksomkostninger med kr. 8.000,- - kroneråttetusen -.

5. Oppfyllelsesfristen m.h.t. pkt. 2, 3 og 4 settes til 2 - to - uker fra forkynnelsen av dommen."

DAGENs
kommentar
til dommen

På lederplass i Dagen kommenterer sjefredaktør Arthur Berg dommen i Stern-saken slik:

"Den såkalte Stern-saken har mange oppsiktsvekkende og interessante sider. Den har ikke minst en lekse å lære oss når det gjelder spørsmålet om skoleverket vårt skal kristnes på ny eller avkristnes fullstendig.

En norsk rett har slått fast at den kristne formålsparagrafen for skolen betyr noe. En skole med en kristen formålsparagraf er ikke det samme som en skole uten kristen formålsparagraf. Vi er lenge blitt tutet ørene fulle av den oppfatning at kristne formålsparagrafer har ingen betydning, enten de står i Grunnloven eller skoleloven. Slike oppfatninger er naturligvis selv-

oppfyllende. Når ingen tror at Grunnlovens og skolelovens kristne verdiforpliktelse skal taes på alvor, er det til sist ingen som tar den helt alvorlig. Det kulturelle arvegods som man endog langt inn i den kristne kirke begynner å tro at det ikke lenger nytter å kjempe for, havner snart på museum.

Men nå har det altså på ny skjedd at en norsk herredsrett har tatt verdiforpliktelsen alvorlig. Til tross for at Jørgen Høgetveit og Tore Hansen ble dømt for et par utsagn som retten mente var injurierende, fikk de fullstendig medhold når det gjaldt det moralske hovedanliggende.

Setesdal herredsrett gjorde det klinkende klart at bruken av stoff i skolestuen som inneholder pornografi "undergraver grunnskolens moralske verdier". Retten bruker de sterkeste uttrykk som at dette "moralsk sett ikke er akseptabelt i en ungdomsskole".

Denne klargjøringen av at skolens kristne formålsparagraf setter helt klare grenser for hva slags materiell som kan trekkes inn i skolen, er verdifull. Den skaper klare linjer. Den understreker lærerens ansvar og lojalitetsforpliktelse mot skolens verdigrunnlag.

Statsråd Kjell Magne Bondevik har gang på gang understreket at skolen skal formidle verdier. Det er en viktig oppgave. Skolen er ikke og kan ikke være en verdinøytral tumleplass. Den er heller ikke et verksted for ulike slags eksperimenter. Den er en oppsøningsinstitusjon som må bygge på foreldrenes oppdragerønske og skolelovens verdiforpliktelse.

Men skolens verdiforankring ville vært mer tvetydig om Stern-materialet skulle funnet veien inn i skolen uten protester. Nå har retten talt klart om "moralsk undergraving". Men det kan en takke dem for som var villige til å kjempe og betale for det. Også det gir grunn til en viss ettertanke."

Utdrag fra
Rettsboken

Fra rettsboken gjengir vi fra side 10 - 19 følgende:

"Det er på det rene at Høgetveit har fremsatt samtlige tre påklagete utsagn. Men måten utsagnene ble fremsatt på har betydning for fortolkningen av dem. Utsagn nr.2 fremsatte han i et intervju i Fædrelandsvennen og nr.3 i en pressemeld-

ing fra ham til samme avis. Men også utsagn nr.1 (brevet av 21.12.80) må anses for fremsatt i pressen av Høgetveit. Brevet ble sendt av Høgetveit til noen fremtredende politiske venner eller sympatisører, herunder redaktøren av avisen Dagen. Grunnen til dette var som nevnt at Høgetveit ønsket "politisk ryggdekning" i tilfelle "mediakjør" i anledning saken. Han må da ha regnet med at pressen ville benytte seg av brevet i den utstrekning den var interessert. Det kan ikke ha noe å bety hvorledes Fædrelandsvennen fikk kjennskap til brevet, noe som ikke er oppklart for retten. Det er heller ikke prosedert på at Høgetveit ikke skulle være ansvarlig for at innholdet av brevet ble gjengitt i pressen. Det er derimot enighet mellom partene om at samtlige tre utsagn må oppfattes som utsagn som er fremsatt av Høgetveit i dagspressen og at de derfor må fortolkes på dette grunnlag. Retten er her av samme oppfatning.

Ved fortolkningen av utsagnene er det ikke avgjørende hva Høgetveit har ment med dem eller hvorledes Haugland har oppfattet dem. Spørsmålet er hvilken oppfatning utsagnene er egnet til å gi den alminnelige avisleser. Og her må en ta i betraktning den sammenheng utsagnene er gitt i. (Andenes og Bratholm s.151-152, jfr. Rettstidende 1978 s.1498).

Når det gjelder utsagn nr.1 er det første del av innholdet i brevet av 21.12.1980 samt overskriften som kreves mortifisert. Hele brevet lest i sammenheng må gi inntrykk av at Høgetveit angriper bruken av bladet "Stern" i ungdomsskolen på to grunnlag. Det ene grunnlaget er at de blad som er brukt har artikler som gir ensidig politisk påvirkning i en venstre-retning (venstrevri), det andre grunnlaget er at disse bladene også inneholder bilder og tekster som moralsk sett ikke holder mål i ungdomsskolen. Denne forståelsen av brevet støttes ved Høgetveits uttalelse ved intervju i Fædrelandsvennen 27.12.1980, altså før brevet kom i avisen. Her gir Høgetveit uttrykk for at bladene har et klart politisk tilsnitt i tillegg til at de inneholder nakenbilder av forskjellig seksuell adferd og reklame for tobakk og brennevin. Også intervjuet av Høgetveit i Fædrelandsvennen 30.12.1980 støtter denne forståelsen av brevet. Riktignok har han der en del utsagn som virker uklare

med hensyn til hva han kritiserer. Men en må også her få det inntrykk at hans kritikk dreier seg om bruken av "Stern" i skolen både fordi bladene inneholder venstrevri i politisk forstand og fordi de inneholder stoff som ikke er moralsk akseptabelt i ungdomsskolen. I hans pressemelding i Fædrelandsvennen for 15.1.1981 gir han kommentarer knyttet til sine tidligere uttalelser i denne avisen. Også disse gir det samme inntrykk for leseren og her er det også fremhevet av Høgetveit at han legger størst vekt på hensynet til de verdier som er skolens fundament, men at han også har trukket inn den politiske karakter av de artikler som var brukt i undervisningen. Den delen av brevet av 21.12.1980 som kreves mortifisert må oppfattes som en kritikk av at læreren i undervisningen har brukt "Stern"-blader med artikler som gir en ensidig politisk venstrevri. Det er innledningsvis gitt uttrykk for at vedkommende lærer er "politisk plassert som SV", og til slutt i det påklagete utsagn nevnes det at her "er muligheter for en SV'er". Noe om bilder og tekster som moralsk sett ikke kan aksepteres i ungdomsskolen har det påklagete utsagn ikke. Overskriften "Undergraving og forsøpling ved Evje ungdomsskole" må gjelde innholdet av hele brevet. Uttrykket "forsøpling" må etter vanlig språkbruk alene gå på den moralske siden ved "Stern"-bladene, og denne siden ved disse bladene er ikke omhandlet i det påklagete utsagn. Denne karakteristikken er således løstrevet fra det øvrige innholdet i det påklagete utsagnet, og det kan da ikke la seg gjøre å føre bevis for riktigheten av karakteristikken. Uttrykket "forsøpling" i overskriften kan derfor ikke under noen omstendighet kreves mortifisert. Det samme gjelder derimot ikke uttrykket "undergraving" i overskriften, da dette uttrykket etter vanlig språkbruk kan gå på politisk undergraving, noe som har sammenheng med den øvrige tekst i brevet.

Retten har delt seg i et flertall og et mindretall når det gjelder den videre forståelse av utsagn nr.1.

Flertallet (rettens formann og domsmann Lunden) mener at utsagnet isolert sett klart gir uttrykk for en insinuasjon om at vedkommende lærer har drevet med ensidig venstrepolitisk påvirkning av elevene ved å bruke "Stern"-blad i undervis-

ningen. Også her viser en til uttalelsen om at vedkommende er "politisk plassert som SV'er" og uttalelsen "Her er muligheter for en SV'er". Videre vises til uttalelsen om at kommunen har "betalt for undergravingen". Og i lokalsamfunnet på Evje måtte det være temmelig tydelig at det var adjunkt Haugland han siktet til. I intervjuet i Fædrelandsvennen 27.12.1980 knytter for øvrig Høgetveit sin kritikk direkte til adjunkt Tom Haugland. Hverken dette intervjuet, intervjuet den 30.12.1980 eller pressemeldingen av 15.1.1981 gir et inntrykk som kan frata utsagnet i brevet dets karakter av en slik insinuasjon.

Tvert imot må utsagn nr.2 etter flertallets mening oppfattes som en gjentakelse av insinuasjonen, når utsagn nr.2 leses i sammenheng med resten av intervjuet og de øvrige uttalelser. Riktignok er utsagnet gitt en betinget form isolert sett, men det inntrykk sammenhengen gir for leseren må være det avgjørende.

Rettens flertall mener derfor at utsagnene nr.1 og 2 må anses som beskyldninger som går inn under det objektive innhold av straffelovens § 247. En beskyldning mot en lærer om å drive med ensidig politisk påvirkning av elevene i undervisningen, innebærer en beskyldning om misbruk av stillingen som lærer. Det må nemlig uten videre være klart at ensidig politisk påvirkning i undervisningen ikke lar seg forene med de etiske normer for læregjærningen. Dette er for øvrig kommet til uttrykk i Mønsterplanen for grunnskolen side 26. Der er det påpekt at alle foreldre skal kunne stole på at elevene fra skolens side ikke blir påvirket ensidig når det gjelder verdioppfatninger og vurderingsspørsmål. Elevene skal gis muligheter og forutsetninger for å ta standpunkt og utforme sin mening på grunnlag av saklig og allsidig informasjon.

I sin gjerning trenger læreren både foreldrenes og allmennhetens tillit til at han holder mål, ikke bare faglig og pedagogisk. Men også når det gjelder de etiske normer for læregjærningen gjelder det samme. Etter flertallets mening var utsagnene nr.1 og 2 klart egnet til å utsette Haugland for tap av den tillit han trenger i så måte som lærer.

Selv om en beskyldning rammes av det objektive innhold i

straffelovens § 247 trenger den ikke å være rettsstridig. Avgjørende her er om ærekrenkelsen må anses som utilbørlig eller ikke, og her kommer hensynet til ytringsfriheten inn (Grunnlovens § 100). Det må foretas en interesseavveining mellom hensynet til den ærekrenkede og hensynet til ytringsfriheten. Når det gjelder ytringer på f.eks. det politiske området eller i den alminnelige samfunnsdebatt, gjelder det videre grenser for ytringsfriheten enn ellers. (Andenes og Bratholm s.167-170 og den rettspraksis som det vises til der).

Rettens flertall mener at de ærekrenkende beskyldninger i utsagn nr.1 og 2 ikke kan være rettmessige hensett til en slik interesseavveining. Riktignok uttalte Høgetveit seg som medlem av skolestyret, altså som politiker. Men beskyldningen var rettet mot Haugland som lærer, uten at Haugland hadde innledet til noen skolepolitisk offentlig debatt. Høgetveit hadde også full anledning til å hevde sitt syn offentlig, bl.a. i pressen, uten å gå til personangrep på Haugland som lærer. At Haugland allerede ved intervjuet av ham 30.12. 1980 i Fædrelandsvennen og også ved senere uttalelser til avisen har tatt offentlig til gjenmæle mot Høgetveit ved å gi uttrykk for sitt syn på bladet "Stern" og sin bruk av det i undervisningen, kan ikke ha avgjørende vekt ved interesseavveiningen. Det var til forsvar mot et offentlig personangrep på ham som lærer og kunne ikke bidra til å gjøre Høgetveits beskyldninger rettmessige. Ved en samlet vurdering må det her dreie seg om utilbørlige beskyldninger utenfor rammen av det som Haugland må tåle av hensyn til ytringsfriheten.

Videre finner rettens flertall at det ikke er ført bevis for sannheten av utsagn nr.1 og 2, nemlig for at Haugland har drevet med ensidig politisk venstre-påvirkning av elevene ved å nytte bladet "Stern" i undervisningen. Det har også vært anledning til å føre slikt bevis. Det stoff av "Stern" som er benyttet i undervisningen er dels utklippede artikler som er bearbeidet for språkøvelser og dels hele blad hvor en artikkel er bearbeidet på samme måte. Når det gjelder de utklippede artiklene synes det ut fra vanlig oppfatning av hva som er påvirkning i venstre-politisk retning, nokså umulig å legge en slik tendens

i disse artiklene. Av artikler bearbeidet for språkøvelser i hele "Stern"-nummer dreier det seg om følgende:

Nr. 10/1980 "Bundesmarine '80"

Nr. 13/1980 "Das Türkenghetto"

Nr. 14/1980 "Nein Danke" (Om die Grüne, alternative Liste)

Nr. 42/1980 "Der Heimweh Express" (Om jugoslaviske fremmedarbeidere i Vest-Tyskland)

Nr. 44/1980 "Baby Doc - der jüngste Diktator der Welt".

Det dreier seg her om samfunnsorienterende stoff av allsidig og til dels kritisk karakter. Det synes nokså umulig å legge noen venstrepolitisk tendens i dem når artiklene ses i sammenheng. Det samme gjelder når en ser artiklene i sammenheng med det øvrige stoff i disse bladene. Den eneste bearbejdede artikkel som isolert sett kunne oppfattes som "venstrevridd" er artikkelen om "Die Grüne" hvor en rekke tilhengere av denne valglisten sier nei takk til de eldre og mer etablerte partier. Dette er et samfunnsfenomen i det politiske bilde i tiden og måtte ha litt ekstra interesse ved samfunnsorienteringen om Vest-Tyskland.

Det er heller ikke godtgjort av saksøkte at Haugland muntlig har benyttet "Stern"-stoffet i undervisningen på en slik måte at en med noen som helst berettigelse kan snakke om ensidig påvirkning i venstrepolitisk retning.

Da sannhetsbevis ikke er ført må utsagn nr. 1 og 2 bli mortifisert, dog med nevnte begrensning når det gjelder overskriften til utsagn nr. 1.

Rettens mindretall (domsmann Hægeland) oppfatter utsagn nr. 1 og 2 annerledes enn rettens flertall. Mindretallet ser utsagnene i samme sammenheng som flertallet. Utsagnet i brevet av 21.12.80 er riktignok sterkt kritisk og retter i virkeligheten kritikken mot Haugland, men Høgetveits uttalelser i intervjuene 27.12. og 30.12.1980 og i pressemeldingen 15.1.1981 trekker det første utsagnet inn i en videre skolepolitisk debatt. Den alminnelige avisleser måtte få det samlede inntrykk at Høgetveit kritiserte Haugland for at han hadde bragt ensidig venstre-politisk stoff inn i undervisningen, noe som ga mulig-

heter for misbruk fra lærerens side. I sammenhengen måtte uttalelsene oppfattes som sterk kritikk av Hauglands fremgangsmåte her, men ikke som noen insinuasjon om at han hadde drevet med ensidig politisk påvirkning i undervisningen. Slik oppfattet kunne kritikken ikke være egnet til å utsette Haugland for tap av den tillit han trenger som lærer. Utsagnene var da ikke ærekrenkende etter det objektive innhold av straffelovens § 247, og utsagnene kan da ikke kreves mortifisert.

Utsagn nr. 3

Retten er enstemmig i forståelsen av dette utsagn og i sin vurdering av utsagnet hensett til straffelovens § 247.

Som det fremgår av teksten er utsagnet gitt som en kort kommentar til hans tidligere uttalelser i pressen. Som allerede nevnt går utsagnet på den moralske side av det stoff fra "Stern" som Haugland benyttet, og ikke på om stoffet har venstrepolitisk vri. Utsagnet må ses i sammenheng med hans tidligere presseuttalelser så langt disse gjelder den moralske side av stoffet. I brevet av 21.12.1980 karakteriserer han en del av dette stoffet med uttrykk som "direkte pornografi", "småslibrige bilder og tegninger", filmanmeldelser som viser "det helt perverse" og "dette svineriet". Også uttrykket "forsøpling" i overskriften må som nevnt gå på dette stoffet. I intervjuet 30.12.1980 har han uttalt at materialet inneholder "grovt seksuelt stoff".

Sett på denne bakgrunn oppfatter en utsagnet slik:

Uttrykket "den måten undervisningen har vært drevet på" gjelder at Haugland har brukt "Stern"-bladene i sin undervisning. Det kritiseres at "Stern"-bladene ble brukt til tross for at de inneholdt stoff som har pornografisk eller slibrig karakter eller har karakter av grove seksuelle skildringer, - dvs. stoff som er i strid med skolens grunnleggende moralske verdier. At slikt stoff er brukt i undervisningen karakteriseres som undergraving av disse moralske verdier.

Utsagnet må klart rammes av det objektive innhold i straffelovens § 247. Det må uten videre være klart at en lærer i

grunnskolen er forpliktet i sin undervisning til å respektere de moralske grunnverdier som gjelder for denne skolen. Disse verdier må han også respektere ved valg av undervisningsmateriell. Dette fremgår for øvrig av Mønsterplanen side 27. For foreldre og allmennheten må det være viktig for tilliten til læreren at de kan stole på at han respekterer disse grunnverdier i alt som gjelder undervisningen. Det påklagete utsagn innebærer en beskyldning om tilsidesettelse av hensynet til skolens grunnleggende moralske verdier ved bruk av "Stern"-stoffet. Utsagnet måtte da klart være egnet til å utsette Haugland for tap av den tillit han trenger som lærer.

Beskyldningen må også anses for utilbørlig. Den kan ikke ligge innenfor rammen av rettmessig utsagn ved avveiningen mellom hensynet til trykkefriheten etter Grunnlovens § 100 og hensynet til den ærekrenkete. En viser her til det som er anført av flertallet om det tilsvarende spørsmål når det gjelder utsagn nr. 1 og 2. Det har vært anledning til å føre sannhetsbevis. Det er da spørsmål om Høgetveit har godtgjort at utsagnet var riktig, slik utsagnet oppfattes av retten. Retten er også her enstemmig.

Det må for det første være klart at "Stern"-stoffet må anses for å være brukt i undervisningen enten det gjaldt stoff som var bearbeidet for undervisningen eller annet stoff som bladene inneholdt. Det avgjørende må her være at når læreren overlater til en elev et fullstendig eksemplar av et magasin, tidsskrift eller bok, så har eleven anledning til å se på alt stoffet, enten det gjelder tekst eller bilder.

Videre er det spørsmål om stoffet var i strid med de moralske grunnverdier som gjelder for grunnskolen. De moralske grunnverdier er uttrykt i grunnskolelovens § 1 ("kristen og moralsk oppseding"). Hvorledes skolen skal forholde seg i forhold til dette er omhandlet i mønsterplanen side 27-28. Det er der anført:

"Av forarbeidene til grunnskoleloven (Folkeskolekomitéen av 1963 og Ot.prop.nr. 59-1966/67) framgår det at skolen må bygge på visse grunnverdier, og at disse verdiene omfatter kristen tro og moral, de demokratiske idéene og vitenskapelig

tenkemåte og metode. Slike grunnverdier må naturlig nok være kriterier ved det stoff-en velger. Skolen må gjennom sitt lærestoff gjøre elevene kjent med disse verdiene og bidra til å gi dem praktisk mening. Skolen har et medansvar for at grunnleggende verdier i vår kulturtradisjon blir ført videre til nye generasjoner.

Men stoff som øver kritikk mot eller står i strid med disse grunnverdiene, har også sin berettigelse i skolen, blant annet med tanke på å utvikle evnen til selvstendig kritisk vurdering. Ikke minst via forskjellige massemedier og i litteraturen møter elevene stoff som må sies å høre til denne kategori, og som kan gi høve til nyttig refleksjon. Men det må understrekes at evnen til kritisk og selvstendig vurdering ikke bare utvikles ved at grunnverdiene blir konfrontert med andre forestillinger, men også ved at grunnverdiene blir brukt som grunnlag for kritikk overfor ulike fenomener i kultur- og samfunnsliv".

Den enkelte lærer må være bundet av det som er uttrykt her i mønsterplanen. Men disse retningslinjer gir spillerom for lærerens skjønn. Elevenes alder må være temmelig avgjørende ved lærerens skjønn her. Det gjaldt i dette tilfellet elever i ungdomsskolens 8. og 9.klasse, dvs. aldersgruppene 14-16 år, altså en yngre tenåringsgruppe. Stoff som er kritisk overfor eller i strid med bl.a. den kristne moral må være aktuelt i disse aldersgruppene med sikte på å utvikle deres evne til selvstendig kritisk vurdering. Men emnet må fremstilles på en måte som holder mål etisk og moralsk i en skole for ungdom. Enkelte av de benyttete "Stern"-blad har kritiske artikler om ømtålelige emner. I nr. 10/80 s. 66-73 er det en kritisk artikkel om pornografi i filmer som er vist offentlig i Vest-Tyskland, belyst ved en rekke bilder av klart pornografisk karakter. Hvis et slikt emne kan høre hjemme i ungdomsskolen, måtte det belyses på en ganske annen måte enn dette for å holde mål moralsk sett. I nr. 44/80 er det en artikkel om Martin Luthers forhold til ekteskapet. Til artikkelen er det knyttet et klart pornografisk bilde omtrent fra Luthers tid. Derved må stoffet bli uakseptabelt hensett til det moralske nivå en må sette til behandling av et slikt emne i ungdomsskolen. I samme nr. er det bilder fra filmen "Stadt der Frauen", bilder som ikke holder mål moralsk sett som stoff i ung-

domsskolen, og i alle fall ett av bildene er klart pornografisk. I samme nr. er det også smakløse og moralsk sett uakseptable bilder fra en scene hvor skuespillere fremstiller transvestitter. Samme karakter har bilder fra "New Yorker Transsexuelle Scene" i nr. 13/80. Dessuten forekommer i de benyttete nr. av "Stern" tegninger og fotografier til dels med humoristisk kommentar men av liten anstendighet - og således uegnet og moralsk sett ikke akseptabelt i ungdomsskolen.

Det anses med dette godtgjort at Haugland i sin undervisning har brukt stoff som strider mot grunnskolens grunnleggende moralske verdier. Høgetveit måtte også ha dekning for å karakterisere bruken av slikt stoff i undervisningen som undergraving av disse moralske verdier. Det er en kraftig karakteristikk, men en kan ikke se at Høgetveit gikk for langt her selv om dette stoffet bare fulgte med i de nummer hvor artikler var bearbeidet for språkundervisningen.

Da Høgetveit her har oppfylt sin bevisbyrde, må han frifinnes i kravet om mortifikasjon av det påklagete utsagn nr.3.

Kravet om oppreisning avgjøres etter skadeserstatningslovens § 3-6, 1. ledds siste punktum. Det er opp til rettens vurdering ut fra bestemmelsens kriterier om slik erstatning skal gis. Retten finner enstemmig at Høgetveit må betale et oppreisningsbeløp. Det var uaktsomt av ham å fremsette utsagn nr. 1 og 2 uten å ha dekning for det. Han burde først ha undersøkt og vurdert nærmere om de "Stern"-blad som var benyttet i undervisningen virkelig ga dekning for en beskyldning om politisk venstre-vridd undervisning. Og han burde her ha hatt for øye at en slik beskyldning overfor en lærer er ganske alvorlig. Videre måtte en slik beskyldning gi en tydelig belastning for Haugland i hans stilling som lærer, ikke minst når den kom fra nestformannen i skolestyret. Men ved fastsettelsen av beløpet tar en hensyn til at Haugland må sies å ha lettet seg betraktelig ved egne uttalelser til pressen, til dels i sterke ordelag mot Høgetveit. En viser her særlig til Hauglands uttalelse i intervju i Fædrelandsvennen 10.1.81. Videre tas i betraktning at Høgetveit og Hansens beskyldninger har virket sammen når det gjelder påkjennningene for Haugland, slik at det i realiteten

dreier seg om et samlet oppreisningsbeløp som fordeles. På denne bakgrunn finner en det rimelig at Høgetveit må betale et beløp som passende settes til kr. 5.000,-.

Kravet om tilkjennelse av et passende beløp til kunngjøring av dommen avgjøres i henhold til samme paragrafs 3. ledd. Også her er avgjørelsen lagt til rettens skjønn. Retten finner enstemmig at Haugland bør tilkjennes et passende beløp her, da hans krav om mortifikasjon har ført frem på vesentlige punkter."

AKF
vurderer
Stern-
dommen

Akademi for Kristen Folkeopplysning uttaler i en fyldig kommentar til dommen følgende:

"Til innledning vil en minne om at Stern-saken gjelder ikke bare formann og nestformann i Evje og Hornnes skolestyre, og adjunkt Tom Haugland som brukte Stern i undervisningen. Stern-saken har stor skolepolitisk betydning fordi den er en kamp mot pornografiens menneske-forakt i skolestua. Det gjelder barna, det kjæreste foreldrene har. Stern-dommen mot pornografi er meget verdifull, fordi den uten forbehold gir Jørgen Høgetveit fullt medhold i fordømmelsen av Sternporno i skolen. Når vi også må protestere mot 2 punkter i Stern-dommen, må ikke det kaste skygge over den store skolepolitiske seier Stern-dommen gir i kampen mot pornografi i skoleverket.....

Retten har i sin domsavsigelse slått klart fast at adjunkt Tom Haugland har dradd grov pornografi inn i skolen. Denne delen av dommen er av stor betydning for norsk skole, og Høgetveit har her fått klart medhold. Dommen er et avslørende nederlag for Norsk Lektorlag som ga adjunkt Tom Haugland full moralsk støtte. Det må være en pinlig og kompromiterende dom for en organisasjon som har skolen som sitt arbeidsfelt. - For vårt skoleverk må dommens konsekvenser bli at bladet Stern ikke må nyttes i grunnskolens undervisning.....

Det ville være svikt mot sannheten om en ikke omtaler de organisasjons-krefter og livsynskrefter som ligger bak Sternstriden. De som har fulgt med, har vel forstått at vi her ikke har å gjøre med en rettssak i vanlig mening. Det er det mek-

tige og pengesterke Norsk Lektorlag som her er ute og sloss om prinsipper. Dette prinsipp-rytteri går i praksis ut på å forsvare lærere som er illojale mot skolestyre og foreldre. Redaktøren av Lektorlagets blad "Skoleforum" sier til Dagen at Stern-saken er en videre oppfølging av den såkalte Karlsen-saken, der en stortingsmann ble dømt til å betale 10.000 kr. i oppreisning til en lærer. - Høyesterettsadvokat Alf Norhus har uttalt i en artikkel: "Jeg er skremt, sjokkert over hvordan venstreradikale lærere i dag opererer i skolen".

- At det er livssyns-kamp det er tale om, fikk en tydelig illustrert i Stern-rettssalen i Evje der Jørgen Høgetveit ble eksaminert i ca. 3 timer av Lektorlagets advokat om et foredrag han hadde holdt, - noe som ikke vedkom Stern-saken i det heletatt. Lektorlagets advokat ville forsøke å mistenkeliggjøre kristent livssyn som noe, som ikke samsvarte med offisiell norsk skolepolitikk, - for å mistenkeliggjøre Høgetveit for dommerne.....

Jørgen Høgetveits utsagn nr. 1 finner en i brev av 21.12.80. Dette brev har Rettens flertall delt i to, og feilaktig plassert utsagn 1 og 2 i en "politisk side", skilt fra Stern-pornoens moralske side. Dette skiller mellom porno-moral og politikk som Rettens flertall opererer med i Stern-saken, må vi ta avstand fra. For moral hører jo også med til skolepolitikk. Og Høyesterett har i en dom sagt at en ikke skal rive saker ut av sin sammenheng.

Dette feilaktige skille mellom moral og politikk i Stern-saken, har da ført til at Rettens flertall har dømt Høgetveit til pengebot. - Rettens mindretall har på side 15 i Stern-dommen uttalt at Høgetveits utsagn 1 og 2 - "var da ikke æreskrenkende", og at Høgetveit dermed ble å frifinne. Vi er enig med Rettens mindretall på dette punkt.

Rettens flertall krever sannhetsbevis for at adjunkt Tom Haugland har praktisert undervisning med "venstrevri" og "politisk undergraving". (Dommen s.11 og 12).

Vi bemerker: En kan ikke se at Høgetveit har brukt uttrykkene "venstrevri" og "politisk undergravning". Retten har hengt disse beskyldningene på Høgetveit, ikke ut fra fakta, men ved "tolking" og "inntrykk", noe som er helt urimelig. Hvordan

skulle det gå med rettssikkerheten hvis en skulle kunne "tolke" ut fra "inntrykk", ord som de saksøkte ikke har brukt.

Retten sier at de "tolker" ut fra den mening den "alminnelige avisleser" skulle ha oppfattet. - Vi mener at alminnelige avislesere har oppfattet Stern-saken i hovedsak som en pornografisak. En viser her til uttalelser fra Agder Husmorforbund, fra de 150 lærere og fra 25 sosialarbeidere, - videre uttalelser fra et enstemmig foreldreråd og flertallsvedtak i skolestyret. Alle disse har oppfattet Stern-saken som i hovedsak en pornosak, for i avisen var ikke Høgetveits brev av 21.12 revet i to.

Når Høgetveit ikke har brukt uttrykkene "venstrevri" og "politisk undergravning", som Rettens flertall har beskyldt ham for, hva har han da sagt i utsagn 1 og 2?

Jo, Høgetveit har sagt at den lærer som har dratt pornografi inn i skolestua, "er politisk plassert som SV". - Vi bemerker: Det er ikke vanskelig for Høgetveit å føre sannhetsbevis for denne uttalelse. For adjunkt Tom Haugland har selv uttalt offentlig til avis at han er SV.

Videre i utsagn 1 har Høgetveit uttalt om adjunktens undervisningsmaterieell (med porno - pluss en rekke emner fra Stern): "Her er muligheter for en SV-er".

Vi bemerker for det første: Når en ikke drar utsagn 1b ut av sin sammenheng, har en sannhetsbevis for at adjunkt Tom Haugland brukte mulighetene i Stern til å dra pornografiens menneskeforakt inn i skolestua.

For det andre: Når Rettens flertall trekker et skarpt skille mellom porno-moral og skolepolitikk i utsagn 1b, så synes dette å være i strid med en Høyesteretts-dom som sier at en ikke skal dra saker ut av sin sammenheng. Når adjunkten gav elevene adgang til Stern-porno, har det ikke bare med moral å gjøre. Det er også en utålelig skolepolitisk handling som verken skolestyre eller foreldrene kunne forholde seg passive til. Her er sannhetsbeviset fra Høgetveit så sterkt, at det er urettferdig å kreve et sterkere sannhetsbevis.

Noen vil vel hevde at Høgetveits brev av 21.12.80 inneholdt ikke bare omtale av porno, men også omtale av andre ting. Ja, men det var Stern-pornografien som var utgangspunktet for omtale av andre sider ved Stern. Lektorlaget og Retten

har feilaktig vurdert disse andre ting i brevet som snever parti-politikk, mens det i virkeligheten dreide seg om norsk skole-politikk og samfunnssyn.....

Ifølge Haseloffs vitenskapelige verk er Stern et omstridt blad på venstresiden i samfunnsdebatten. - Den som forsvaret Stern uten forbehold, som egnet i undervisningen i grunnskolen, har dermed forsvart en eller annen form for venstrevridd undervisning. Evje-adjunktens uforbeholdne forsvar for Stern i skolen, er bevis nok for at han forsvaret Sterns venstrevridde syn i skole-undervisningen. Dessuten er SVs skolepolitiske program så preget av antikristelige tendenser, at det er fullt ut for-svarlig og logisk riktig å nevne SV i forbindelse med denne undergraving av skolens kristne verdigrunnlag.

Stern-dommen er en urovekkende innskrenkning av skolestyrets ytringsfrihet. Som kjent er det vanlig at avisenes journalister overvåker skolestyremøter og ellers ved intervjuer gir opplysning om skolestyrets virksomhet. Den innskrenkning av skolestyrets ytringsfrihet som dommen representerer, kan skade det lokale demokrati i Norge. Avisen Dagen sier i en leder om Stern-saken i Evje bl.a.: "Dersom ein brukar klåre ord for openberre saker, risikerer ein dom og straff og tap av den ytringsfriheten som eit kvart demokratisk samfunn må kjempe for ikkje å misse". - Og Dagbladets redaktør har sagt bl.a.: "Stern-dommen er meningsløs, urimelig og tilfeldig. Den er en innsnevring av ytringsfriheten med farlige følger".

Utsagn 2: I intervju-uttalelse til avis har Høgetveit uttalt: "Yrkesforbud er farlig, men hvis en mann bruker sin politiske holdning i skolen og ikke kan skille mellom politisk virksomhet og undervisning, da er det klart at mannen er illojal og diskvalifiserer seg selv".

Vi bemerker: Når Rettens flertall skiller denne uttalelse fra Stern-pornoens menneskeforakt i skolestua, så har de tatt uttalelsen ut av sin sammenheng. Høgetveit har brukt ordet "hvis", og dermed har han ikke framsatt noen bestemt beskyldning. Dersom man folker bort ordet "hvis" (noe en ikke har rett til), så blir ordet "illojal" hovedordet i Høgetveits utsagn nr.2.

Her må man merke seg følgende fakta: Adjunkt Tom Haugland har i Stern-saken kommet med en rekke illojale uttalelser overfor sine overordnede. Han har bl.a. sagt: "Det er praktisk umulig for meg å rette meg etter det vedtak som ble fattet" av skolestyret. Dette er en illojal uttalelse. Videre har adjunkten sagt: "Foreldreråd og skolestyreflertall har i denne saken.... fungert som gatens tribunal". Dette er illojal uttalelse nr.2. Videre har han uttalt til radio etter dommen at han vil fortsette med å bruke Stern i undervisningen. Dette er illojal uttalelse nr.3.

Som om dette ikke var nok, ble det i rettssalen sitert at adjunkt Tom Haugland på bakgrunn av Stern-saken hadde sagt om motstanderne: "Jeg måtte ta fram S. Hølmebakks artikkel om brønnpissere". Og videre: "Jeg aner brunskimmeret i den jakt noen har lagt seg på".

- Når adjunkten kaller sine overordnede skolestyremedlemmer for "brønnpissere" og "brunskimrede" nasister, så er vel det toppmål av illojale uttalelser. - Så adjunkten har selv gitt Høgetveit sannhetsbevis for ordet "illojal" i utsagn 2.

EN URETTFERDIG DOM

Vi tror at tusener utover landet vil være enig med Rettens mindretall i frifinnelse av Jørgen Høgetveit. Når Rettens flertall dømte Høgetveit, så er dette urimelig og urovekkende. En dom som påfører fredelige aktverdige folkevalgte skolestyreformann og nestformann store pengebøter og saksomkostninger på tilsammen ca. 93.000 kr. (54.000 kr. pluss 39.000 kr.) - en slik dom synes å være en juridisk skandale. Og Stern-sakens adjunkt som undergravde skolens verdigrunnlag (og ifølge dommen var en pornomisbruker), ble av retten "premiert" med en oppreisning på ca. 11.000 kr.

Og disse 11.000 kr. er skolestyrets formann og nestformann dømt til å betale til adjunkten! - Det bør også nevnes at Lektorlagets advokat forlangte 150.000 kr. i oppreisning for adjunkten. (50.000 kr. pluss 100.000 kr.). Når en plusser på saksomkostninger, blir dette over 200.000 kr.

- At Lektorlaget ikke skammer seg! Et slikt forsøk på å presse penger ut av skolestyremedlemmer, er vel nokså enestående i norsk skolehistorie. - Også dette viser hvilke forferdelige

krefter en har å stri med når en vil fjerne upassende og anstøtelig valgstoff fra skolen. Her ser man at foreldre og skolestyremedlemmer sagtens kan ha bruk for den nystartede Aksjon Foreldreforum, for rettsvesenet svikter beklagelig.

Konklusjon:

Sterndommen er en stor seier i kampen mot pornografi i skolen. Men den er også en urovekkende innskrenkning av skolestyrets demokratiske ytringsfrihet. Dommen viser også en dobbeltmoral ved å gi penge-oppreisning til den illojale porno-skyldige, og ved å påføre graverende pengeutlegg for pliktoppfyllende og mandige skolestyremedlemmer, som burde æres i stedet for å dømmes. "

"Fast grunn" kommenterer dommen

Bladet "Fast grunn" uttrykker glede over at Høgetveit vant fram i Herredsretten i forbindelse med utsagn nr.3 som motparten krevde mortifisert:

"Det er meget gledelig at retten taler så klart på dette punkt. Dermed har det juridisk blitt slått fast at skolens formålsparagraf har en reell betydning for hva slags lærestoff som kan anvendes i skolen. Dette bør gi foreldre stor frimodighet til å følge med i hva barna lærer, og til å si klart fra overfor skolens myndigheter dersom barna får tvilsomt lesestoff i hendene fra skolens side."

"Fast grunn" påtaler lektorlagets tendensiøse reportasjer:

"Meget påfallende er det engasjement som Norsk Lektorlags organ Skoleforum har vist i denne saken. Etterat rettsforhandlingene hadde funnet sted, men før dommen falt, hadde bladet, som redigeres av Finn Stoveland, en meget tendensiøs reportasje og kommentar til saken, der Jørgen Høgetveit blir svertet igjen. Formannen i Norsk Lektorlag, Anders Frivoll, forsvarte allerede Stern som undervisningsmiddel i Fædrelandsvennen 3. januar 1981:

"Aktuelt samfunnsstoff skal brukes i skolen, og svært mange skoler bruker nettopp Stern som hjelpemiddel. Man kan beklage at det i dag ikke finnes et eneste internasjonalt nyhetsmagasin som ikke bruker nakenbilder fra tid til annen. Men jeg kjenner i hvert fall ikke til noe alternativ. Og det spør

vel også om ikke samfunnsutviklingen har gått slik at elevene i dag tåler disse bildene."

Denne uttalelsen stilles i relieff når den daværende formannen i Kirke- og undervisningskomiteen, Tore Austad, uttalte til samme avis to dager senere: "Billedmaterialet fra Stern er sjofel og grov pornografi, det rene griseri."

Under rettssaken i Evje ble generalsekretæren i Norsk Lærerhøgskolelag, Lars Wormdahl, trukket inn. Han er førsteamanuensis i tysk ved Sagene lærerhøgskole. Han vurderte Stern som "svært tjenlig tilleggsstoff i undervisningen". "Lærer som bruker slikt stoff i undervisningen, opptrer rosverdig", sa Wormdahl (Skoleforum 30. mars 1984).

Det var Tom Haugland med støtte av Norsk Lektorlag som anla denne injurienesaken. Vi synes det var helt unødvendig å anlegge en slik sak.

Men når saken først kom, var det gledelig at Lektorlaget på det vesentligste punkt fikk dommen imot seg. Jørgen Høgetveit fortjener takk for en strid som må ha vært en stor påkjenning."

Anke- utspill

Dommen i herredsretten ble av Høgetveit anket etter anbefaling av forsvareren, høyesterettsadvokat Johan Hjørt, til Høyesterett. Men anken ble avvist av Høyesteretts kjæremålsutvalg angivelig fordi den ikke var av tilstrekkelig prinsipiell viktighet.

Ytringsfrihet og injurie- lovgivning

Høgetveit og Hansen ble dømt fordi herredsretten fant at deres utsagn lå utenfor ytringsfrihetens ramme. Ytringsfriheten er sikret i Grunnlovens § 100. De eneste avgrensninger som her gjøres, er at utsagnene viser ringeakt for religion og sedelighet, eller at utsagnene er falske og ærekrenkende.

Dr. juris. Carl August Fleischer påviser (Andenæs og Elvik: Stopp pressen, om ytringsfrihet og personvern, Universitetsforlaget 1984) at det innen jussen har foregått en utglidning ved at ytringsfriheten er blitt tiltakende redusert :

"Det er ikke lenger det å fremsette en usann ærekrenkelse som er straffbart, men det å fremsette en ærekrenkelse..... i det hele tatt. ... Om ærekrenkelsen er sann eller ikke, er irrelevant"...

Mens Grunnloven fastsetter ytringsfrihetens grense ved de

falske ærekrenkelser, så har injurielovgivningen (spesielt straffelovens § 249 nr. 2) og strafferettsjuristene bortfortolket denne utmerkede grunnlovsbestemmelse. Dermed er det ikke tilstrekkelig overfor en rett å kunne bevise det man selv har ment å si, men også hva motparten eller en eller annen dommer kan tolke inn i utsagnene. Professor Fleischer skriver:

"Det betyr at man spiller det hele over til domstolene og oppfatningen blant den eller de som tilfeldigvis er dommere i en sak, om hva det skal være lov å si. Spørsmålet blir hva dommerne -satt på spissen- liker, og hva de mener ikke bør tolereres. ... Den som uttaler seg, (må) ikke bare ta i betraktning hva han i realiteten sier og mener - men også rene muligheter og misforståelser når det gjelder hva andre kan komme til å legge i utsagnet etter en mer eller mindre overfladisk og ufullstendig lesning."

Dette har ledet til at injurielovgivningen har lagt vesentlige hindringer i veien for nødvendig kritikk av kritikkverdige forhold. La oss ta med enda et utsnitt ifra professor Fleischers artikkel:

"Jeg skal ikke si noe om motivene hos dem som holder fast ved systemet - annet enn det åpenbare at de legger relativt sett mindre vekt på ytringsfriheten, og på hensynet til å avdekke og kritisere mislige forhold, enn det jeg selv mener er riktig.

Derimot kan vi peke på funksjoner som lovgivningen utvilsomt har - derunder å hindre kritikk og la misbruk få fortsette. Og den som virkelig har gjort noe galt, får en fantastisk sjanse: Han kan ofte finne enkelte feil eller småting, som ikke lar seg bevise. Fremstillingen i massemedia er sjelden 100 % nøyaktig eller bevislig. Det er mulig å føre injuriersaker med "moralisk seier" dersom en enkelt del av kritikken ikke er bevist. Feilene for øvrig får seile sin egen sjø."

Fleischer mener at en del av ansvaret for denne betenkelige utvikling innen injurielovgivningen må tilskrives den sterke stilling Andenæs og Bratholm har hatt i norsk strafferett.

Advokat Trygve Fjeld kommenterer i Aftenposten (1.8.83)

en uttalelse av professor Bratholm om hva som kan være injurierende. Kommentaren taler for seg:

"Professor Anders Bratholm har i debatten etter det berømte ektefelledrap hevdet at det vil kunne være en straffbar injurie om man erklærer seg uenig i bevisvurderingen. Sagt med andre ord betyr det at den som hevder at NN burde ha vært straffedømt for å ha drept ektefellen, kunne risikere selv å bli dømt til straff og eller erstatning fordi man på juridisk, religiøs, moralsk eller annet grunnlag måtte mene at det ikke kan eller skal være straffritt å ta liv.

(Slik vårt system er, kan det tenkes at et flertall i lagretten (juryen) mente det samme. For å felle en tiltalt må minst syv av ti jurymedlemmer stemme for fellelse. Tar man professor Bratholm på ordet, vil det i senere debatt være straffbart å hevde en oppfatning som til og med flertallet av lagrettens medlemmer kan ha stått for.)

En diskusjon om ytringsfrihet vil alltid konsentrere seg om grensespørsmål - og ofte sette følelsene i kok. Det er jo først når ytringsfriheten brukes til å hevde upopulære meninger eller til å trække på øvrighetens eller andres ømme tær at den har sin store verdi." Så langt advokat Fjeld.

I innledningen til denne bok påsto vi at tidens nyradikale bølge kjennetegnes blant annet ved dens forsøk på å innsnevre ytringsfrihetens område. Og vi møtte i den aktuelle Sternstrid to ulike holdninger til denne menneskerettighet. Kanskje er tiden inne til å revurdere den eksisterende lovgivningspraksis på området. Er vi muligens allerede kommet langt bort fra grunnlovens intensjoner om ytringsfrihet?

Herredsrettens dom i Stern-saken i april -84 ga Høgetveit medhold i at en del av billedstoffet var "av klart pornografisk karakter", og at slikt stoff "strider mot grunnskolens grunnleggende moralske verdier".

Høsten samme år utkom samlivslæren "Smask". Heftet er utgitt av Landsforeningen for fritidsklubber med støtte fra Sosialdepartementet (Under posten "Svangerskapsforebyggende tiltak"). I heftet finner en billedstoff som, hva pornografisk tilsnitt angår, er fullt på høyde med det billedstoffet som retten fant pornografisk og verdi-undergravende.

e porno-
mstøt i
len

Igjen møter vi nyradikalismens fremstøt på skolefronten. Hefte er distribuert til alle landets ungdomsskoler og fritidsklubber. Med Sosialdepartementets økonomiske støtte til denne "samlivslære" kan en spørre om ikke også departementet rammes av herredsrettens dom.

FORELDRERETEN

Et sentralt punkt i Stern-striden var om tidsskriftet Stern skulle kunne legges fram i sin helhet for klassen.

Etter en del famling på møte i januar fattet foreldrerådet for ungdomsskolen den 19.3.81 følgende enstemmige vedtak:

"1. Magasinet "Stern" og liknande materiell bør ikkje i sin heilhet bli lagt fram for klassane til bruk i undervisninga, jmfør formålsparagrafen i grunnskulelova. Foreldrerådet ser imedan positivt på at tilvalsstoff vert nytta i undervisninga.

2. Det er rett at foreldre/føresette tek opp saker med skulen, som ein meiner er lite tenlege eller ikkje høver i skulen. Dette er ein klar foreldrerett som vi set høgt og vil verne om. Samarbeid heim/skule er viktig."

Mot dette vedtak står anmodningen fra Setesdalen lektorlag ved dets formann: "Vi ber ham fortsatt bruke "Stern" i undervisningen."

Og: "Det ville være brudd på mønsterplanen å forby bruken av det" (dvs. Stern).

Her er det lokale lektorlaget på klar kollisjonskurs med skolekretsens foreldrestand.

Nå vil det kanskje innvendes at formannens uttalelse falt 2½ måned før foreldrerådsvedtaket. Det er imidlertid lite som tyder på at de berørte lærer-representanter har bøyet seg for vedtaket.

Den 30.3 var saken, som alt nevnt, også oppe i skolestyret. Med ni mot åtte stemmer vedtok skolestyret at bladet ikke kan legges fram i sin helhet for elevene.

Adjunkt Hauglands kommentar er denne:

"Det er praktisk umulig for meg å rette meg etter det vedtak som ble fattet i Evje og Hornnes skolestyre". Og til selve vedtaket sier han at skolestyret med dette "har gjort seg selv til et sensurorgan i skolen". Han mener at han fortsatt vil kunne "legge fram ni av ti blader i sin helhet". Dette begrunner han ved å vise til "rettningslinjene fra Kirke- og undervisningsdepartementet".

Det er da nødvendig å se hva Kirke- og undervisningsdepartementet har uttalt i sakens anledning. I uttalelsen som KUD ga etter anmodning fra Norsk lektorlag heter det m.a.:

"Så vidt en skjønner, har adjunkt Haugland delt ut til elevene hele eksemplarer av de ukemagasiner som arbeidsstoffet er en liten del av. I enkelte av disse eksemplarer er det etter vår vurdering billedstoff som ikke er egnet til å legge fram i en klasse. Det er forståelig at foreldre har reagert mot det. I dette tilfellet vil vi tilrå at elevene bare får det arbeidsstoff fra disse magasinene som de skal arbeide med.

Vi minner ellers om at en av hensiktene med foreldremøtene er at faglærerne skal kunne drøfte med foreldre sitt arbeidsprogram og valg av arbeidsstoff."

Vi ser at Kirke- og undervisningsdepartementet tilrår at bare selve arbeidsstoffet gis til elevene, ikke Stern-magasinene i sin helhet.

I kampens hete ble det gitt uttrykk for mange meninger om hva striden gjelder. Ja, man har i debatten ofte fektet på siden av hverandre fordi utgangspunktet har vært for forskjellig.

Høgetveits anliggende er at han mener at den måten undervisningen har vært drevet på, har undergravet de verdier som er skolens fundament.

Utgangspunktet for lektorlagets engasjement begrunnes av formannen slik: "Når lektorlaget er kommet inn i bildet, skyldes det at uvedkommende har forsynt seg med en lærers personlige eiendeler på skolen."

Senere konsentrerte lektorlaget seg om uttalelser rettet mot adjunkten, og som de fant ærekrenkende.

Redaktøren i Skoleforum (lektorlagets hovedorgan) uttaler: "Fra vår side dreide ikke Stern-saken seg om pornografi, men om en lærer skulle ha rett til å velge undervisningsstoff uten å måtte spørre foreldrene hele tiden".

Man står da i den situasjon at man har å gjøre med en strid om oppsedingsrett. Det fremgår -riktignok indirekte- også av vedtak i foreldrerådsmøtet. Norsk Lektorlag valgte å kjøre

denne strid om foreldres innflytelse i skolen fram som en injuriersak gjennom rettslig stevning mot formannen og nestformannen i skolestyret.

Vi skal i det følgende ta for oss viktige lover, konvensjoner og regelverk som fastslår foreldrenes autoritet.

Internasjonale konvensjoner

Norge har ratifisert intet mindre enn tre internasjonale konvensjoner, som alle gir uttrykk for at foreldrene skal ha første retten til å bestemme over barnas oppdragelse.

Det er for det første FN's menneskerettighetserklæring av 1948, hvor det heter i § 26,3:

"Foreldrene har fortrinnsrett til å bestemme hva slags undervisning deres barn skal få".

I § 16,3 heter det:

"Familien er den naturlige og grunnleggende enhet i samfunnet og har krav på samfunnets og statens beskyttelse".

Den andre internasjonale konvensjonen er Den europeiske menneskerettskommisjon av 1950. I tilleggsprotokoll nr. 1, artikkel 2 heter det bl.a.:

"Når staten utøver funksjoner som den påtar seg på undervisnings og oppdragelsens område, skal den respektere foreldrenes rett til å sørge for slik oppdragelse og undervisning i samsvar med deres egen religiøse oppfatning og livsanskuelse."

Den tredje konvensjonen er UNESCO-konvensjonen av 1960. Her heter det i artikkel 5 at det er vesentlig å respektere foreldrenes rett til å forsikre "den religiøse og moralske undervisning av barna i samsvar med deres egen overbevisning".

Det er ingen tvil om at Stern-striden berører grunnleggende menneskerettigheter. Og disse menneskerettighetsprinsipper er også knesatt i norsk lovgivning.

Lover og fagplaner

I lov om grunnskolen av 1969 heter det i § 1:

"Grunnskolen skal i forståing og samarbeid med heimen hjelpe til med å gje elevane ei kristen og moralsk oppseding"..... Skolen skal altså hjelpe til, på et område hvor det er hjemmene som har den endelige avgjørelsesmyndighet.

I Mønsterplanen heter det:

"Etter formålsparagrafen er det hjemmet som i prinsippet blir

hovedansvarlig for barnas oppdragelse og opplæring".

Og videre: "Skolen skal fremme individets vekst og utfoldelse, den skal være hjemmets støtte i oppdragelsen av en ny generasjon.....". Samtidig påpekes det også at "hjemmet er likevel ikke alene om ansvaret".

Hvis vi går til grunnloven, vil vi se at også her er foreldreretten sikret, uten at dette sies helt eksplisitt.

I grunnlovens § 2 heter det:

"Alle Indvaanere af Riget have fri Religionsøvelse. Den evangelisk-lutherske Religion forbliver Statens offentlige Religion. De Indvaanere, der bekjende sig til den, ere forpligtede til at opdrage deres Børn i samme."

Det er altså opp til de enkelte heimer å velge sin form for religionsutøvelse. Av dette følger den frie oppsædingsrett.

La oss ta med et utsnitt av barnemeldingen (St.meld. nr.17 - 1977/78). Her heter det:

"Det er allmenn enighet om at det er hjemmet og foreldrene som har hovedansvaret. Offentlig virksomhet til beste for barn, må sees som styrking av familien....."

Ut fra grunnloven, skolelov og mønsterplan skulle det ikke være noen tvil om hvilken instans det er som har den avgjørende myndighet. Denne er tillagt foreldrestanden. Derfor kan ikke skolen, dens lærere og disses organisasjoner neglisjere foreldrenes røst i saken. Skolens representanter er faktisk juridisk forpliktet til å underordne seg foreldreviljen i kontroversielle oppsædings spørsmål.

Når vi nå har påpekt hvordan foreldreretten er knesatt i vår lovgivning, er det en rekke spørsmål som melder seg:

Vil de enkelte hjem ha muligheter for å nå frem med sine synspunkter og standpunkter i et tiltakende komplisert samfunn?

Må det en eller annen organisasjonsform til dersom utsagnene om foreldrenes førsterett ikke skal bli redusert til svulstige talemåter uten reelt innhold i samfunnslivet?

Hvordan skal foreldrenes rett forsvares når det oppstår konflikt med motstridende interesser?

Har våre myndigheter gjort nok for at foreldrenes ønske og

Foreldre-
organer

vilje skal få gjennomslagskraft i skoleverket?
La oss se litt på det siste av spørsmålene.

Organisatorisk er foreldrene representert i to skoleorganer.

a) Foreldreråd. Her er ifølge loven alle foreldre, eller forsyntarar som kommer i steden for foreldre, som har barn på skolen, medlemmer.

b) Samarbeidsutvalg. Dette består av representanter for skolens ansatte, representanter for elevrådet, en representant for skolestyret og to representanter fra foreldrerådet.

I samarbeidsutvalget utgjør foreldrerepresentantene et mindretall på to. Samarbeidsutvalget skal, med godkjenning av skolestyret, gi nærmere foresegner for skolestyret.

Disse organisatoriske tiltak er lite egnet til å sikre foreldrene reell myndighet i skolesituasjonen. En kan nesten snakke om et misforhold mellom de store ord om foreldrerett i lovene og fagplanene, og den praktiske tilrettelegging som har funnet sted fra styresmaktenes side.

Det vises til artikkelen av Vera Welle som er gjengitt i kapitlet "Stridens forløp". Om foreldrenes status i dagens skolesystem hevder hun:

"Resultatet er at vi foreldre nå blir invitert til foreldreråd, arbeidsutvalg, samarbeidsutvalg, klasseforeldremøter osv. som gjester. Vi blir behandlet som gjester og oppfører oss som gjester."

Når det gjelder utspillene fra Kjell Magne Bondevik og Hans Olav Tungesvik om en ankeinstans for supplerende undervisningsmateriell, så er et slikt tiltak et skritt i riktig retning. Men det er utilstrekkelig når det gjelder å råde bot på et mangelfullt organisert foreldre-apparat.

Etter vårt syn er det to mulige veier å gå. Enten må styresmakten gjennom lovendring iverksette tiltak som sikrer foreldrene reell makt og innflytelse i grunnskolen. Eller så må foreldrestanden selv ta skrittet å organisere seg.

Stern-striden har vist at når foreldrestanden utfordres av en mektig organisasjon, står man ytterst svakt. Det er derfor på tide at noe gjøres for å sikre det mandat foreldrene ifølge lov er satt til å forvalte.

Hvem er
skolens
samarbeids-
partnere?

I en pressemelding fra Kirke- og undervisningsdepartementet fremgår det at departementet vil "legge opp til at det kan innføres en ankeinstans også for supplerende undervisningsmateriell og for bøker i valgfag. Dette blir gjort bl.a. for å skape større trygghet for at også bruk av slikt materiell er i samsvar med skolens mål."

Dette utspill har vakt reaksjon i Norsk lektorlag. I bladet Skoleforum skriver lagets formann på lederplass:

"Norsk Lektorlag vil imidlertid bestemt frarå at supplerende undervisningsmateriell skal inngå i en godkjenningsordning. Innenfor de grenser skolelovene og forskriftene gir, må læreren under ansvar kunne stå fritt til i samarbeid med elevene å velge supplerende materiale. Er man i tvil, vil det være naturlig å diskutere stoffet med kolleger eller skolens administrasjon".

Uttalelsen fra lektorlagets formann er verd å merke seg. Foreldrestanden omgås helt og holdent i lederuttalelsen. Lektorlaget ønsker i stedet at samarbeidet skal skje med elevene.

"Samarbeid med heimen" synes å få liten plass. Er læreren i tvil, så bør han diskutere saken med kolleger og administrasjon, hevder lektorlagets formann.

Men i spørsmål som vedrører skolens mål, burde det være foreldrestanden man søkte samarbeid med.

Utsillet viser at tiden kaller på vern om foreldreretten. Det synes som om det nå er blitt nødvendig å minne om at det er foreldrene og heimene som er skolens samarbeidspartnere.

MØNSTERPLANEN

Norsk skolepolitikk har de senere år tatt sikte på å åpne skolestua mer og mer for den utenforliggende virkelighet. Grensene for hva som kan tas inn og hva som ikke kan trekkes inn i undervisningen er samtidig blitt tiltakende uklare. Det er i prinsippet overlatt til lærerens skjønn å foreta denne vurderingen. Det er mønsterplanen av 1974 som åpner opp for denne frihet for læreren. Denne plan utgjør på en måte sluttstenen for Arbeiderpartiets mangeårige skolepolitikk.

Skolesjef Helge Sivertsen sier i et intervju følgende:

"Mønsterplanen må nærmest karakteriseres som skolenes og lærernes frihetsbrev."

Planen tillater at det trekkes inn i undervisningen annet lærestoff enn det som fins i godkjente lærebøker. En slik frihet for læreren kan inspirere til å ta opp tidsaktuelle temaer og virke til å gjøre stoffet interessant og meningsfylt. Men den samme frihet kan også åpne opp for misbruk.

La oss se hva mønsterplanen sier om valg av lærestoff: "Det må videre være adgang til å velge stoff som ikke er tatt med i fagplanene, men som en mener er viktig i det pedagogiske arbeid. I en særstilling står valgfagene på 8. og 9. trinn, der det i stor utstrekning vil være formålstjenlig å velge stoff på relativt fritt grunnlag."

Videre kan en lese:

"Innenfor de rammer som fagplanene setter, er det den enkelte lærers ansvar å velge stoff, arbeidsmåter og hjelpemidler. Særlig gjelder dette ved emneundervisning. Læreren må likevel ikke være bundet bare til stoff som er nevnt i fagplanene. Han må også supplere det med annet stoff. Tilvalg av lærestoff må være i samsvar med skolens mål og mønsterplanens forutsetninger."

Vi merker oss at ansvaret for stoff-valget påhviler den enkelte lærer. Av dette må følge at det er læreren som må stilles til regnskap hvis denne frihet misbrukes.

Hva er det så som er galt med mønsterplanen?

Vi vil si det slik, hvis alle lærerne var innstilt på å tilstrebe mønsterplanens intensjoner, kunne en gjerne si seg enige i ovennevnte sitater. Sunn fornuft og bitter erfaring tilsier imidlertid at det er behov for betydelige justeringer om en skal kunne forhindre misbruk.

Allerede samme år som mønsterplanen ble utgitt hevet der seg sterke kritiske røster imot de friheter som læreren her ble gitt. Stortingsrepresentant Per Aas, Kr.F. Troms, uttalte følgende: "Det er ikke til å komme forbi at mange lærere er dårlig kvalifisert til å finne fram til objektivt tilleggsstoff i undervisningen. Når emner som berører politiske spørsmål skal tas opp, er det tydeligvis vanskelig for mange å holde sine personlige meninger utenfor i valg av tilleggsstoff. Enkelte ønsker jo direkte å bruke skolen til politisk holdningsdannelse på tvers av lov og reglement. Det er derfor nødvendig at vi går tilbake til det prinsipp at lærestoffet samles i bøker som er offentlig godkjent."

Når en ser på hvilken vekt de ulike kapitler i mønsterplanen er blitt tillagt, merker en seg at avsnittet "Kontakten med hjemmene" avspises med under en side. Til sammenligning er dette klart mindre omfangsrikt enn kapitlet "Likestilling mellom kjønnene". Sier dette noe om hvilken verdiprioritering som er lagt til grunn?

I forbindelse med Stern-striden er det verd å merke seg at det fra tillitsmannshold i Norsk Lektorlag påstås at det vil være i strid med mønsterplanen å forby bruken av Stern. Derfor "er det ikke tillagt det lokale skolestyre å bestemme hva lærerne skal bruke i undervisningen så lenge materiellet faller inn under mønsterplanen", hevdes det.

Til dette er å si at mønsterplanen annullerer hverken foreldrenes eller skolestyrets mandat. Læreren kan heller ikke unndra seg sitt personlige ansvar for undervisningen ved å holde mønsterplanen opp som skjold foran seg. For mønsterplanen gjør nettopp læreren personlig ansvarlig.

Noe helt annet er dette at mønsterplanen tydeligvis lar seg misbruke av illojale lærere.

I Praxis nr. 1 (des. 1972) heter det i en artikkel som har overskriften "Kamp nytter":

"Det finnes ikke grunnlag i noen lov eller noe reglement idag for å kneble politisk aktive lærere som vil trekke inn stoff i undervisninga som foreldre eller skoleautoriteter ikke setter pris på.

La det også være en påminnelse om hvor viktig det er for lærerne å kjenne både lov og reglement og Mønsterplanen grundig, slik at en kan argumentere med sitater fra disse kildene og samtidig påpeke hver gang ens motstandere i lokalmiljøet tramper i klaveret med brudd på klare bestemmelser."

Her spores klare intensjoner om å motarbeide både foreldre og skoleautoriteter. I denne kamp skal bl.a. mønsterplanen brukes som våpen.

La oss ta med enda litt av det mønsterplanen fremholder:

"Av forarbeidene til grunnskoleloven (Folkeskolekomiteén av 1963 og Ot.prop. nr. 59-1966/67) framgår det at skolen må bygge på visse grunnverdier, og at disse verdiene omfatter kristen tro og moral, de demokratiske idéene og vitenskapelig tenkemåte og metode. Slike grunnverdier må naturlig nok være kriterier ved det stoff en velger. Men stoff som øver kritikk mot eller står i strid med disse grunnverdier, har også sin berettigelse i skolen, blant annet med tanke på å utvikle evnen til selvstendig kritisk vurdering. Ikke minst via forskjellige massemedier og i litteraturen møter elevene stoff som må sies å høre til denne kategori, og som kan gi høve til nyttig refleksjon."

Dette forarbeid er for dårlig. Lærere som ønsker å motarbeide skolens formål, finner her en viss åpning for sin destruksjonsvirksomhet. Dermed kan utsagnene bidra til å undergrave de verdier som skolen ifølge lov bygger på. Fiender av disse verdier vil kunne påberope seg mønsterplanens støtte for sin undergravingsvirksomhet. Virksomheten er jo bare sunn kritikk "med tanke på å utvikle evnen til selvstendig kritisk vurdering." Ikke rart at venstreekstemistene oppfordrer til å studere mønsterplanen!

På denne bakgrunn er det på høy tid at det advares kraftig mot

mønsterplanen. Den samme plan som har fått karakteristikken "skolenes og lærernes frihetsbrev" burde kanskje heller få karakteristikken foreldrerettens utfordrer i norsk skoleverk. For det er foreldreretten som til syvende og sist bringes ut av kontroll. Mens lovens formålsparagraf fungerer som grunnskolens skipskompass, tjener mønsterplanen til å knuse roret på samme skute.

SKOLESTYRETS Plass og mandat

Historisk utvikling

Vi skal nå se litt på skolestyrets plass i norsk skoleverk. Men før vi tar for oss skolestyrets mandat i dagens skole, skal vi gi et riss av den historiske utviklingen.

Det er da naturlig å starte opp med året 1860. Da fikk vi loven om almueskolen på landet. Loven markerer at overgangen fra å være kirke-skole til å bli en borgerlig skole er begynt. En rekke borgerlige fag ble trukket inn i undervisningen. Og skolen skulle styres av en skolekommisjon (skolestyre) hvor soknepresten var selvskreven formann.

De neste 2-3 ti-år preges av intens skolepolitisk kamp. Sentralt står spørsmålet om hvor stor makt skolestyret skal tildeles over skoleverket. Venstres hovedsynspunkt var at almueskolen bare kunne bli folkeskole i samme grad som ansvaret for den ble lagt til folkevalgte organer. Folket selv måtte styre den, ikke et embedsformynderi. Og ansvaret måtte delegeres til de enkelte kommunene. Spesielt viktig i kampen var spørsmålet om lærer-ansettelse. Denne myndighet måtte, etter Venstres syn, komme over på de folkevalgtes hender.

Reaksjonene uteble ikke fra lærerne og deres organisasjon. De tok klart avstand fra den tanke at skolestyret skulle ha suveren myndighet over alle ansettelser. En slik demokratisk styringsform fryktet de ville føre til vilkårlighet. Men man vek ikke tilbake overfor lærer-motstanden.

Et annet viktig område var skolens fagkrets. Også denne ville man legge inn under de enkelte skolestyrenes myndighetsområde.

Generelt var Venstres politikk denne at ansvar og myndighet burde i så stor grad som mulig overføres fra statsautoriteter og statskirkelige embedsmenn til kommunale, folkevalgte organer.

Foreldrerett

Et interessant aspekt ved begrunnelsen for en slik overføring av myndighetsområde er henvisningen til foreldreretten. Folkestyret skulle innføres ut fra det syn at det egentlig bare er foreldrene som kan gi folkeskolen dens oppdrag. Da foreldrene

ble ansett som skolens oppdragsgivere, burde det også være foreldrene som skulle styre den, hevdet man.

En konsekvens av denne tenking var at vi fra 1870-årene fikk opprettet en rekke friskoler, d.v.s. private selvstendige barne-skoler.

Da byskoleloven av 1889 skulle vedtas, forelå det forslag om at halvdelen, eventuelt tredjedelen, av skolestyremedlemmene skulle ha barn i folkeskolen. Dermed ville også den offentlige skolen bli mer direkte foreldrestyrt. Forslaget falt imidlertid - vesentlig på grunn av de praktiske vanskeligheter man mente en slik ordning ville innebære.

Med lovene om byskolen og landsskolen av 1889 ble ansettelsesmyndigheten tillagt skolestyret. Videre ble det besluttet at skolestyret skulle utarbeide skoleplan og undervisningsplan, samt avgjøre timefordelingen.

De styringsprinsipper som da var kjempet fram og omsider nedfelt i lov, er i det store og hele blitt stående i de etterfølgende skolelover (lovene av 1936, lov av 1959 og lov av 1969). Ut fra prinsippet om demokratisk styring gjennom folkevalgte representanter er foreldreretten knesatt i norsk skoleverk.

I dag vil en kunne reise betydelige innvendinger mot en direkte foreldrestyrt skole. Hvis et slikt prinsipp skulle knesettes, ville eiernes styringsrett bli undergravet. Aksjonister ville da kunne gå inn og overta friskolene og omforme de eksisterende skolealternativene som hadde vist sin eksistensberettigelse.

Stern-saken
opp i
skolestyret

Etter at Stern-saken den 28. januar var blitt utsatt i skolestyret, ble den tatt opp igjen den 30. mars. I skolestyrevedtak fra dette møtet heter det:

"1. Skolestyret ser det som beklagelig at saken har fått så stor publisitet og ikke kunne vært diskutert under rolige omstendigheter. Det er rett at foreldre/foresatte tek opp saker med skolen som ein meiner er lite tenelege eller ikkje høver i skolen.
- Det er ein klar foreldrerett som vi set høgt og vil verne om.
- Samarbeid heim/skole er viktig.

2. Skolestyret ser det som riktig å bruke egnet tilleggsmateriell i undervisningen, også bladet "Stern", men ønsker ikke hele bladet ut til elevene, men at artiklene som skal brukes tas ut

og brukes for seg selv. Det vises her til departementets og grunnskolerådets uttalelse.

3. Det må vises nødvendig skjønn ved utvalg av stoff."

Adjunkt Hauglands kommentar til dette vedtaket er bl.a. følgende:

"Det er praktisk umulig for meg å rette meg etter det vedtak som ble fattet i Evje og Hornnes skolestyre". Selve vedtaket karakteriseres som "klart politisk og går på person". Om skolestyret heter det at det "har gjort seg selv til et sensurorgan i skolen".

Det blir her nødvendig å gå til grunnskoleloven av 1969 og se hva den sier.

I § 27 om oppgaver for skolestyret, heter det:

"1. Skolestyret er styre for dei skolane kommunen driv, og for undervisninga ved sosiale og medisinske institusjonar o.l.
2. Skolestyret syter for at skolen blir styrd i samsvar med gjeldande lover og føresegner og kommunale vedtak, og ser til at undervisningspersonalet er samansett så føremålstenleg for fagkrinsen som råd, og at skolen er på høgd med dei krav som gjeld til kvar tid."

Det er vanskelig å forstå at adjunktens utsagn er berettiget når skolestyret vitterlig utøver den kontrollfunksjon det ifølge lov er satt til å utøve.

Også lektorlagets utspill overfor skolestyret er oppsiktsvekkende. Formannen i Aust-Agder lektorlag sier: "Vi mener at et skolestyre, som er et politisk valgt organ, ikke er kompetent til å foreta en slik vurdering".

Formannen i Setesdal lektorlag påstår videre: "Skolestyret har ikke lov til å foreta seg noe som helst fordi det ikke er noe pedagogisk organ". Standpunktet grunngis ikke ut fra lov og reglement, men det henvises til skolestyremedlemmenes angivelig manglende tyskkunnskaper.

Uttalelsene viser med all mulig tydelighet at lektorlaget ønsket kamp med de folkevalgte i Stern-striden. Videre ga man støtte, først til en politianmeldelse mot nestformannen, der- nest til injuriesøksmål rettet mot formannen og nestformannen.

På denne bakgrunn må det være rimelig å spørre: Ønsket lektorlaget å utfordre vår skoles folkevalgte styringsordning?

Adjunkt Haugland skriver i et avisinserat: "Foreldreråd og skolestyreflertall har i denne saken skjøvet elementære demokratiske spilleregler til side og fungert som et gatens tribunal."

En fristes til å spørre hvem det egentlig er som skyver de demokratiske spilleregler til side i denne saken. Er det gått så langt at de demokratiske rettighetene som ble sikret for snart hundre år siden, må tilkjempes og erobres på ny?

«STERN» UEGNET I GRUNNSKOLEN?

Hva representerer Stern?

Under stridens forløp fremkom det mange og temmelig forskjellige meninger om ovennevnte tidsskrift:

- "Et nyhetsmagasin som fungerer som en grunnpilar for det tyske demokrati" (Tom Haugland).
- "Bladets politiske del er svært kritisk til den tyske stat. Staten må få mindre makt og reportasjene er av og til nesten statsfiendtlige" (Olav Gran-Olsson).
- "Ikke noe venstreradikalt blad..... noe til høyre for Høyre i Norge" (Formann i Setesdal lektorlag).
- "At dette spesielle tidsskriftet også er temmelig moteriktig når det gjelder kulturell og politisk radikalisme, er det heller ingen tvil om. Den som fulgte med i den forrige tyske valgkampen og bladets behandling av Franz Joseph Strauss, vet det" (Arthur Berg).

Meningene er tydeligvis nokså forskjellige m.h.t. hva billedbladet står for rent politisk/ideologisk. Men stor utbredelse har dette bladet fått, som leses over hele verden og trykkes i et opplag på 1,7 millioner. Det er også kjent at Stern er mye brukt innen norsk skoleverk.

La oss også ta med noen røster utenfor landets grenser:

Dr. Gerd Børner ved statens kontor for politisk opplæring i Bonn uttaler: "Stern er kritisk innstilt til den sosialliberale regjering, og enda mer kritisk innstilt til den kristelig-demokratiske opposisjon."

Om bladets billedstoff uttaler Sterns egen billedredaktør, Gerhard Aeckerle: "En Stern-leser venter seg dramatiske og brutale bilder i bladet, og derfor kan vi publisere bilder som vil få andre blads lesere til å reagere voldsomt."

I dette bladet er 60% av sidene bilder. Og det er kanskje bildet som er bladets viktigste budskapsformidler. I Vest-Tyskland har det vært store underskriftskampanjer mot bladets billedbruk.

Er Stern
pornogra-
fisk?

Er Stern et pornografisk blad? Spørsmålsstillingen er gjerne ikke så helt interessant i en tid hvor grensene for hva som er pornografi er gjenstand for kontinuerlig revurdering. Det skal svært

mye til i dag for at en bladutgiver blir dømt og bladet hans blir nektet utgivelse. Men om et tidsskrift ikke kan bli dømt ut fra dagens rettspraksis, vil det være en feilslutning å hevde at bladet dermed ikke kan inneholde pornografisk stoff. Der utgis mye pornografi hver eneste uke i Norge til tross for at vi har en straffelovgivning mot denslags utuktige skrifter.

Også Stern inneholder pornografisk billedstoff. I 1978 ble magasinet trukket for retten på grunn av dets oppslag av kvinnebilder som "sårer kvinnens følelser", som det het. Det var den tyske kvinnebevegelsen som er tilknyttet kvinnetidsskriftet Emma, som sto bak anmeldelsen. Disse oppfattet Stern som pornografisk. Men de fikk ikke den tyske retts medhold i at det var pornografi i spekulativ hensikt. Det faktum at det er blitt reist rettslig tiltale mot bladets pornografiske stoff, forteller imidlertid sitt.

Setesdal herredsrett fant i Stern-materiellet fra Evje ungdomsskole "en rekke bilder av klart pornografisk karakter".

Så til andre sider ved dette tidsskriftet.

Vitenskapelig
analyse av
Stern

Som nevnt har meningene vært svært delte når det gjelder spørsmålet om hva bladet Stern egentlig står for. Under rettsaken ble det av ett av vitnene lagt frem en over ni hundre siders avhandling om Stern. Denne avhandling ble publisert i 1977 under tittelen "STERN, Strategie und Krise einer Publikumszeitschrift". Forfatteren er dr. med. og diplom-psykolog Otto Walter Haseloff, som er kjent for sine studier innen medisin, psykologi og sosiologi. Han har foretatt en systematisk og omfattende innholdsanalyse - den eneste i sitt slag - av 8 årganger av dette tidsskriftet.

La oss gjengi noen utsagn fra dette store verket:

- Stern opptrer som et utpreget krigersk publikasjonsorgan som tar seg enhver frihet til å avsette verdier, til rituelle degraderinger av aktuelle potensielle motstandere. Stern skyr heller ikke juridiske stridigheter (side 967).
- Legale, men etter Sterns mening etisk uakseptable, økonomiske fordeler og friheter blir gjort til gjenstand for agitatorisk kritikk. Målgrupper er her leger, huseiere, læreanstalter, bedrifter, selvstendige håndverkere og detaljhandelen (side 971).
- Av denne grunn blir også konfliktene undervurdert og mu-

lighetene for å overvinne konfliktene overvurdert, når Stern agiterer mot skolens legitimitet, mot politiet, mot rettsvesenet og mot nesten alle sosiale forpliktelser (side 973).

- Det faktum at et parlamentarisk demokrati er beskyttelsesverdigg og også et gode som fortjener beskyttelse - en slik innsikt og et slikt journalistisk ansvar erkjennes knapt i Stern (side 922).

- En skulle innse at en polarisering av verdiinnstillinger og overbevisninger, av stadig sterkere reportasjer, må føre til virkelig alvorlige prøvelser for demokratiet (side 924).

Vi ser altså ut fra denne rapport at Stern bekjemper de rådende verdier. Videre agiterer de mot skole, læreanstalter, bedrifter, politi og rettsvesen. Samfunnsgrupper som leger, selvstendige håndverkere, handelsmenn og huseiere blir utsatt for politiske angrep. Reportasjene som bladet bringer, leder til alvorlige prøvelser for demokratiet, og man erkjenner ikke at demokratiet trenger beskyttelse.

Vurderingene fra ovennevnte vitenskapelige verk lar seg neppe forene med dette kapittels innledende sitat om at Stern fungerer som en grunnpilar for det tyske demokrati.

Statsfiendsk?

La oss gå noe nærmere inn på en annen påstand om Stern, nemlig påstanden om at bladet er nesten statsfiendsk.

Stern har ved flere anledninger fungert som kolportør for KGBs desinformasjon. Dette er dokumentert i John Barrons bok om KGB som har undertittelen "Sovjetunionens hemmelige tjenester". I september 1969 offentliggjorde Stern artikler som angivelig var basert på topphemmelige amerikanske planer. En siterer fra boken (side 243-244):

"De vesttyske ukebladene Stern og Der Spiegel offentliggjorde i september 1969 artikler som angivelig var basert på topphemmelige amerikanske planer. Innholdet i de angivelige planene slik de her ble gjengitt var mer enn nok til å skremme både Amerikas venner og dets fiender. Dersom sovjetiske styrker skulle innta Vest-Europa, het det, aktet De forente stater å legge hele kontinentet øde gjennom bakteriologisk og kjernefysisk krig mot sivilbefolkningen.....

Til tross for at det etter hvert ble ganske klart at hele affæren var regissert av KGB, bidrog den uten tvil til å skape mistil-

lit til De forente stater i Vest-Europa.

1. februar 1970 offentliggjorde Stern en enda mer brennbar artikkel, angivelig basert på et annet topphemmelig amerikansk dokument med tittelen Handbook of Nuclear Yield Requirements, som bladet etter eget sigende hadde fått tak i fra en "stor ukjent". Utdrag av dette angivelige dokumentet viste at De forente stater i krigstilfelle aktet å sprengte i luften mer enn ett tusen sivile mål i Egypt, Syria, Irak og Iran foruten i Vest- og Øst-Europa. En ny forståelig anti-amerikansk furor fulgte "avsløringen".

I 1981 demonstrerte Stern igjen sitt statsfiendtlige ansikt. Denne gang offentliggjorde man et kart som viste alle standplasser for kjernefysiske raketter og andre atomvåpen i Vest-Tyskland. De grønne var de eneste politikere som reagerte positivt på oppslaget. Dette er kanskje ikke til å undres over ettersom De grønne uten blygsel erklærer seg som statsfiender.

I 1983 blåste det påny storm omkring Stern i Tyskland. Bladet hadde bragt en omfattende reportasje om politiets terroristjakt, bygget på hemmelig materiale fra kriminalpolitihovedkvarteret i Wiesbaden. Den vesttyske påtalemyndighet reagerte voldsomt, og ville reise omfattende straffesak for å få stanset de stadige lekkasjene av fortrolige opplysninger som etterhvert hadde funnet sted. Det viste seg at man hadde å gjøre med en "omfattende bestikkelsesaffære" hvor også ledende politikere var innblandet.

Hitler- dagbøkene

Det var likeledes i 1983 Stern fremsto med "etterkrigstidens største presseskandale" eller "århundrets største bløff", nemlig offentliggjøringen av de påståtte Hitler-dagbøkene. Offentliggjøringen fant sted nøyaktig 50 år etterat Hitler overtok makten i Tyskland (1933). Spekulasjonene i pressen omkring motivene for utgivelsen var flerfoldige. Var det "Der Führer" som skulle rehabiliteres? Sterns utgiver, Henri Nannen, har en fortid som nazist, men han har bekjent at han skjemmes over denne. Stern fortalte nå at historien om Hitler måtte skrives påny. Dette ble oppfattet som at nazi-forbryterne måtte renvaskes.

Eller var det enda en gang desinformasjon fra KGB bladet åp-

net sine spalter for? Dagbøkene kom angivelig fra Øst-Tyskland. For en del år siden oppsto det en serie av episoder med hakekorsmaling i Vest-Tyskland. Media skrek opp om den nye nazistiske bølge som skyllet over landet, og nasjonens internasjonale anseelse ble rammet. Senere viste det seg at KGB sto bak hele affæren, men da tidde media.

Skulle "Hitler-dagbøkene" tjene til å skade Vest-Tysklands anseelse i den vestlige verden? For intet ville svekke Vest-Tyskland mer enn om omverdenen atter fikk å skue konturene av "Der Führer" og hans nazivelde.

Forbundskansleren ga, ifølge avisreferater, ordre til sikkerhetstjenesten om å finne ut om Østblokklandene var ansvarlige for "dagbøkene".

Etter hvert ble presset så sterkt utenfra at Stern måtte krype til korset. To av bladets tre redaktører fikk sparken. Overfor sine lesere måtte bladet erklære at de skammet seg, og de ba om tilgivelse "for det alvorlige slag mot den troverdighet som Stern har opparbeidet gjennom 35 år."

Uansett hva forklaringen måtte være på skandalen med Hitler-dagbøkene, så har Stern ved gjentagne anledninger demonstrert sin afinitet til menneskefiendtlige krefter som ønsker å bekjempe den vestlige, judo-kristne arv.

Utgiveren, Henri Nannen, fikk flere anmeldelser på seg. Den konservative spaltisten Paul C. Martin anmeldte ham for å ha brutt loven som forbyr spredning av Nazi-propaganda. Den sveitsiske forfatteren og dramatikerens Alexander Ziegler anmeldte ham for at han med vilje villedet leserne ved å nekte granskning av "dagbøkene".

Dersom det ikke hadde lyktes å avsløre Stern i denne saken, ville de totalitære kreftene som står bak den statsfiendtlige virksomheten i landet, ha blitt styrket. Vi har nå sett at det er disse kreftene Stern gjentatte ganger har hjulpet med media-dekning. Det kan ikke være noe mål for norsk skolepolitikk å trekke dette organet inn i undervisningen på grunnskoletrinnet. Men det er bl.a. dette Stern-striden på Eyje har stått om.

Ett av vitnene i rettssaken var generalsekretæren i Norsk lærer-

høgskolelag, Lars Wormedal. Han vurderte Stern som "svært tjenlig i tyskundervisningen i ungdomsskolen. Bladet er preget av samfunnsmessig engagement og nøkternhet."

Wormedal fant det rosverdig at Haugland i en presset arbeidssituasjon hadde tatt seg tid til å tilrettelegge dette tilleggstoffet. Selv ville han ikke hatt betenkeligheter med å legge dette bladet ut i en klasse. Og han hadde heller aldri hørt motforestillinger mot Stern, hverken fra lærere, elever eller foreldre.

Generalsekretærens uttalelse er meget urovekkende, særlig fordi stillingen innebærer betydelig innflytelse i oppsedings-spørsmål. En mener generalsekretærens uttalelse bryter med skolens målsetting.

De grønne

"Ich bin gegen den Schnüffelstaat" (Jeg er imot snusstaten) står det i Tom Hauglands bearbeidde Stern-opplegg. Utgangspunktet er en artikkel om De grønne, en politisk protestbevegelse som oppnådde sitt gjennombrudd i Vest-Tyskland i 1983. Et medlem av forbundsstyret fikk spørsmålet:

"Er du en statsfiende?"

Svaret som ble gitt, var følgende:

"Ja. Staten er en fiende av befolkningen. Vi har ikke noe valg. Staten tvinger oss inn i fiendskap."

En av de nordmenn som har et visst kjennskap til disse statsfiendtlige kreftene fra innsiden, er presten Øivind Foss. Han skriver i en avisartikkel om De grønne:

"Bevegelsen består med få unntak av et sammensurium av mer eller mindre kaotiske krefter fra dogmatiske marxist-leninister (som har oppløst sine egne grupper), nymarxister, venstre-sosialister, pasifister, religiøse grupper, anarkister og hjemløse protestgrupper av ulike farver."

Det er agitasjonen fra disse gruppene som ble trukket inn i undervisningen ved Evje ungdomsskole. I lærerens norske oversettelse står følgende:

"At en slik uensartet flokk kan øve slik tiltrekning på så mange velgere, burde egentlig de store partiene oppfatte som et alarmsignal. Framfor alt føler unge mennesker seg ikke mer hjemme i de store partiene. Innen det trege partiapparatet blir

politiske mål så godt som aldri nådd. Og de gamle partiene er gjennomorganisert ovenfra og nedover, samtidig som lederne er lite innstilt på å høre på grasrotas ønsker. Strauss, CSU-formann har selv sagt: "Programmet, det er jeg," og forbundskansler Schmidt har også sagt at han i nødsfall ville kunne regjere mot landsmøtevedtak.

Slik umyndiggjørelse av partimedlemmer skal ikke mer forekomme blant "De Grønne". Deres slagord er: "Vi representerer oss nå sjøl. Velgerne blir oppfordret til å fremme sine krav, enten de krever flere gang- og sykkelveger eller vil hindre byggingen av en ny motorveg, ha nytt samfunnshus eller hindre byggingen av nye atomkraftverk."

Som grunner til at de unge velger De grønne nevnes i undervisningsopplegget bl.a.: Die Politiker sind nur noch Roboter (Politikerne er bare roboter). Die Parteien machen die Städte kaputt (Partiene ødelegger byene).

Aftenpostens korrespondent, Nils Morten Udgaard, beskriver De grønne slik:

"Viktige deler av den grønne bevegelse godtar voldsbruk mot gjenstander og mot representanter for en "livstruende" stat som aksepterer f.eks. atomvåpen og atomkraft. "De grønne" er også skeptiske til parlamentarismen og det representative demokrati. Flere mindre kommunistiske grupper, som ikke har noen chance til å vinne frem i tysk politikk på egenhånd, har sluttet seg til og arbeider aktivt blant "De grønne" - som tillater et dobbelt partimedlemskap."

I undervisningsopplegget fra Evje beskrives det utenomparlamentariske arbeid slik:

"De ser sitt utenomparlamentariske arbeid som det viktigste. Hvordan det kan arte seg forteller Olaf Dinné i Bremen: Om kvelden sperrer han regelmessig av gata med blomsterarrangementer. Sammen med beboerne vil han dermed hindre biltrafikken. "Da vi satte ut blomsterkassene første gang, diskuterte man på et krisemøte i politiet om man skulle storme blomsterpottene eller ikke", forteller Dinné.

Slike aksjoner angår nettopp de unge velgerne som ikke mer er tilfreds med forholdene i forbundsrepublikken, og heller ikke ser muligheten for forandring. 40% hevder at de ofte ikke

finner noen mening med livet. For mange er derfor "de Grønne" et alternativ til de partiene som har sittet i tiår med makten og skapt dagens elendighet."

I en reportasje i Aftenposten uttaler en av dets ledere, Petra Kelly, at hun ikke tror på ekteskapet:

"Jeg er ikke gift og kommer aldri til å gifte meg. Hvorfor? Jeg tror ikke på ekteskapet og på familieliv i tradisjonell forstand."

En annen av De grønnes ledende medlemmer i Forbundsdagen var den pensjonerte general, Gerd Bastian. Etter en tid meldte han seg ut av partiet fordi en kommunistisk strømning hadde tatt makten.

Det må være rimelig å stille spørsmål om agitasjonen fra De grønne lar seg forene med norsk grunnskoles verdier som toleranse og kristen oppseding.

La oss se hva Mønsterplanen sier om den saken:

"Av førearbeida til grunnskolen går det fram at skolen må byggje på visse grunnverdiar, og at desse verdiane omfattar kristen tru og moral, dei demokratiske idéane og vitskapleg tenkjemåte og metode. Slike grunnverdiar må naturleg nok vere eit kriterium når ein skal velje stoff. Skolen må gjennom lærestoffet gjere elevane kjende med desse verdiane og gjere sitt til å gje dei praktisk meining. Skolen har eit medansvar for at grunnleggjande verdiar i vår kulturtradisjon vert førte vidare til nye generasjonar." (Mønsterplanen s.27).

En kan vanskelig se at undervisning om De grønne fremmer disse grunnverdier. Ett er sikkert. Politisk nøytralitet er ikke dette undervisningsstoffets varemærke.

De grønne er overbeviste om at demokratiske institusjoner som politiske partier og det representative statsstyre ikke duger. De har en følelse av at "dette går ikke lenger". En del av dem godtar voldsbruk mot sin egen stat, som de anser som livstruende. Situasjonen omkring disse unge i dagens Tyskland kan minne om tiden omkring Hitlers maktovertagelse. Også den gang føltes et tomrom. Man så seg om etter noe nytt. Demokratiet dugde ikke lenger. Og følgende er viktig å være klar over: Det var ikke nødvendig å være jødehater og rasist for at

Hitlers propaganda skulle finne grobunn. Da ungdommens uro og frustrasjon nådde opp til et visst nivå, ble de et lett bytte for ekstremistisk politisk agitasjon og propaganda.

Vår egen tids norske ungdom trenger ikke agitasjonen fra De grønne - aller minst bør dette bli deres møte med den obligatoriske grunnskole.

MENNESKESYN

Åndskampen i skolen i dag er på mange måter en kamp om menneskesyn. Det menneskebildet som er levende i en befolkning, vil komme til å prege måten folket løser samfunnsproblemene på, innen politikkens område og på undervisningens og oppsøkingens område. Det rådende menneskebildet vil gjennom skole og media også komme til å prege samlivs- og familiemønstre.

Gjennom formålsparagrafen for grunnskolen er det fastslått at det er det kristne menneskesyn som skal være grunnlaget for oppdragelsen i skolen. Når en skal forsøke å forstå tidens åndskamp, kan det være både nyttig og nødvendig å minne om innholdet av det kristne menneskesynet. En kan neppe overvurdere de konsekvenser det vil få om det kristne menneskesynet skulle bli erstattet av et annet menneskesyn.

Det kristne menneskesynet influerer på menneskenes forhold til seg selv som enkeltpersoner, og som samfunns- og familiemedlemmer. Det gir også livet et evighetsperspektiv. Der hvor det kristne menneskesynet legges til grunn for et lands lovgivning, vil dette påvirke utformingen av samfunnets oppbygning og virkemåte.

Det kristne menneskesyn

Ifølge kristen tenkning er mennesket

- a) skapt i Guds bilde
- b) et fallent vesen
- c) frelst og gjenløst av Kristus

Skapt i Guds bilde

Mennesket kan ikke forstås bare ut fra mennesket selv. Heller ikke kan det forklares ut fra den samfunnsmessige og kulturelle situasjon det lever i. En forståelse av menneskets vesen må i utgangspunktet søkes i menneskets relasjon til Gud: "For du har skapt mine nyrer, du virket meg i min mors liv --- da jeg bare var foster, så dine øyne meg, og i din bok ble de alle oppskrevet, de dager som ble fastsatt da ikke en av dem var kommet." Salme 139. Selve livets gave er altså gitt av Gud:

"Og Gud Herren dannet mennesket av jordens muld og blåste livets ånde i hans nese, og mennesket blev en levende sjel." 1. Mos. 2,7 . Bibelen forteller at mennesket er skapt i Guds bilde: "Og Gud skapte mennesket i sitt bilde, i Guds bilde skapte han det, til mann og kvinne skapte han dem." 1. Mos. 1,27. "Du gjorde ham lite ringere enn Gud, og med ære og herlighet kronte du ham." Salme 8,6. Av dette følger at der er kvalitativ forskjell mellom mennesker og dyr.

Denne gudbilledlighet omfatter hele mennesket med legeme, sjel og ånd. Og selve gudbilledligheten forsvant ikke etter syndefallet. Den er fremdeles til stede hos mennesket, som Guds ypperste skapning.

Rosenius skriver: "Selv om vi her i tiden aldri vil komme til å forstå dette Guds bilde rett, er det likevel en påfallende kjennsgjærning at mennesket ble skapt i Guds bilde. For det ligger noe ubegripelig stort i det. Derfor kunne også Guds Sønn komme og bli menneske, bli vår bror og vår like, og "han skammer seg ikke ved å kalle oss brødre." Han kom for å gjenopprette det som ble ødelagt ved syndefallet. Derfor kan vi også gjennom ham oppnå den samme herlighet som vi var bestemt til i skapelsen. Men helt gjenopprettet blir Guds bilde aldri i oss, før vi i oppstandelsen får nye, rene og udødelige legemer, og Kristus blir åpenbart i alle dem som tror."

Sentralt i denne sammenheng står budskapet om menneskets udødelige sjel, oppstandelsen og det evige liv. Alt på Jesu tid var det blant de religiøse ledere grupperinger som tok avstand fra læren om oppstandelsen (sadduseerne). I vår egen tid har sterke sekulære strømninger avvist tanken om et evig liv. David Hume (1711-1776) mente at forestillingen om et liv etter døden var i strid med naturlovene, og at den derfor ikke kunne aksepteres. Dette syn har fått langt større gjennomslagskraft i vår egen tid enn det hadde på 1700-tallet.

Et annet aspekt ved menneskets gudbilledlighet er en rekke medfødte egenskaper. La oss bare nevne én av disse: Bevisstheten om rett og galt. "For når hedningene som ikke har loven, av naturen gjør det loven byder, da er disse, som dog ikke har loven, seg selv en lov. De viser at lovens gjærning er skrevet i deres hjerter, idet også deres samvittighet gir sitt vidnesbyrd,

og deres tanker innbyrdes anklager eller også forsvarer dem." Rom. 2, 14-15.

Bevisstheten om at noe er rett og noe er galt er en medfødt egenskap som eksisterer på tvers av de kulturelle skillelinjene.

Videre får menneskenes gudbilledlighet konsekvenser for deres forhold til hverandre. Det stilles andre krav til menneskene enn det stilles til dyrene. "Du skal elske din neste som dig selv".² Matt. 22,39. Vi er pålagt å ta oss av våre medmennesker. Helt sentralt står reguleringen av forholdet mellom kjønnene. Ekteskapet er en gudgitt ordning i vårt samfunn. I en kristen sosial-etikk er derfor familien den grunnleggende enhet. Martin Luther har fastslått disse livsviktige samfunnsordninger i sin Hus-tavle. Her fremgår det på Skriftens grunn hvordan forholdet mellom familiemedlemmene skal være. Ektemannen pålegges å elske hustruen, og hustruen skal underordne seg mannen. "Til ektemenn: Dere ektemenn, lev med forstand sammen med deres hustruer, som det svakere kar, og vis dem ære, da de også er medarvinger til livets nådegave, for at deres bønner ikke skal bli hindret. Dere menn, elsk deres hustruer og vær ikke bitre mot dem! (1. Pet. 3 og Kol. 3).

Til hustruer: Dere hustruer, underordne dere under deres menn som under Herren, liksom Sara var lydige mot Abraham og kalte ham herre. Hennes barn er dere blitt når dere gjør det gode og ikke lar dere skremme av noe. (Ef. 5 og 1. Pet. 3)"

Vi ser at liksom Gud skapte menneskene forskjellige, "til mann og kvinne", har han gitt dem forskjellige oppdrag. Alle forsøk på å tilintetgjøre disse forskjeller må være å betrakte som opprør mot selve skaperordningen. Sammen skal foreldrene oppdra barna "i tukt og formaning, ledet av Herren". Og barna pålegges, på sin side, lydighet mot foreldrene: "Deré barn, vær lydige mot deres foreldre, for dette er rett. Hedre din far og din mor. Dette er det første bud som har et løfte: "så det kan gå deg vel og du kan leve lenge på jorden." Ef. 6.

De Gud-gitte reguleringene innebærer at menneskene må vise villighet til underordning, ikke bare under Gud, men også i forhold til hverandre. Her er ikke rom for klassekamp-ideologi eller individualistisk likhetsideologi.

Den andre siden ved det kristne menneskesynet går ut på at mennesket er et fallent vesen: "Det finnes ikke noen som gjør godt, det finnes ikke en eneste." Rom. 3, 12. "For mine overtredelser kjenner jeg, og min synd er alltid for mig. Mot deg alene har jeg syndet, og hva ondt er i dine øyne, har jeg gjort, forat du skal være rettferdig når du taler, være ren når du dømmes. Se, jeg er født i misgjerning, og min mor undfanget meg i synd." Salme 51, 5-7.

Det falne Mennesket gjør ikke bare onde gjerninger, men hele dets personlighet og viljeliv er gjennomsyret av synd. Vår falne natur preges av hovmod, stolthet og æresyke.

Det er fra menneskets eget indre alt ondt kommer ifra, og altså ikke fra samfunnet, miljøet, omgivelsene: "For fra hjertet kommer onde tanker: mord, hor, utukt, tyveri, falskt vidnesbyrd, bespottelse." Matt. 15, 19.

En av de konsekvenser som syndefallet fikk, var oppståen av menneskets bluferdighetsfølelse. Denne har fulgt menneskeslekten helt siden Adam og Eva oppdaget sin nakenhet etter at de hadde spist av kunnskapens tre. Da opplevde de skamfølelse for første gang. Det er ikke vanskelig å se at bluferdighetsfølelsen utøver en nødvendig funksjon i forbindelse med falne menneskers samkvem med hverandre. Og vi ser i Bibelen at det var Gud selv som laget klær til Adam og Eva og kledde dem. (1. Mos. 3, 21). Han ønsket altså å hegne om menneskenes bluferdighetsfølelse. Skriften har dermed en klar korreks til vår tids manglende hensyntagen til denne side ved menneskets følelsesliv.

Siden syndefallets dag har mennesket altså vendt seg ifra Gud. Det aksepterer ikke den posisjon og plass Gud har gitt det i skaperverket sitt, og nekter å underordne seg under Gud og hans samfunnsordninger. Samtidig med menneskets opprør mot Gud ble også dets forhold til medmenneskene ødelagt. Ja, selve menneskets egen indre harmoni ble splintret i stykker.

Denne falne tilstand har det alltid vært vanskelig å få mennesket til å erkjenne. Adam skyldte på Eva. Dagens mennesker skylder på samfunnet og "systemene". Man benekter også menneskets syndeforderv ved å konstruere alternative, "posi-

tive" menneskesyn.

Alf B. Oftestad skriver i en artikkel:

"Alle andre menneskesyn forholder seg først og fremst avvisende overfor Bibelens tale om menneskets radikale syndeforderv ... De er alle hver på sin måte et uttrykk for menneskets selvrealisering og idealisering. Man vil legge sin egen vei tilbake til det tapte paradiset. Idealistisk søken, edel handling, stor og høyverdig innsats og oppofrende tjeneste går ofte parallelt med egoisme, systematisk undertrykkelse og tyranniske handlinger." Eksempler på slike forsøk på å gjenskepe det tapte paradiset finner vi i Marx's "utopia" og i Hitlers "tredje rike". Resultatene av disse forsøk kjenner vi.

Frelst og
gjenløst av
Kristus

Men det kristne syn på menneskets situasjon stanser ikke med den falne menneskeslekt. "For så har Gud elsket verden at han ga sin Sønn, den enbårne, for at hver den som tror på ham, ikke skal fortapes, men ha evig liv." Joh. 3, 16.

"Ham som ikke visste av synd, har han gjort til synd for oss, for at vi i ham skal bli rettferdige for Gud." 2. Kor. 5, 21.

Denne rettferdiggjørelseshandling har allerede skjedd på Guds eget initiativ. Dette skjedde i og med Jesu død og oppstandelse. Seth Erlandsson skriver i sin bok "Rettferdiggjørelsen": "Det er ikke spørsmål om et fremtidig gode som vi kan vinne under bestemte vilkår, men om en ferdig gave som ligger klar og som stilles fram for menneskene og tilbys dem i evangeliet. I evangeliet får ikke menneskene kjennskap til en mulighet som de under visse vilkår kan virkeliggjøre, men til en virkelighet, som allerede er tilveiebragt for deres regning og som holder mål for Gud."

Som en ser er frelsen fullt ut tilveiebragt av Kristus. Men samtidig bærer mennesket med seg sin falne natur. Derfor må Gud fortsatt bruke tuktsens midler for å drive menneskene til Kristus. For han vil at alle skal bli frelst og leve i samfunn med ham for tid og evighet.

"Akt ikke Herrens tukt ringe, og bli ikke motløs når du refses av ham. For den Herren elsker, tukter han", sier Bibelens ord. Tukt har ikke bare et doms- og straffeaspekt, men helt klart også et kjærlighetsaspekt. Den skal blant annet verne mennes-

kene ifra utuktens elendighet. I Bibelen beskrives hvordan Gud tuktet sitt folk når det forlot hans veier. Men tukt i en eller annen form er også nødvendig i samfunnet. Vår norske lovgivning om utukt og usedelighet springer ut av en kristen tenkning om hva tukt er.

På samme måte vil tukt også være nødvendig i familiene hvor foreldrene ønsker å oppdra barna til lydighet og kristen vandel. En tuktfri oppsødingspraksis har derfor ikke sitt utspring i kristen tenkning om hva mennesket er.

Hvis så et helt folk eller en nasjon forlater Guds bud og begynner å trosse disse, vil Guds tukt også ramme dette folk. For liksom Guds velsignelser kommer det folk til del som går på hans vei, slik vil også Guds dom komme over det folk som setter seg imot hans lov og bud.

Samfunns-
messige
konsekvenser

Vi hevdet innledningsvis til dette kapitlet at åndskampen i skolen i dag på mange måter er en kamp om menneskesyn. Hvis det kristne livssyn og dets syn på hvem mennesket er, skal gå tapt for de kommende generasjoner, er fremtiden dystert for vårt land og vårt folk.

Schaeffer og Koop skriver i sin bok "Menneske - hva er du verd?" følgende:

"Uten faste prinsipper grunnet i et livssyn som gir basis for menneskets enestående verdi, vil det være umulig å stå ordentlig imot vår tids ondskap Det var den materialistiske virkelighetsforståelsen som åpnet veien for umenneskeligheten. Det må en annen virkelighetsforståelse til for å drive den bort. Det er ikke nok bare å bli ille berørt av abort, spedbarnsdrap, eutanasi og genetisk styring. For å kunne stå imot den rådende utviklingen, må tilstrekkelig mange i vårt samfunn tilegne seg og leve etter en virkelighetsforståelse der man ikke bare håper å kunne gi en grunn for menneskeverdet, men virkelig gjør det."

Den norske stat har en slik livssyns-basis som det her tales om. Men denne basis er ikke lenger enerådende. Nye lover, spungnet ut av helt andre livssyn og menneskesyn, er blitt gjennomført. La oss i det følgende se på noen av de samfunnsmessige konsekvenser det kristne menneskesynet har hatt for vårt folk.

Vi har påpekt at mennesket er skapt i Guds bilde, og at det har en udødelig sjel som Jesus gikk frivillig i døden for å frelse. Dette innebærer at mennesket har en absolutt og uendelig verdi.

En stat som ønsker å bygge på det kristne menneskesynet, må i utgangspunktet ta sikte på å verne om det enkelte mennesket. Vår grunnlov har ganske tydelig dette som et hovedsiktemål. Ole Gabriel Ueland (1799-1870) uttalte i Stortinget den 17. november 1865: "Det norske folk har to øyesteiner, religionen og Grunnloven."

I grunnlovens § 2 fremgår det hvor vår statsdannelse skulle hente sitt menneskesyn ifra (den evangelisk-lutherske religion). I § 6 ble fosterets arverett sikret, slik at det fikk samfunnets vern allerede før fødselen var skjedd. Fosterets levetid var ikke avgjørende for om det skulle bli gitt fulle menneskelige rettigheter.

Spesielt er det viktig å tilse at enkeltmennesket ikke blir undertrykket av statens eget maktapparat. Verdier som religionsfrihet, trykkefrihet og eiendomsrett er gjennom grunnloven sikret. Her er forbud mot husinkvisisjoner, pinlige forhør og vilkårlige domsavgisninger. Loven er til for å hegne om menneskets verdighet. Og innen rettsvesenet skal tvilen alltid komme tiltalte til gode. For det er bedre at en skyldig går fri enn at det begås et justismord.

Det kan spores en forbindelseslinje mellom den haugianske vekelse som gikk over landet vårt på overgangen til 1800-tallet og Eidsvoll 1814. Flere av utsendingene til Eidsvollsforsamlingen var såkalte haugianere.

Mot statsdannelser som den norske står de statsdannelser som baserer seg på ulike "-ismer", marxisme, sosialisme, maoisme, kommunisme, nazisme, fascisme. Denslags statsdannelser viser både i teori og i praksis at mennesket ikke oppfattes som et unikt vesen med absolutt verdi. Hensynet til enkeltmennesket må vike for det man mener tjener massen, klassen, rasen, etc. Både i Øst og Vest er det de marxist-leninistiske/sosialistiske idéene som har hatt størst gjennomslagskraft. Forskjellen - og det er i høy grad en vesentlig forskjell - er at i Øst har denne ideologi, i motsetning til Vesten, fått statlig

autorisasjon.

Hvis en søker til bunns i problematikken, vil en måtte erkjenne at denslags stater bygger på et menneskesyn som nedvurderer mennesket. La oss t. eks. se hva Lenin har sagt:

"Om vi for kommunismens skyld er tvunget til å utrydde ni tiendedeler av befolkningen, må vi ikke vike tilbake for dette offer." Og videre: "Om vi ikke gjør bruk av nedskyting på stedet, kommer vi ingen vei. Det er bedre å utrydde hundre uskyldige enn å la en skyldig slippe unna."

Den marxistiske likhetstenkning utgjør dagens alternativ til den kristne tenkning om mennesket. Hvis likhetstenkningen der alles syn og meninger skal telle like mye, gjøres til en altomfattende norm, vil all autoritet bli undergravet. Demokratiet vil kunne utvikle seg i retning av en demokratisme som innebærer kaos og anarki. De gamle grekerne sa: Etter demokratiet kommer anarki, og etter anarki kommer diktatur. Det beste vern for demokratiet vil være sikring av det kristne menneskesyn i hele vårt samfunn.

I 1920-årene kjempet historikeren og Arbeiderpartiets nestformann, Edvard Bull, for en ideologi og et livssyn som var klart marxistisk. "Vi skal sloss uforsonlig med den bestående offisielle lutherdom som med andre fordummende sekter," skriver han. Alternativet på den skolepolitiske front var: "Hele skolen må gjennomsyres av den sosialistiske tankegang." En av denne tankegangs frukter er dagens abortlov, som ble båret fram av de sosialistiske frontkjempere. Denne lov fratar fosteret dets gudgitte menneskeverd.

La oss så se på hvordan menneskets medfødte egenart har påvirket forholdet til lovgivningspraksisen.

Det hevdes at dagens mennesker ikke lenger kjenner begreper som bluferdighet, utukt og sedelighet.

"Vi vil vekk fra sedelighetsperspektivet."

"Vi ønsker å fjerne utuktsbegrepet fra loven", lyder det fra Fellesaksjonen mot pornografi og prostitusjon.

Straffelovens paragrafer 211 og 212 fastsetter straff for utbredelse av "utuktige skrifter" og for krenkelse av "ærbarhet".

Disse begreper som straffeloven her benytter, forutsetter bluferdighetsfølelse hos menneskene. Hvis en slik følelse ikke er til stede, blir terminologien meningsløs.

Ifølge det kristne menneskesynet er dette ikke tilfellet. Kristelig sett er bluferdighetsfølelsen å anse som en gave fra Gud og en nødvendighet for det falne mennesket.

Utspillet fra Fellesaksjonen er mer å anse som et angrep på det kristne synet på mennesket enn som et angrep mot pornografi. Er det den kristne basis for norsk lovgivningsbasis man vil prøve å få forandret?

Av andre medfødte egenskaper hos mennesket har vi alt nevnt bevisstheten om at noe er rett og noe er galt. Denne overbevisning om at "lovens gjerning er skrevet i deres hjerter" leder til tanken om en naturrett – en rett som ligger i selve naturens orden. Denne er uavhengig av tid og skiftende regimer. Og denne rett foreligger på forhånd og trenger ikke å bli skapt av de lovgivende styresmakter. Disse har kun som oppgave å formulere den rett som alt forefinnes i Guds eget skaperverk.

Denne rettstenking kom til oss fra en rekke ulike land. Fra Nederland har Johannes Althusius, borgermester i Emden, uttalt følgende: "Regenten har å ivareta det som er formålet med staten – å fremme borgernes ve og vel. Hvis han setter seg ut over den naturlige rett i de ti bud og ut over det som fremmer folkets vel, er han ikke lenger regent."

Fra USA fikk vi tanker som H.O. Christoffersen omtaler slik: "Samvittigheten og den levende Gud er de to mest virksomme elementer i det 17. århundres forestillingsliv."

Sigurd Opdal sier om amerikanernes frihetskamp: "Skal en forstå Amerikas kamp for frihet og rett, må en ikke glemme den sterke religiøse frihetstrangen."

Også John Locke har talt sterkt og klart om at flertallets rett er begrenset av naturretten.

Eidsvolls mannen Christian Magnus Falsen uttrykker de samme tanker slik: "Lovene, ikke menneskene skulle regjere." Et utsagn som dette viser til noe som står over menneskene, noe som endog den lovgivende forsamling må bøye seg inn under. Ole Øystese sier at vi i vår tid kun lever på "restene av Eidsvollsarven." Og videre uttaler han: "Ifølge vår moderne folke-

suverenitetsidé står folket (les: flertallet eller det statsbærende parti) over lovene og kan forandre dem eller skape nye - fritt etter tidens behov."

Eivind Berggrav så denne fare allerede i 1945: "Opprinnelig var det slik at man regjerte i kraft av loven, nå er man begynt å regjere ved hjelp av loven. Hvis parlamentet vil noe, utferdiger det en lov."

I en departemental utredning fra 1975 heter det: "Staten har ingen annen autoritet enn folket."

Høyesterettsdommen i Børre Knudsen-saken utfyller bildet av dagens situasjon ytterligere. For Høyesterett fastslår at grunnlovens § 2 (som sier at den evangelisk-lutherske religion forblir statens offentlige religion) ikke kan oppstille noen skranker for statens alminnelige lovgivning.

Det kristne menneskesynet om at loven er skrevet i våre hjerter, har liten, om overhode noen, appell blant vår egen tids lovgivere. En kan ikke lenger gjøre regning med at de statlige myndigheter kalkulerer med en autoritet som står over folkeflertallet. Når det kristne menneskesynet ikke lenger får prege tenkningen omkring lovgivningen, trues nasjonen som rettsstat.

En rettsstat baserer seg nemlig på at det finnes absolutte lover som det vil være mulig å enes om å praktisere, at det står en LOV over folket og flertallet. Hvis ikke, vil ulike menneskesyn stå mot hverandre og alle syn vil kreve å bli representert ved lover som i utgangspunktet er uforenlige. Flertallets makt vil gjøres til rett. Men når makt blir rett, oppløses rettsstaten og barbariet vil kunne utvikle seg. Slikt skjer ikke bare i tradisjonelle diktaturstater. Demokratier som forsøker å løse pluralismens problem gjennom å opphøye folket og det parlamentariske flertall til statens høyeste autoritet, vil kunne ende i barbari. Da vil mindretallet og minoritetene ikke ha mye de skulle ha sagt.

En betydelig utenomparlamentarisk maktfaktor i dagens samfunn er massemediene. Disse utøver en vesentlig innflytelse på såvel politikerne som på valgresultatene. Hvis en nasjon aksepterer det parlamentariske flertall som statens høyeste autoritet, vil i realiteten betydelig mer makt forskyves over til

massemedia. En slik forskyvning er neppe ønskelig.

Vi har påpekt at en vesentlig side ved det kristne menneskesynet, er mennesket som et fallent vesen. Dette aspektet ser bl.a. ut til å ha ledet til en skepsis til mennesket som forvalter av makt og myndighet, en frykt for at staten skal henfalle til maktmisbruk. Derfor har en foretatt en avgrensning av statens myndighetsområde og videre gjennomført idéen om maktfordeling. Dette er en logisk konsekvens av det kristne menneskesynet. Det er nødvendig med maktsperrer mot den systematiske ondskap.

I stater som bekjenner seg til et annet menneskesyn, gis gjerne totalitære tendenser større råderom. De sosialistiske statene skal ifølge deres egne politiske idealer styres gjennom "proletariatets diktatur". Om dette sier Lenin: "Det vitenskapelige begrep 'diktatur' betyr hverken mer eller mindre enn uinnskrenket makt, absolutt ubundet av lover og regler, makt som hviler direkte på tvang. Dette, og ikke noe annet, er hva begrepet 'diktatur' betyr."

Fremtidens samfunn vil langt på vei formes ut fra det menneskesyn som er levende i befolkningen. I denne sammenheng er skolen en viktig faktor. Grunnskolen har en kristen formålsparagraf. Det minste en må kunne forvente av en slik målsetting, er at skolen fremmer det kristne menneskesyn. For skolen er i utgangspunktet pålagt en langt videre oppgave enn å formidle visse kunnskaper, nemlig å gi oppseding. Men da må ikke alternative menneskesyn, eventuelt menneskeforakt, presenteres som likeverdige med det kristne menneskesyn.

På kunnskapens område kan mennesket ikke finne harmoni ved å lære at $2 + 2 = 4$, samtidig som det undervises at $3 + 3 = 4$. Likeså kan det ikke finne sjelelig harmoni ved samtidig å lære at - mennesket er skapt i Guds bilde, og

- det er i prinsippet ikke noen forskjell mellom mennesket og dyrene.

Pluralisme i fundamentale livssynsspørsmål leder ikke til en mangfoldets berikelse, men til forvirring og apati.

Hvis dette skjer i undervisningen, vil skolen undergrave sitt eget oppsedingsansvar.

En tre-hodet angriper av det kristne menneskesynet

Det er tre personer som i særlig grad har virket til å svekke det kristne synet på mennesket. Disse personene er Karl Marx (1818 - 1883), Charles Darwin (1809 - 1882) og Sigmund Freud (1856 - 1939). Vi skal helt summarisk påpeke hva disse personer står for i forhold til det kristne menneskesynet.

Karl Marx

Marx er kommunismens grunnlegger. Senere utviklet Lenin de kommunistiske idéene videre. Ut fra et kommunistisk syn er mennesket et materialistisk vesen - materie i bevegelse og ikke noe mer. Sjelelige egenskaper som menneskets karaktertrekk og dets personlighet blir ifølge teorien dannet ut fra de rådende økonomiske forhold som vedkommende vokser opp under. Kommunismen gir altså en rent materialistisk årsaksforklaring på de sjelelige forhold. Når det gjelder spørsmålet om Guds eksistens, så hevder kommunistene at der finnes ingen Gud. "Ateisme er en uadskillelig del av marxismen og av den vitenskapelige sosialismens teori og praksis", skriver Lenin. Også Mao Tse-tung hevder det materialistiske synet: "Det finnes ingenting i universet uten materie i bevegelse."

Et slikt livssyn og menneskesyn står langt borte fra det kristne synet på mennesket som skapt i Guds bilde. Kommunismen rommer heller intet håp om et evig liv. Mennesket står ikke ansvarlig overfor noen Gud. Og når det dør, vil alt være slutt.

Dette er den kommunistiske livsanskuelse. Et annet spørsmål er om grunnleggeren, Karl Marx, virkelig trodde på den livsanskuelsen han selv kom til å legge fundamentet for. Richard Wurmbrand har i heftet "Was Karl Marx a Satanist" fremlagt sterke indisier på at Marx selv var Satan-dyrker. Han hadde tidligere vært en bekjennende kristen. Mye tyder på at han i 20-års alderen inntok en antikristen holdning og ble oppslukt av okkulte forhold. Kanskje rører vi her ved årsaksfaktorer angående kommunismens/sosialismens kristendomsfiendtlighet og ødeleggende virkning på menneske og samfunnsliv.

Charles Darwin

Ifølge utviklingslæren har mennesket utviklet seg fra laverestående arter til en høyerestående skapning. Teorien utvisker den kvalitative forskjell mellom mennesker og dyr. Gudbil-

ledligheten utraderes. Denne lære har fått innpass i grunnskoleverket som, ifølge lov, altså har en kristen målsetting.

La oss ta for oss en lærebok i zoologi for 8. klasse, godkjent av Kirke- og undervisningsdepartementet. Her slås det fast at "Darwin mente at utviklingen også måtte gjelde mennesket... Den brøt fullstendig med det verdensbilde og det menneskesyn som var enerådende på den tid."

Det synet som dengang rådde, var det kristne syn på mennesket. I boka gjøres det en sammenligning mellom mennesket og menneskeapene: "Likheten gjelder ikke bare kroppsbygning. Også i intelligens og evne til å utføre vanskelige handlinger er det likhet. Ingen andre dyr enn menneskeapene kan for eksempel male med farger."

Med andre ord så er det ingen vesensforskjell på et sjelelig felt som det intellektuelle området. Begrunnelsen er at både mennesker og menneskeaper kan male med farger.

Videre hevder man:

"Utviklingslæren og den forklaring Darwin gav, er i hovedtrekkene blitt bekreftet i de vel hundre år som er gått.... I dag er det ingen biologer som diskuterer om utviklingslæren skal godtas eller ikke."

Disse bokens påstander er neppe holdbare rent saklig sett. I dag reises det vitterlig sterke innvendinger mot utviklingslæren. Det idémessige innhold av en slik lære representerer et klart angrep på det kristne menneskesynet.

Sigmund
Freud

Freud betraktet mennesket primært som et driftsvesen som fungerer etter tilfredsstillelses-prinsippet. I møtet mellom driftsimpulsene og omgivelsenes krav dannes og videreutvikles personligheten. Samvittigheten dannes på samme måten, og anses ikke å være en gudgitt egenskap. Det er altså våre drifter (sexualitet og aggresjon) som betraktes som menneskets grunnleggende bestanddel. Hensynet til de driftsmessige behov vil da være bestemmende for hva som skal anses å være sunt, godt og rett. Tenkningen står utviklingslæren nær.

I Hilgards "Introduction to Psychology" (grunnfagspensum) defineres psykologi som: "Den vitenskap som studerer adferden til mennesker og andre dyr" (oversatt til norsk).

Et slikt grunnsyn leder til en sensualistisk livsanskuelse.

Ronald Fangen skrev før sin død i 1946 følgende: "Folket vil ha avspenning og underholdning. Dette krav imøtekommes av en kjempemessig forlystelsesindustri: film, teater, revyer, magasiner, bøker. Hele denne industrien har en sikker ting å gå etter: sensualisme. Når den regner med mennesket som driftsvesen, da regner den med en faktor som ikke er gjenstand for store konjunktursvingninger; derfor er da også den mer og mindre åpenlyse pornografi et fenomen som følger menneskeheten fra århundre til århundre. Men det sier seg selv at den sensualistiske pirring har større og større muligheter etter hvert som forlystelsesindustrien får flere og flere virkemidler."

Moralen blir: Det som føles godt for meg, er samtidig det rette.

Nyradikalismens menneskesyn

Ut fra de historiske forutsetninger som her er skissert, skal vi forsøke å gi en sammenfatning av hva slags menneskesyn det er som i dag reiser seg imot det kristne synet på mennesket. Jeg velger å betegne det nye synet som nyradikalismens menneskesyn.

I et av de tidligere kapitlene viste vi til en artikkel av Hoslemo (side 32-33) hvor han trekker forbindelseslinje mellom "den heidensk-materialistiske nytingssjuka kulturpolitikken" og "SV sitt kulturprogram". Bakom en slik konstellasjon aner vi konturene av en livsanskuelse og et menneskesyn, som uvegerlig vil lede til en livsstil.

Vi har i dette kapitlet minnet om hva det kristne menneskesynet innebærer. La oss på den bakgrunn forsøke å stille opp nyradikalismens menneskesyn i relieff. Da blir følgende trekk ganske iøynefallende:

1. Nyradikalismens livsanskuelse er materialistisk og ateistisk. Det innebærer at tanken om en udødelig sjel er utålelig. Mennesket tilskrives all makt og myndighet, og tankene om Gudgitt naturrett eller Gudgitt foreldremyndighet forkastes.
2. Avstanden mellom menneske og dyr er på avgjørende områder redusert, og Darwins evolusjonsteori forsvares - ofte med sterkt engagement.

3. Spenningen mellom den falne menneskenatur og rettferdig-gjørelsen i Kristus, som beskrevet i Bibelen, bortfaller og erstattes med varianter av tro på det gode i mennesket. Kristen-domsfremmede frihetsbudskap lanseres.

4. Mennesket anses primært som et driftsvesen der hemming av driftene seksualitet og aggresjon kan virke til personlighetsøde-leggelse. Menneskets bluferdighetsfølelse og troen på ekteska-pets hellighet og ukrenkelighet anses som alvorlige stengsler for seksualdriften. Og en tukt-fri oppdragelse skal lette kana-liseringen av den aggressive drift.

5. Hensynet til ovenstående pkt. 4 krever sosiologiske forand-ringer, så som nedbygging av foreldreretten med overføring av myndighet til samfunnet (stat, skole, fagfolk, organisasjoner).

Tilegnelse av et slikt menneskesyn som dette vil få konsekven-ser for ens meninger om og holdninger til mange forhold i tiden, inklusive ens partipolitiske preferanser. Almindelig sunn fornuft sier oss at partier som Sosialistisk venstreparti eller Rød valgallianse vil stå en slik person nærmere enn til eksemplet Kristelig folkeparti. I kapitlet om nyradika-lismens utfordring vil vi komme nærmere inn på forholdet mellom partitilhørighet og holdninger. En vil da vise til at en også har vitenskapelig dekning for å trekke visse forbin-delseslinjer her.

Nyradika- lismens nedslagsfelt

Når det gjelder et spørsmål som hvor nyradikalismen har sitt nedslagsfelt, så er vel dette spørsmålet umulig å redegjøre skikkelig for uten at det gjøres omfattende undersøkelser. Her skal bare kort antydes visse faktiske forhold.

Av Sosialistisk venstrepartis velgere er over 60 % ateister ifølge gallup. Partiet har programfestet at konfesjonsbundet kristendoms-kunnskap skal ut av skolen og erstattes med religionskunnskap og alternativ livssynsundervisning. Barne-hagene skal over på kommunale hender og drives uten kristent formål. Tilfeldige og løse forbindelser skal sidestilles med ekteskapet juridisk og materielt.

Stifteren av Humanetisk forbund har sagt:

"Forbundet ønsker å befri kulturutviklingen fra kristendommens

klamme hånd."

Professor Wyller uttalte i foredrag på Geilomøtet 1984 om dette forbund:

"Det er tale om en markant antikristelig bevegelse, som systematisk vil oppløse kristne normer og erstatte kirkelige handlinger med såkalte "borgerlige"."

Videre kan opplyses at forbundet har nær kontakt med Hedningesamfunnet. Flere aviser har gjort kjent at dets formann, Levi Fragell, har vært medlem der fra starten av i 1974.

"Et flittig sognebarn i Hedningesamfunnet" skrev VG den 28.8.82. Hedningesamfunnet og Humanetisk forbund gikk sammen i en aksjon mot misjonens landsinnsamling Aksjon Håp.

Blant forbundets medlemmer er 85 % mot kristen formålsparagraf i barnehagene, og i grunnskolen 79 % imot.

Innpå en tredjedel av medlemsmassen karakteriserer seg selv som ateister, og ca. en tredjedel betegner seg som agnostikere.

Hva partipolitisk tilhørighet angår så stemmer 42 % på SV og 10 % på RV.

Blant medlemsmassen er 3200 lærere, 750 førskolelærere og over 2000 er helse - og sosialarbeidere.

På bakgrunn av ovenstående forhold må Sosialistisk venstreparti og Humanetisk forbund anses som viktige nedslagsfelt for tidens nyradikalisme.

Påtagelig mange SV'ere engasjerte seg på den ene siden i Stern-striden. Tom Haugland er som kjent SV'er, og han har tidligere, fra 1961, vært medlem av SF. Også formannen i det lokale lektorlag er SV'er. Læreren som er referert på sidene 30-31, er SV-representant på Aust-Agder fylkesting. Pål Repstad (se side 19) er SV-representant i Kristiansand bystyre. Videre er den nevnte lektorlags-formannen også aktivt med i Humanetisk forbund.

På den andre partens side finner vi blant annet:

- en enstemmig foreldrerådsuttalelse,
- opprop fra 150 lærere,
- opprop fra 25 helse - og sosialarbeidere,

- opprop fra 150 personer "mot menneskeforakt og pornografi i grunnskolen".

Blant alle disse er det langt vanskeligere å spore en eventuell partipolitisk slagside. Men det må tilføyes at visse toppolitikere både fra Kr.f. og Høyre deltok i debatten og som vitner under rettssaken.

Men tilbake til nyradikalismens menneskesyn. Det er innlysende at ens menneskesyn vil virke inn på ens holdning til pornografi i skole og samfunn. Stern er "fritt for sexstoff" hevder Tom Haugland, som erkjenner å ha sine politiske idealer innen marxismen.

"Griseri" og "grovt pornografisk", sier Tore Austad .

Freuds katarsisteori, som han selv og den senere tids psykoanalytiske tradisjon har tatt avstand fra, synes å leve videre i beste velgående i nyradikalismens livsanskuelse i form av en slags sensualisme. Overtroen på at pornografi virker til sunn driftsmessig avreagering, er ikke død enda, selv om denne tro i forskningsmessige kretser omsider er blitt dvlivet.

De toneangivende røster innen dagens antipornografi-bølge er heller ikke imot sensualisme. Tvert imot! "Død over pornografien! Leve det erotiske bildet!" er mottoet for boken til en bekjennende pornografi-motstander i Sverige.

I disse kretser ønsker man å fremme bl.a. bilder av heteroseksuelle samleier, homofile "samleier" og nakne barnekropper og voksne kropper i nær berøring. Allikevel sier man seg å være imot pornografi!

"La oss vise lysten i hele dens kraft! Ikke bare de myke, sensuelle tonene, men også de ville, omtumlende akkordene!" skrives det. De ønsker nemlig samtidig å bekjempe puritanismen og det kristne menneskesynet: "Kampen mot pornografien blir en feilslått og mislykket kamp så lenge den føres uten at vi samtidig bekjemper puritanismen," heter det. Forvirringen er stor innen antiporno-leiren. Det skyldes at svært ulike menneskesyn er representert der.

Med denne bakgrunnsskisse av de ulike menneskesyn skulle vi kunne ta for oss pornografien og plassere den der denne måtte høre hjemme.

Pornografidebatten har hittil i det store og hele vært ført som en diskusjon om holdninger og tro. Noen forsvarer pornografien ut fra en liberal grunnholdning gjennom henvisning til yt- rings- og trykkefrihet. Fra kristent hold har man tatt avstand fra pornografi på rent moralske premisser. Disse premisser er troen på ekteskapet som en gudgitt ordning og erkjennelsen av menneskets bluferdighetsfølelse. Den senere tids antiporno- bølge har argumentert ut fra påstander om kvinneundertrykk- ing og makt. Det er tanken om utbytting som utgjør det ideo- logiske grunnlag.

De argumenter som enda har fått liten gjennomslagskraft, er disse som har en vitenskapelig basis. Dette skyldes at forskning- en på området er relativt ny, og dens resultater har ikke kom- met inn i lærebøkene. I tiden fremover vil utvilsomt de fag- lige argumenter bli vist økende oppmerksomhet. La oss aller først se på enkelte av forutsetningene for frem- veksten av dagens pornografi.

Litterære
forutsetninger

Den nedbygging av bluferdighetsfølelsen som har muliggjort vår tids pornografiflør, er blitt forberedt av tidligere radikale forfattere. Nedbyggingen har skjedd gradvis - over en 100- års periode.

I 1885 utkom Hans Jægers "Kristianiabohemen". Boka ble be- slaglagt og forfatteren dømt. Og til forskjell fra vår tid støt- tet den tids mediaverden opp under domstolens avgjørelse. Året etter utga Christian Krogh "Albertine". Også denne boka ble beslaglagt, og forfatteren ble ilagt bot.

Så til vårt eget århundre. I 1927 kom Sigurd Hoels roman "Syndere i sommersonn". Her presenteres utenomekteskapelig omgang som en positiv og ettertraktet tilstand.

I 1953 fulgte Kjell Askildsens novellesamling "Heretter følger jeg deg helt hjem".

Så i 1957 fikk vi saken mot Agnar Mykle for boka "Sangen om den røde rubin". Denne bok ble dømt som utuktig i byretten, men frifunnet i Høyesterett med 3 mot 2 stemmer.

Det som er felles for de ovennevnte forfattere, er at de alle

Psykoana-
lysen som
viktig forut-
setning

har medvirket til nedbygging av bluferdighetsfølelsen. De har dermed bidratt til å forberede grunnen for den pornografifølge som skulle skylle over vårt land fra 1960-årene og utover.

Sigmund Freud ble kort omtalt i kapitlet om menneskesyn. I boken "Incest" av Britasdotter og Støvling (Pax 1983) hevdes følgende om Freud: "1898 ferierer Freud alene med konens søster, Minna. Han gjentar disse reisene et titall ganger, resultatet er at Minna blir gravid. Hun tvinges til å ta abort. Han er opptatt av exorcisme. Situasjonen gir Freud skyldfølelse: Ikke bare bedriver han hor, men også blødskam ifølge gammeltestamentlig jødisk kodeks."

En av dem som sto Freud nær, var den østerrikske lege og kommunist, Wilhelm Reich. Han var en tid klinisk assistent ved Freuds psykoanalytiske poliklinikk i Wien. Han kom senere til Danmark, men på grunn av offentliggjøringen av en pornografisk artikkel ble han nektet fortsatt oppholdstillatelse av de danske myndighetene. Så bar det til Malmø i Sverige, og derfra ble han invitert til å komme til Oslo av Harald Schjelderup. Fra 1934 til 1939 var han knyttet til Psykologisk institutt. Dessuten var han engasjert ved Dikemark sykehus. Reich mente at nevrosene hadde sitt utspring i vårt seksualfiendtlige samfunn, som det het. De utviklet seg gjennom fortrenkning av de seksuelle impulsene. Og det behandlingsmessige opplegget var i sin helhet siktet inn på oppnåelse av orgastisk potens.

På Dikemark sykehus fremsatte han forslag om å arrangere samleier mellom sinnssyke pasienter i den hensikt å måle deres reaksjoner under seansene. Forslaget ble naturligvis blankt avvist.

Arne Stai skriver i sin bok "Norsk kultur- og moraldebatt i 1930-årene" at Reich hadde fra første stund "en trofast og troende gruppe av tilhengere som riktignok spøkefullt innbyrdes kalte ham "profeten", men som utad fortonte seg som en menighet som med orgastisk glød misjonerte for folk med sexus".

Reichs virke ledet til dyp splittelse innen den faglige leir. Magister Ingjald Nissen mente at psykoanalysen måtte føre

til "utskeiøelser fordi den i sitt dypeste vesen er et uttrykk for mennesket som et materielt fiksert driftsvesen, hvor det åndeliges prioritet helt er skjøvet i bakgrunnen."

Johan Holst, som var professor i kirurgi, viste til at psykoanalysen trengte seg inn i medisin, litteratur og pedagogikk og pretenderte sogar å danne grunnlaget for en livsanskuelse. Og han sier at dette er "en livsanskuelse som intet reelt grunnlag har i vår rase, og som, om den vinner utbredelse, vil være nedbrytende på våre beste åndelige verdier."

Johan Scharffenberg, lege og psykiater, og muligens Reichs største motstander, skriver at han opprinnelig ikke hadde tenkt å angripe ham, "men da det ble meddelt meg at han på Dikemark hadde reist spørsmålet om samleie mellom sinnssyke, ble jeg så opprørt over en slik mangel på medisinsk etikk at jeg tok standpunkt for hans utvisning."

Mange engasjerte seg også til støtte for at Reich fortsatt skulle få oppholdstillatelse i Norge. En gruppe på 12 personer appellerte til det medisinske fakultet om at han måtte gis asyl i landet. Blant disse 12 personene finner vi Karl Evang, Harald Schjelderup, Ola Raknes, Åse Gruda Skard, Arnulf Øverland og Sigurd Høel. Henvendelsen var dessuten tiltrådt av 25 andre kjente navn innen det kulturelle og politiske lederskap.

Psykoanalysen kom til å innta betydelige bastioner under 30-årenes verdikamp. Arne Stai skriver:

"Psykoanalysen erobret en posisjon som permanent impuls-giver til de fleste av de humanistiske forskningsfelter, det gjaldt pedagogikk og litteraturforskning, antropologi og religionspsykologi og ikke minst skjønnlitteraturen og den psykologiske vitenskap selv. Psykoanalysen ble mote-retning og intellektuell jargong og dannet uformidlet et vitenskapelig grunnlag for den åpne livsstil og seksualitetens første-fødselsrett innenfor det liberale borgerskap." Videre skriver han:

"På denne måte ble de hevdvunne verdier utsatt for en raskere oppløsningsprosess på linje med den kulturvirkning som den Darwinistiske utviklingslære hadde øvet et halvt århundre tidligere. Som den naturvitenskapelige evolusjonslære, fra

motstand og strid, umerkelig hadde blandet seg i kulturen og øket dens alminnelige sekularisering ved å virke oppløsende på det gamle metafysiske og teologiske verdensbilde, påskyndet også den dybdepsykologiske vitenskap rasjonaliseringsprosessen i samtidens menneskeoppfatning."

Biskop Tord Godal anser psykoanalysen som en verdensanskuelse som hevder seksualitetens "guddommeliggjørelse" og hvis kjerne er å sette likhetstegn mellom mennesket, libido og seksualitet.

Vår tids pornografibølge hadde neppe kunnet komme i stand hvis ikke psykoanalysen og tidligere tiders radikale forfattere hadde preparert grunnen. Det tok innpå ett århundre å nedbryte de samfunnsmessige barrierene som tidligere ville ha holdt en eventuell porno-strøm i sjakk. La oss nu se på hvor stort pornoproblemet er i Norge og en del andre land.

Utbredelse

I Norge er salget av pornografi anslått til ca. 540.000 pornoblader i måneden. Leif Hagens omsetning i 1982 var angivelig på 110-120 millioner kroner.

I Sverige har det vært en økning i omsetningen på 25% i året. Det ukentlige salget av rene pornoblader er mellom 400.000 og 500.000.

I Danmark sies pornografien å være landets 3. største industri.

I USA skal pornografiomsetningen være like stor som den samlede omsetning i film- og platebransjen tilsammen. Her har salget av barneporno øket voldsomt de senere år. De fleste av barna som avbildes, er i alderen 8-16 år. Lone Backe skriver (oversatt fra dansk): "Utviklingen innen barneporno har i de senere år gått i retning av det stadig mer grove og korporlige Tendensen de senere år viser med andre ord, at det er den voldelige, hatefulle og tvangsbetonte barneporno..... forbrukerne vil ha og gjerne betaler for."

Pornografiens utbredelse har altså de siste 20 årene ikke bare øket eksplosivt, men den er også blitt stadig mer forrående i sitt innhold.

I en avis melding (Vårt Land 18.8.83) hevdes det at pornoindustrien har ødelagt en million barn i USA. Det gjelder barn i alderen 16 år til under 1 år som er blitt sexuell foru-

lempet og deretter filmet eller avfotografert.

Lovgivning

I Norge har vi lov mot distribusjon av utuktige skrifter (Straffelovens § 211). Strafferammen er fengsel inntil 2 år, men "påtale finner bare sted når allmenne hensyn krever det".

Danmark opphevet sin pornografilov i 1967. I Sverige skjedde det samme i 1971. Fra da av kunne absolutt hva som helst av utuktig litteratur distribueres. Den eneste restriksjon var at pornografi måtte ikke utstilles på en slik måte at folk mot sin vilje ble nødt til å se den. I 1980 innførte Sverige igjen en lov mot barnepornografi.

I USA utstedte president Charter i 1978 lover mot barnepornografi og barneprostitusjon, gjeldende for samtlige amerikanske stater.

Tove Nielsen har ti års erfaring som kriminalassistent ved Københavnpolitiets avsnitt for voldsforbrytelser, den såkalte drapsavdelingen. Hun hevder at statistikken for voldtekter økte med 40% i 1981. Også den danske psykologen Kutchinsky hevder at antallet voldsforbrytelser økte etter at pornografien ble frigitt i 1967 i Danmark.

I 1977 fremla Court en oversikt over anmeldte voldtekter og forsøk på voldtekt. Det fremgår av denne oversikt at det de fleste steder har funnet sted en markant økning av denslags forbrytelser. Økningen faller sammen med en økende tilgang på pornografisk materiell. I nedenforstående oversikt er oppgitt antall anmeldelser pr. 100.000 innbyggere.

Anmeldelser av voldtekt og forsøk på voldtekt pr. 100.000 innbyggere.

	1960	1965	1970	1973
USA	10	12	19	24
København		3,5	9,2	8,6
New Zealand		5,1	6,0	8,6
Syd-Australia	2,4	2,3	2,7	8,4
Australia		2,2	3,3	5,1
Singapore	1,9	2,2	2,3	2,4
England og Wales	1,1	1,3	1,8	2,0
London	0,8	1,0	1,8	2,0

Vi ser at i København var antallet i 1965 på 3,5 anmeldelser. Pornografilovgivningen ble som nevnt opphevet i 1967. I 1970 var tallet alt kommet opp i 9,2. I London har frekvensen ligget betraktelig lavere. Men i perioden 1965-1973 fikk vi en fordobling av tallet. Singapore skiller seg ut på den måten at der er økningen minimal, fra 2,2 til 2,4 i perioden 1965-1973. I denne byen har pornografien vært under kontroll, mens den har oversvømmet de vestlige storbyer som en flodbølge.

Menneske- syn

Tidenes største pornografibølge som de siste 20 årene har skyllet over vårt folk, er båret frem av et menneskesyn som står fjernt fra kristen tenking om hva mennesket er.

Samtidig er pornobølgen selv med på å legge grunnlaget for en nytenkning om mennesket.

At pornografien er en formidler av menneskesyn-aspekter, er et faktum som erkjennes langt ut over de kristne kretser. Det svenske Riksförbundet för sexuell opplysning sier det slik:

"Menneskesynet som pornografien uttrykker, fører i sin forlengelse til et - i ordets virkelige betydning - umenneskelig samfunn. Mindre pornografi i samfunnet skulle gjøre det lettere for menneskene å ha det bra sammen. For det pornografien ønsker og oppnår, er feilaktige forventninger og falske forestillinger mennesker imellom."

I pornografiens verden er det følgende syn som råder:

DET SOM FØLES GODT FOR MEG, ER RETT.

Et slikt syn spør ikke etter hva ens medmennesker mener eller føler. Før eller siden vil det lede til vold - og i sin ytterste konsekvens til drap. Det samme menneskesyn som dreper fostre i mors liv har båret frem vår tids pornografibølge. Motparten (enten vedkommende er foster eller seksualpartner) er likegyldig som individ og ansees ikke som et unikt menneske som har krav på omsorg og rettslig beskyttelse. Vedkommende fratas sine personlige egenskaper og gjøres til en ting som JEG kan håndtere ene og alene ut fra MINE drifter og egoistiske behov. I pornografiens rike er motparten utskiftbar. Her finnes ikke verdier som troskap eller lojalitet. Sexualpartnere kan utskiftes ut fra egne behov for avveksling. Det samme er tilfellet i fosterdraps-verdenen. Her ødelegges fostre ut fra arbeidsmessige bekvemmelighetshensyn og feriereiser, og nye fostre

skaffes senere når tiden er mer beleilig. Det helhetlige syn på mennesket blir på denne måten tilintetgjort der hvor det andre mennesket reduseres til en "celleklump" eller et "kjønnsorgan" ut fra en materialistisk livsanskuelse. Utukt oppstår når det kristne menneskesynet blir fortrent av moderne nyhedenskap.

På dette vis vil pornografien forarme de menneskelige relasjoner i første omgang, og menneskets forhold til seg selv i neste omgang. De unge, som på forhånd er usikre på hva kjærlighet og seksualitet er, får livsfjerne og falske forestillinger som før eller siden vil lede til frustrasjon. Pornografiens menneskebilde vil gi apati og tomhetsfølelse. Forutsetningen for at menneskene skal gi pornografien rum, er at deres innebygde bluferdighetsfølelse blir fortrent eller utvisket. Og omvendt: Hvis man ønsker nedbygging av menneskets naturlige bluferdighetsfølelse, er pornografien et viktig redskap.

Moralsk holdning

I 1971 ble det gjort en undersøkelse blant 365 mannlige fanger og studenter. (Davis og Brucht). Hensikten med undersøkelsen var tosidig,

1. å se om det var samsvar mellom pornografierfaring og seksuelle avvik,
2. å se om det var samsvar mellom pornografierfaring og mangelfull moralsk karakter.

Hva sistnevnte forhold angår, ble mangelfull moralsk karakter definert som svekket moralsk resonering, mangelfull interpersonell karakter og moralsk blindhet (moral blindness). Man fant klart samsvar mellom pornografipåvirkning og begge disse to forhold. Undersøkelsen, slik den er utført, sier ikke noe om hva som er årsak og hva som er virkning. Den bare konstaterer samsvar mellom variablene.

Året etter ble en lignende undersøkelse gjort (Popper). Denne gang blant 464 innsatte menn. Det viste seg at personer med pornografierfaring hadde hatt samleieerfaring på tidligere alderstrinn enn de som var uten slik erfaring. Videre viste det seg at de i større grad hadde deltatt i aktiviteter som gruppesex og promiskuitet.

Noen har ment at pornografi vil lede til mindre sexuell press og dermed redusere den seksuelle aktivitet. Teorien er uhold-

bar. Det er det motsatte som skjer, viser vitenskapelig forskning, bl.a. ifra universitetet i Hamburg (Schmidt og Sigusch).

Narkotika og kriminalitet

Erfaringen har også vist at pornografien trekker med seg en god del lyssky virksomhet som prostitusjon, narkotikaomsetning og kriminalitet. Journalisten Robin Lloyds, som har skrevet en bok om gutteprostitusjon i USA, betoner sammenhengen mellom pornografi, prostitusjon, penger og narkotika. I 1978 ble det opprullet en mindre narkotikasak i Los Angeles. Hos en homofil stoffmisbruker fant man en mengde barneporno-bilder. Det viste seg at 8 barn i alderen 4-10 år ble seksuelt misbrukt av voksne menn i dette miljøet.

Stortingsrepresentant Haldis Havrøy skriver at en må være særlig oppmerksom på sammenhengen mellom barneprostitusjon og organisert kriminalitet og narkotika. Hun har tatt opp problemene omkring barnepornografi og barneprostitusjon i Europarådet. Etterat pornografilovgivningen ble opphevet i Danmark og Sverige, økte prostitusjonen kraftig i disse landene.

Sexualforbrytelser

I en amerikansk undersøkelse blant seksualforbrytere svarte 39% av disse at pornografi hadde influert på seksualforbrytelsen som de hadde begått.

Omkring 1970 kunne 578 amerikanske psykiatere og psykologer fremvise saker hvor der var en klar sammenheng mellom pornografi og seksualforbrytelse.

I 1978 ble to småjenter voldtatt i landsbyen Tensta i Sverige. Forbryteren forklarte at han var blitt inspirert til forbrytelsen av barneporno-magasiner.

Pornografi var også den direkte årsak til en kidnappingsak i Oslo. Piken som ble utsatt for seksuelt overgrep og fotografering, fikk psykiske problemer etter mishandlingen.

I september 1978 gikk det franske politi til arrestasjon av en flokk kommunister utenfor Paris. Ved misbruk av 20 barn i alderen 4-17 år, produserte de barnepornografi som ble solgt til Amerika og Danmark. Hovedmannen var en skilt, 43 år gammel mann, Jacques Dugué. Han hadde fra før en dom på 1½ år for kjønnslig omgang med mindreårige. Nå drev han en basketball-klubb med kommunal støtte. En del av de barna som søkte til klubben, ble trukket inn i pornografiproduksjon. For slik deltakelse fikk barna utbetalt ca. 125 kroner. Virk-

sørheten førte dessuten over i direkte barneprostitusjon. En 8-årig pike var blitt "utlånt" til kunder i Paris for 5.000 francs pr. gang.

I boka "Sex, Violence and the Media" av Eysenck og Nias beskrives hvordan en 12-årig gutt angrep og drepte en 4-årig pike etter sexualundervisningen han hadde fått i skolen. I retten sa han at læreren hadde fortalt om samleie, men ikke snakket om ekteskap og kjærlighet. Gutten ønsket å finne ut hvordan det var å ha samleie.

La oss nevne enda noen eksempler fra samme bok, som viser at den virkelighet som media presenterer, virker:

Etter å ha sett skrekkfilmen "A Clockwork Orange" gikk en ung mann bort og drepte en omstreifer i juli 1973 i England. Senere kunne den skotske advokaten Kerrigan vise til 3 mord i 1975 som skjedde som direkte følge av denne samme filmen.

Bare få timer etterat filmen "The Exorcist" var blitt vist på en kino i Lowestoft i England, skjedde et sexuell overfall på en 11-årig pike. Forbryterens handling lignet på scener fra denne filmen.

Den engelske fengselspsykiateren Arthur Hyatt Williams viser til at pornografi først vil kunne lede til sexuell selvtilfredsstillelse. Men før eller siden blir dette gjerne ikke tilfredsstillende nok, og man kan da gå til det skritt å begå en seksualforbrytelse. Han viser til at han har erfart minst 50 tilfeller hvor det har endt med en kriminell handling.

Peter Larsson, som er formann i den svenske Riksaksjonen mot porno og prostitusjon, skriver:

"Mange, som har forsvart prostitusjon, har hevdet at den utfyller en misjon for handicappede og for ensomme menn. Man har sagt at den sammen med pornografi fører til en reduksjon av seksualforbrytelser. Alle tilgjengelige undersøkelser (viser) at det ikke stemmer. Visse former for forbrytelse, f. eks. blotting, har minket. Men til gjengjeld er voldsforbrytelsene øket." Hva blotting angår, så er det ikke sikkert at denne aktivitet har avtatt. Kanskje er forklaringen den at folk er blitt mindre flinke til å anmelde den slags saker.

Virkning på
ubevisst
nivå

Pornografiens virkning skjer i stor grad på det ubevisste plan i menneskesinnet. Hvis vi utsetter oss for pornografisk stimulering gjennom film, TV, video eller trykksaker, vil det skje noe med oss, som vi ikke vil være i stand til å registrere. Det er rimelig å anta at mye av medias virkning skjer på dette planet, - dypt nede i menneskesinnet.

Visse reaksjoner er ikke styrt av den bevisst vilje og av hjernebarken, men av sentre lenger nede i hjernestammen. Det er her nede vi finner sentra for våre automatiske (autonome) reaksjoner. Vi trenger t.eks. ikke å tenke for å puste. Det skjer automatisk. Mye tyder også på at forhold som seksualitet og aggressivitet har dype røtter, nede i det ubevisste skikt.

Hvis en skal forstå og beskrive pornografiens virkninger, vil det ikke være mulig å gjøre dette ut fra det bevisste livs begreper og termer.

Vitenskapen har i denne sammenheng tydd til teorien om betinging. Det klassiske eksemplet er Pavlovs eksperiment med hunder. Når en hund ser mat, vil den automatisk utvikle spyttsekresjon. Hvis den hører klokking, utvikles det ikke spytt. Men hvis den over tid får presentert kombinasjonen mat/klokkeklang, vil den til slutt få spyttsekresjon ved å utsettes for klokking alene.

Lignende reaksjoner skjer også med menneskene, uten at de bevisst har satt seg fore at forandringer skal skje.

I 1966 utførte Rachmann et eksperiment der han ved hjelp av betinging etablerte kjønnslige avvik hos tre mannlige studenter. Som stimulusmiddel benyttet han slides av sexueelt utfordrende kvinner. Studentene reagerte spontant sexueelt på disse bildene. Så lot Rachmann innføre et annet bilde, av et par høye, sorte damestøvler. Dette bildet vakte naturligvis ingen emosjonelle reaksjoner. Deretter lot han studentene se de erotiske bildene en rekke ganger, men hver gang ble støvlebildet presentert umiddelbart forut for det erotiske bildet. Etter ca. 30 presentasjoner var det etablert en betinget reaksjon. Det vil si at studentene reagerte med sexuell opphisselse selv om bare damestøvlene ble vist. Eksperimentet fulgte ganske nøyaktig de psykologiske lovene for betinging. Reaksjonen lot seg generalisere, og personene reagerte med opphisselse også på bilder av andre typer støvler, og på sko.

For ikke å etterlate studentene med et pervertert sexuelliv, måtte man forsøke å avbetinge disse reaksjoner. Studentene ble derfor en periode presentert kun støvler, uten etterfølgende erotiske bilder. Dette måtte gjøres med gjentakelser over tid før den betingede reaksjonen var helt utvisket.

Laboratorieforsøk av denne type viser at sexuell opphisselse kan betinges til tidligere nøytrale stimuli. Her kan vi ha en forklaring på at noen menn reagerer sterkest på kvinner uten tøy, andre på kvinner med tøy, og noen reagerer på bare tøy uten kvinner hvis avvikertendensen blir eksepsjonelt stor.

Disse forhold kommenterer Eysenck og Nias på følgende måte: "Teorien om betinging, sammenholdt med ovenstående studier, indikerer at det kan være mulig å skape en voldtektsforbryter eller en sadist i laboratoriet ved å presentere scener med voldtekt eller sadisme umiddelbart forut for scener som normalt gir opphisselse."

McGuire gjorde i 1965 en undersøkelse blant 45 seksuelle avvikere som var mottatt til behandling. I 3 av 4 tilfeller fant han at deres første virkelige seksuelle erfaring var blitt knyttet til en episode med avviker-fantasier - altså ikke vanlige seksuelle fantasier. Det som altså er vesentlig, er hva slags art fantasier den seksuelle handling blir knyttet til. Pasientgruppen viste at avvikertendensen som oftest hadde begynt i pubertetsalderen. Deres valg av fantasibilde kunne skje på en relativt tilfeldig og vilkårlig måte.

Når perverse fantasibilde ble gjentatt i forbindelse med den seksuelle aktivitet, skjedde det en forsterkning (reinforcement). Det vil si at den seksuelle lystopplevelse ble i økende grad knyttet til den perverse fantasi. De normale og vanlige fantasibilde ble ikke tatt i bruk, og følgelig mistet de sin virkning.

Blant McGuires pasienter var en 28 år gammel mann, gift med frigid kvinne. Han hadde vært seksuelt normal tidligere. Ved titting ifra egen leilighet over til nabo-leiligheten, hvor han kunne iaktta avkleddningsepisoder, utviklet han etter hvert perverse tilbøyeligheter. Disse var knyttet til dette å bli avkledd. Hans vanlige seksuelle fungering avtok. Utformingen av avviket hadde direkte relasjon med de visuelle inntrykk

han hadde mottatt gjennom tittingen.

Det som her er nevnt av undersøkelser, er eksempler som viser hvordan seksuelle tilbøyeligheter kan utvikles, delvis som et resultat av betinging. Hva har så dette med pornografi å gjøre? Pornografien kommer her inn med sitt enorme tilfang av pervertiteter som kilde for fantasilivet. Og dersom titting over til naboens leilighet kan stimulere til utvikling av avik, hvordan vil ikke pornografiens mangslungne slibrigheter kunne ødelegge et ubefestet sinn?

Vold og pornografi

Når det gjelder virkningen av mediavold, så har forskningsinnsatsen vært betydelig større på dette området enn på pornografiens område. En kan t.eks. nevne de to store amerikanske undersøkelsene som ble fremlagt henholdsvis i 1969 og i 1972. President Lyndon Johnson tok initiativ til den første undersøkelsen etter mordene på John og Robert Kennedy og på Martin Luther King. (National Commission on the Causes and Prevention of Violence, 1969). Man fant bl.a. at voldskriminaliteten i Amerika hadde øket med 100% de siste 10 årene.

Den andre store undersøkelsen (Surgeon General's Scientific Advisory Committee on Television and Social Behavior", 1972) tok særlig sikte på å undersøke virkningen av TV-vold på barn. Denne kommisjonens konklusjoner var vage og svært forsiktige i utformingen. Siden har det blitt reist en betydelig faglig kritikk mot denne rapporten.

La oss herfra ta for oss kun en konkret undersøkelse. Eron intervjuet foreldrene til 875 barn i alderen 8-9 år i 1963. "Hva er Johnnys tre yndlingsprogrammer på TV?" spurte han. Foreldrenes svar ble skåret på en 4-poengs skala etter hvor mange aggressive programmer som ble oppgitt. For å få en oversikt over barnas aggressivitet, gjorde han undersøkelser i skolen blant klassekameratene. Resultatet han kom til, var at gutter som så TV-vold, ble mer aggressive på skolen. For jentenes vedkommende var der intet samsvar i så henseende. Ti år senere klarte han å oppspore 211 av de samme guttene. Disse var da blitt 18-19 år gamle. Igjen vurderte han hvor mye TV-vold som ble konsumert, og relaterte til aggresjonstendens. På dette tidspunktet var der ikke samsvar mellom de to forhold.

Men når han sammenlignet den påvirkning de hadde blitt utsatt for på 8-9 års trinnet med aggresjonstendens på 18-19-års trinnet, var det samsvar (korrelasjonskoeffisient 0,31). Erons undersøkelse viser at der er et direkte årsaksvirkningsforhold mellom TV-titting i tidlig alder og senere tendens til aggressivitet. Dette resultatet kan tyde på at der er en kritisk læringsperiode i relativt tidlig alder hvor barn er mer påvirkbare overfor det de suger til seg av media-vold.

I pornografien finner en ofte en sammenblanding av voldelige og seksuelle elementer. Dette var bl.a. tilfellet i det Stern-materiellet som elevene fikk utlevert i tysktimene ved Eyje ungdomsskole. Der er på denne måten en ytre sammenheng mellom vold og porno som viser seg ved at elementer fra begge områder presenteres i samme kontekst.

Men i tillegg til en slik ytre sammenheng er der også en indre sammenheng mellom vold og porno. La oss vise til et eksempel.

Abel beskriver i en rapport fra 1975 hvordan en voldsforbryter reagerer emosjonelt på pornografiske fortellinger bare når offeret i historien setter seg til motverge. Jo større motstand offeret gjorde, dess mer seksuelt opphisset ble forbryteren som lyttet til historien. Erotiske skildringer som derimot ikke var ledsaget av en aggressiv kamp, hadde ingen virkning på ham. Overfor slike seksuelt perverse personer vil dagens voldsporno kunne stimulere til de verste seksualforbrytelser.

For øvrig er imidlertid trenden den at seksualforbrytere reagerer mindre på pornografi enn folk flest gjør. Men tilbake til den indre sammenheng mellom vold og porno.

Det er en kjent sak at prostituerte ikke sjeldent blir funnet myrdet. Hva kan forklaringen være til dette?

Kanskje kan enkelte laboratorieundersøkelser, som er gjort de senere år, gi oss noe av årsakssammenheng. En har funnet at erotisk materiell, som ikke har aggressive komponenter i seg, kan lede til aggressiv handling. I 1978 publiserte Donnerstein og Barrett et eksperiment som var utført med 78 mannlige studenter. En av gruppene ble vist en erotisk film, og en annen gruppe ble vist en nøytral film. Den første gruppen fikk

øket aggresjon som rettet seg imot den kvinnelige forsøkslederen. Det fikk ikke den gruppen som ble vist nøytral film. Betingelsen var imidlertid at samtlige var blitt gjort aggressive på forhånd. Eksperimentet viser m.a.o. at erotisk materiell, som er uten aggressive komponenter, kan øke aggresjonen hos menn.

Forklaringen til denne indre sammenhengen mellom pornografi og vold, erotisk stimulering og aggressive impulser, ligger muligens på nevrologisk plan. MacLean fant i 1965 at hjernesentra for sexuell og aggressiv adferd ligger like ved siden av hverandre (i det limbiske system). Det er sannsynlig at de to sentra overlapper hverandre, eller at de har en direkte tilknytning til hverandre.

Personlig- hetsmessige forskjeller

Vi har i det foregående tatt for oss hvordan pornografi virker på mennesker generelt. Nå er det imidlertid slik at virkningen er meget forskjellig fra person til person. Noen personer ledes til å begå sedelighetsforbrytelser. Andre gjør det ikke. Spørsmålet blir da:

Er det mulig å si noe om hvilke typer personer det er som er mest påvirkelige av pornografien?

Men før vi går inn på dette, er det nødvendig å si noe generelt om individuelle forskjeller, kjønnsforskjeller og personlighetstyper.

En mye omtalt forskjell i psykologi-litteraturen er distinksjonen mellom ekstrovert og introvert type. Den ekstroverte type er sosial av legning, impulsiv, bekymringsløs, aktiv, medgjørlig etc. Den introverte er alvorlig, ettertenksom, lite sosial, kontrollert, og han utgjør motsetningen til den ekstroverte typen. Det har vist seg at der er et biologisk grunnlag for disse typeforskjeller, relatert til den nervøse aktivitet i hjernebarken. De ekstroverte har statistisk påviselig lavere nervøs aktivitet (arousal) i hjernebarken enn tilfellet er for de introverte. Det eksisterer derfor et rent kroppslig, fysiologisk grunnlag for de nevnte adferdsforskjeller mellom menneskene.

Et lignende forhold eksisterer når det gjelder forskjellen mellom kjønnene. Forskningen har vist at det mannlige kjønns-hormon androgen har en avgjørende virkning, ikke bare på den kroppslige utformning, men også på ens væremåte. Forskjel-

len kan spores tilbake helt til tiden før fødsel. Og hvis den gravide mor som bærer et pikebarn, bruker medikamenter eller hun lider av genetisk sykdom som produserer androgen-lignende stoffer, vil fosteret maskuliniseres. Og hvis slik sykdom overføres fra moren til barnet, vil piken gjennom oppveksten vise mer gutteaktige trekk, t.eks. i sin lek. Som voksne kvinner blir disse kvinner gjerne mer karrierebevisste og mindre opptatt av hus og hjem (Eysenck/Nias: Sex, violence and the media, s.229-230).

På denne bakgrunn kan påstander om at de etablerte kjønnsrollemønstre skyldes sosialt betingede faktorer alene, ikke være holdbare.

Den tyske legen, dr. Willhart Schlegal, har gjort en del interessante studier av menns og kvinners bekkenform. Typisk kvinnelig form er rørformet bekken, og for menn er traktformen dominerende. Bekkenformen er hormonelt bestemt. Tilførsel av androgen under svangerskapet vil for begge kjønns vedkommende gi et mer traktformet, altså mannlig, bekken. Schlegal tok for seg over 1000 personer av begge kjønn, fordelt i to grupper. Den ene gruppen hadde typisk bekkenform for sitt kjønn. Den andre gruppen frembød atypisk bekkenform. Han fant da for begge kjønns vedkommende:

1. Traktformet bekkenform samsvarte med ledertilbøyeligheter og tendens til dominering.
2. Rørformet bekkenform samsvarte med empatiske egenskaper, sugestibilitet og føyelighet.

Når mennene frembød typisk mannlig form og kvinnene typisk kvinnelig form på bekkenet, var tendensen til skilsmisse blant disse lavere enn den var blant de med atypisk bekkenform. Utvalget som disse undersøkelsene er utført på, er betydelig. Endog på kyr fant han samsvar mellom bekkenform og adferd.

Forskningen til Schlegal viser at det er grunnleggende adferdsmessige kjønnsforskjeller som er fysiologisk betinget. Det er altså snakk om dyptgripende ulikheter som ikke kan forklares ut fra tillærte kjønnsrollemønstre fra barndommen.

Når det så gjelder menns og kvinners forhold til pornografi,

viser menn generelt en klart mindre restriktiv holdning enn kvinner. Dette fremgår bl.a. av en spørreundersøkelse som Eysenck publiserte i 1976. Eksempler fra Eysencks spørreskjema:

- Jeg liker å se bilder av nakne personer.
- Pornografi bør kunne distribueres fritt.
- Tanken på en sexuell orgie virker motbydelig.

Ett hundre utsagn av denne art ble gitt til 800 studenter. En gruppe andre voksne personer ble gitt et skjema på 150 utsagn. Også en gruppe psykiatriske pasienter deltok, og alle spørsmål skulle besvares med Ja eller Nei.

Svarene avdekket betydelige forskjeller mellom kjønnene i holdninger til pornografi, prostitusjon og seksuelle orgier. Når en sammenligner ekstroverte og introverte personer, viste de ekstroverte seg å være mindre restriktive overfor pornografi. De viste også rent adferdsmessig større sexuell interesse. I forhold til de aktiviteter som ble presentert på film, var de ekstroverte mer påvirkbare.

Den samme tendens til åpenhet overfor pornografi som ble funnet blant de ekstroverte, fant man også blant de personlighetstyper som gikk i abnorm retning.

At det er de impulsive, bekymringsløse, og de med personlighetsutformning som går i abnorm retning som viser størst åpenhet overfor pornografisk påvirkning, bør være et moment til ettertanke.

Undersøkelser og forskning viser at pornografi virker på menneskene. Det er forbi med den tid at man ikke vet om den har noen effekt eller ei. Vi har også fått en del informasjon om hvordan pornografien virker. Spesielt skremmende er den nære sammenheng mellom pornografi og vold som etterhvert er blitt avdekket.

Når politikere skal ta sine standpunkter til hvordan samfunnet skal forholde seg til pornografien, melder følgende spørsmål seg:

1. Hvilket menneskesyn ønsker man at samfunnet skal bygge på? Pornografien har iboende komponenter som fremmer ett menneskesyn. Vil man at dette menneskesynet skal prege na-

sjonen, eller ønsker man også i fremtiden å bygge på det kristne menneskesynet?

2. Hvor stor vekt vil man tillegge de empiriske/forskningsmessige resultater som det i dag kan vises til? Det foreligger som nevnt ikke ubetydelig informasjon om hvordan pornografien virker på menneskesinnet, på menneskenes adferd og på visse former for kriminalitet.

3. Hvilke verdier vil man prioritere høyest, hensynet til barnas og de unges etiske oppseding, eller hensynet til den liberale omsetning, slik man t.eks. finner det i vårt naboland Danmark? Skal samfunnets svake fortsatt finne vern? For ett er sikkert: Det er ikke de velfungerende og sterke, men de svake, som først og fremst er utsatt for pornografiens skadevirkninger.

NYRADIKALISMENS UTFORDRING

De fleste vil nok være enige i at vår kultur befinner seg i en åndelig brytningstid. Den kristne enhetskulturen er blitt historie.

Hvis en forsøker å karakterisere tidens åndskamp med få ord, vil det resultere i at en ikke lykkes i å fange opp det pluralistiske mangfold. På den andre side vil en fordypning i alle typer av åndelige brytninger lede til manglende oversikt over situasjonen.

Begge karakteriseringsmåter har sine svakheter. Det kan imidlertid synes som om det er den sistnevnte grøften de fleste faller i. Man taper overblikket i tidens mangfold og klarer ofte ikke å anvende de åndelige våpen i rette tid og på det rette sted. Dermed taper den kristne kultur skanse etter skanse, og dens utfordrere overtar disse - kanskje uten at sverdslag er blitt utkjempet.

Tankebyg-
ninger som
skal omstyrtes

Den kristne menighet er blitt pålagt å engasjere seg i den ideologiske kamp og å tale Guds ord inn i det verdslige regiment:

"Våre stridsvåpen er ikke kjødelige, men mektige for Gud til å omstyrte festningsverker, idet vi omstyrter tankebygninger og enhver høyde som reiser seg mot kunnskapen om Gud, og tar enhver tanke til fange under lydighet mot Kristus" (2.Kor. 10,4-5).

Vår tid preges av at det har oppstått en rekke slike tankebygninger "som reiser seg mot kunnskapen om Gud". Disse tankemessige "festningsverker" er ikke blitt omstyrtet av den kristne menighet, men har fått lov til å befeste sine posisjoner over tid. Og i stedet for å ta "enhver tanke til fange under lydigheten mot Kristus", så har snarere disse ikke-kristne tankebygninger fått snike seg inn i den kristne forsamling. Når det skjer, er det den kristne menighet som selv blir tatt til fange.

I kapitlet om menneskesynet påviste en hvordan den kristne tenkning om hva mennesket er, er blitt utfordret av de anti-kristne tankebygninger til Marx, Darwin og Freud. Det har

ikke skjedd noen "omstyrtning" av nyradikalismens menneskesyn, hverken fra kirkens side eller fra statens side (som har en kristen basis ved grunnloven). Det anti-kristne menneskesynet har både slått rot og begynt å bære frukter, bl.a. i form av stortingsvedtak om en fosterdrapslov, og i form av en kontinuerlig pornografistrøm over hele vårt land. Pornografiens kloakkstrøm har fått overrisle det åndelige jordsmonn i flere ti-år, og har til sist også nådd innenfor våre skolestuer.

Først da er det noen som reagerer, men det er heller ikke alle som gjør det. Norsk lektorlag er mer opptatt av å forsvare den illojale lærerens yrkesmessige rettigheter enn av å forsvare de arme elever mot åndelig forsøpling. Flere forhold viser at lærerorganisasjonene er på gli i tidens åndskampsspørsmål. Sett fra kristen posisjon er disse organisasjonene neppe "til å stole på lenger".

Et ideologisk kompleks

I 1966 skrev Nils Johan Lavik en kronikk om "en ny ideologisk bevegelse" som ble betegnet som ny-radikalisme. Han viser til at denne nye bevegelsen fremstår som et "ideologisk kompleks" med indre samhengighet mellom følgende ulike komponenter:

"Dens viktigste kjennetegn er topp-prioritering av fredssaken, sterkt engasjement i utviklingslandene, politisk venstreorientering, faglig og yrkesmessig tyngdepunkt i de samfunnsvitenskapelige disipliner, skepsis overfor vestens tradisjonelle kultur og religiøse verdier samt ekstrem liberal holdning i seksualspørsmål."

Trettiårenes radikale kulturpolitiske falangs hadde påny funnet sitt nedslagsfelt innen Vestens åndsliv. En kan i historisk perspektiv snakke om tre radikale bølger det siste hundreåret:

1. 1880-90 årene, eksemplifisert med Jæger, Krogh og politikerene Sverdrup her i vårt eget land.
2. 1930-årenes radikale strømninger med Evang, Hoel, Øverland, Reich og freudianismen bl.a.
3. 1960-70 årene hvor de sexualliberale holdningene kulminerte i en pornobølge som vårt folk ikke har opplevd maken til siden tidenes morgen.

Vi skal se litt nærmere på den siste bølgen, og la oss gå tilbake til Laviks utsagn fra midten av 60-årene.

Sammenheng
mellom
partitilhørig-
het og
moralsk
holdning

"Ekstrem liberal holdning i seksualspørsmål" og "politisk venstreorientering" er kjennetegn ved den nyradikale bølge. Der er m.a.o. en forbindelseslinje mellom politisk radikalisme og forhold som angår sexualmoral, ifølge Lavik. Dette gjelder ikke bare i vårt eget land, men hvor som helst der den nyradikale bølge gjør seg gjeldende. Denne sammenheng mellom politisk radikalisme og liberal sexualmoral kan også påvises rent vitenskapelig. Slike undersøkelser ble gjort av H.J. Eysenck i første halvdel av 70-årene. Han fant bestemte grunnholdninger hos medlemmene i de kommunistiske og fascistiske partiene. Disse holdninger og forhold var følgende:

1. Aggressive og dominerende adferdstrekk (toughminded).
2. Positiv innstilling til pornografi og til seksuelle relasjoner utenfor ekteskapets ramme.
3. Sterk motstand mot sensurregler mot pornografi.
4. Kjønnssfordelingen viste overrepresentasjon av menn i gruppen.

(Eysenck/Nias: Sex, Violence and the Media, London 1978).

Det er altså en forbindelseslinje mellom partipolitisk tilknytning og etiske holdninger til forhold som pornografi, sexuell adferd og ekteskap. En hører ofte sagt at politikk ikke skal sammenblandes med religion og moral. Dette er riktig så langt det rekker. Men i virkelighetens verden er det ikke slik at der er helt klare grenselinjer mellom de ulike områder. Vi står overfor fenomener og tankebygninger, slik Bibelen uttrykker det, som rommer flere felter (politiske, etiske, etc.) samtidig. Nyradikalismen representerer da en slik tankebygning. Og denne tankebygningen reiser seg frekt imot kunnskapen om Gud. Den må derfor være å regne blant de festningsverker som Gud i sitt ord har befalt oss å omstyrte.

La oss ta turen til Vest-Tyskland. I 1979 utkom det en bok på norsk under tittelen "Den fordekte krig". Forfatteren, Hans Graf Huyn, har siden 1976 vært medlem av utenrikskomitéen i Bundestag. Tidligere har han arbeidet som vitenskapelig og utenrikspolitisk rådgiver for CDU/CSU. I sin bok omtaler han bl.a. Frankfurterskolen til Herbert Marcuse og Theodor Adorne og denne skoles tankebygninger omkring det "autonome menneske". Marcuse er "studentopprørets far".

Disse nyradikale kretsene har ikke bare standpunkter til hvor-

Sexualisering
av barn for
å ødelegge
familien

dan samfunnets økonomi bør ordnes. De har også en bevisst familiepolitikk, seksualpolitikk, skolepolitikk og oppsøningspolitikk. Han skriver i sin bok:

"For å kunne befri barna fra "undertrykkelse" alt i ung alder, trekker man dem så langt som mulig unna foreldrenes innflytelse. Ved hjelp av heldags og integrerte enhetsskoler blir de nivellert og indoktrinert. Ideologisert seksualundervisning og nedbygging av skamfølelse skal hjelpe til å danne det "autonome menneske." De sosialistiske rammeretningslinjer for skoleundervisningen i Hessen viser hvordan det henger sammen med seksualundervisningen. Professor Gamm erklærer åpent at man trenger en seksuell stimulering av elevene for det første for en sosialistisk "omstrukturering" av samfunnet, og i tillegg til det for å bli grundig kvitt "autoritetslydigheten" inklusive barnas kjærlighet til foreldrene. Ifølge de hessiske retningslinjer for undervisningen i skolen må "opphævelsen" av familie, ekteskap, foreldremyndighet og dermed hele det "autoritære samfunn" settes i verk særlig ved ungdommens "seksuelle befrielse", da denne er bæreren av den proletariske revolusjon. Dette må begynne med "nyoppdragelse av barnet". Man må lære av den russiske revolusjon at også den seksuelle revolusjon må oppfattes bevisst og drives fremover sammen med den økonomiske og politiske. Bare ved seksualiseringen av barna kan familien ødelegges som "agent for den borgerlige stat"."

Det er neppe noen som vil påstå at ovenstående er "bare politikk". Vi står overfor en åndsstrømning, som riktignok har et politisk nedslagsfelt, men som er så uendelig mye mer. Den forsøker å ramme Guds skaperordninger i hjerteroten, nemlig i heimen, i forholdet mellom foreldrene og barna. Derfor er denne bevegelsen av djevelsk opprinnelse. Samtidig har den også tanker om hvem mennesket er, hvordan menneskene skal forholde seg til hverandre og hvordan samfunnet skal ordnes. Nyradikalismens kjennetegn, uansett hvor den opptrer, er at den ønsker en nedbygging av heimens myndighetsområde og en svekking av foreldreretten. Det er på dette den lar seg avsløre. På dette punkt avsløres også Tom Hauglands engagement. Pornografi er viktig redskap for at man skal nå de målene man har satt seg. Men tankene til denne nyradikale bevegelse er på kollisjonskurs med Bibelens tanker om de

samme tingene. Derfor må dens tankebygninger omstyrtes. En kirke som er tro mot sitt kall, kan ikke la slike bevegelser få operere upåaktet. Den må smi sine åndelige våpen og gå inn i åndskampen.

Så tilbake til våre hjemlige trakter. I begynnelsen av 1980-årene ble det dannet en motbølge mot pornografien. Men anti-pornobølgen har ikke revet ned de tankebygninger som utgjør forutsetningen for pornografiens oppståen. Flere av de ledende anti-pornoforkjemperne er snarere produkter av samme tanke-gods. Man reagerer riktignok på naturrettslig grunn imot pornografiens verste grovheter. Men samtidig ønsker man å dyrke sensualismen. Og menneskets beste allierte mot pornografi, den naturlige bluferdighetsfølelse, anser man som en fiende som skal bekjempes.

Bazárov's
barn

Langt grundigere enn dagens "pornomotstandere" går forfatteren Kaj Skagen til verks mot nyradikalismen innen sitt eget fagområde. Han går bl.a. til felts mot de tankesystemer som benekter menneskets ondskap:

"Mennesket er bunnløst! Det er like bunnløst mot dypet som det er grenseløst til alle sider, og dets kapasitet for umenneskelighet er overmenneskelig, hvilket enhver kan overbevise seg om ved hjelp av den mest kortfattede historiske oversikt. Bare den som ikke lenger kan skjelne mellom godt og ondt kan tro at der går noen vei til paradiset i oss selv."

Videre angriper han det psykoanalytiske tankegodset om avreagering, katarsis. Denne lære, som Freud selv kom til å ta avstand fra, er blitt båret videre av ettertidens kulturliberalere. Skagen viser til hvordan pornografien begynner med det relativt "uskyldige" aktfotoet og ender til slutt i seksualdrapet:

"Fra aktfotoet går det til samleiebildet, stadig holder vi oss innenfor rammene av hva som har vært regnet for normal adferd, inntil et grensefenomen oppstår i form av gruppebilde med dame. Derfra brytes grensen, nå kommer scenene med voksne og barn, menn og småpiker, menneske og dyr, inntil vi når en ny gråsoner der lær- og stålvarer, piskene og torturredskapene opptrer, og blodet begynner å flyte. Siste stasjon i denne ferd mot det bunnløse er forutsigelig nok: I den tredje dimensjon av det groteske kommer seksualdrapet på dokumen-

tarfilm, det pornografiske høydepunkt i amerikansk underverden, hvor virkelige kvinner bortføres, voldtas og myrdes foran filmkameraer.

Hva er det som er pirrende i denne uhygge?

At det ikke lenger er snakk om kjærlighet og erotikk, kan jo selv en universitetslektor forstå. Men er det seksualitet? Å skade, pine, piske? Å voldta, med ektemannen som bakbundet vitne? Å myrde? Er det seksualitet? Nei, det er religiøsitet, det vil si, det er en praksis som bare taler sant om seg selv når den inngår som ritual, som kulthandling i en satanistisk messe, hvilket den som kjent også gjør. Det er pirringen ved helligbrøden, trangen til det onde, som griper individets sentrum gjennom tilvenning til handling ut fra menneskenaturens umenneskelige side, og som finner sitt høydepunkt i sammenkoblingen av den ytterste forbrytelse, mordet, og den ytterste lyst, seksualiteten. Det er, som Dostojevskij forteller om, besettelsen av mennesket, dets utsløttelse til umenneske. Den bevisste animalisering av menneskeånden, er synden mot den hellige ånd som ikke kan tilgis, eller for å si det i moderne språk, det medfører en gradvis formørkning av evnen til å skjelne mellom godt og ondt."

I denne boken ("Bazarövs barn") avsløres tidens nyradikalere av en av deres egne representanter. For Skagen selv har sin bakgrunn i venstrebevegelsen, men ser nu klarere enn mange hvordan denne nihilisme og menneskeforakt leder til menneskenes egen ødeleggelse. Et hundreårig undergravingsarbeid har gjennom den tredje radikale bølge kulminert.

Det er vår nasjon som kristen rettsstat det gjelder. En rettsstat er bare mulig dersom et høyverdig syn på mennesket er levende i befolkningen. Fordi nyradikalismen omstyrter det kristne menneskesynet, er den farlig. Problemet med nyradikalismen dreier seg derfor om noe langt mere og om noe helt annet enn en diskusjon om hvordan samfunnet skal foreta sine økonomiske disposisjoner.

For å erkjenne og å kunne beskrive kjernen i den kulturelle nihilisme må Skagen ty til religionens begrepsverden. Det man står overfor, beskrives som "religiøsitet. . . . kulthandling

i en satanistisk messe.... pirringen ved helligbrøden....
frangen til det onde."

Det er med andre ord en åndskamp det dreier seg om. Og
nyradikalismen vil være av samme rot og ånd enten den finner
sitt nedslagsfelt på det litterære området, gjennom partipol-
itisk engasjement eller gjennom undergravingsvirksomhet av
skolens kristne formål ved distribusjon av pornografi.
Endog bladet Stern innrømmer åndskampperspektivet i sin kom-
mentar til striden i Evje. I kommentarens innledning heter det:
"Der er ikke uvanlig at Stern splitter leserne når det gjelder
åndelige spørsmål. Men at Stern klarer å dele en nasjon i to
leire, og utløser en slags religionskrig, forekommer ikke hver
dag."

Hva kan vi og hva bør vi i denne situasjon gjøre?

Det er illusorisk å tro at "samfunnet", det offentlige og myn-
dighetene kan gjøre noe viktig med det problem som her er
omtalt. Vi har over en hundreårsperiode latt et fiendefolk av
"åndelige femtekolonnister" vokse seg sterke i landet. Bare
en virkelig åndelig motild vil kunne stoppe denne brannen.
Men det er kanskje også illusorisk å tro at denne motild skal
bli tent av kirken eller av de kristne organisasjoner. Kirken
har vist uhyre lite engasjement når det gjelder å omstyrte de
ugudelige tankebygningene.

Derimot har det de siste par årene kommet diverse motstøt
fra rent profant hold. En har alt vist til Kaj Skagens motstøt
på det litterære området. Fra sosial-medisinsk hold er det
også blitt tent en fakkel, av Per Sundby. Han påpeker be-
tydningen av de fellesmoraliske levereregler for et folk:

Et folks
moraliske
felleseie

"Moralen er et slags intuitivt underlag i kulturen, en slags
usynlig renning som alt det mer fristende og fargesprakende
mønster dekker over. Motsatt kunnskapene er den helhetlig,
intuitiv, avveiende, vanskelig å beskrive med ord og å opera-
sjonalisere, og sammenfattende, i den forstand at den binder
sammen temaer som snusfornuften ingen likhet ser ved. Den
som er streng overfor alkohol, er gjerne streng overfor porno-
grafi, overfor blasfemi og overfor voldsdyrkelse, og han er
det uten altfor mange meninger. Motsatt vil gjerne den som
ser liberalt og positivt på rusens gleder, også være mer til-

bøyelig til å dyrke seksualitetens og brutalitetens gleder, og begrunne det med gode, legitimerende meninger. Det moralske mønster i kulturen kan sies å være et åndelig felleseie, opparbeidet gjennom generasjoner, som hviler på visse grunnpillarer som tjener visse grunnleggende, overveiende sosiale formål."

Religion og
familie -
viktige grunn-
pillarer

Dette moralske og åndelige felleseie er det nyradikalismen har rettet nådestøtet imot. Folkemoralen hviler på bestemte grunnpillarer, slik en oljeplattform ute i Nordsjøen bæres av sine stag. De to viktigste pillarene for vår folke-moral er religionen og familien. De som ønsker å ødelegge en kultur, gjør det mest effektivt ved å angripe nettopp disse to pillarer. Og det er mot familien og mot de kristne tankebygninger nyradikalismen vender sin oppmerksomhet og angriper.

La oss til slutt ta med enda et sitat fra Per Sundby:

"En av moralens funksjoner er å holde familiene sammen for yngelvernets skyld, og med denne oppgave må den nødvendigvis sette grenser for seksualitetens frie utfoldelse. Angrep på denne moralens pilar er pornografien og familiefiendtligheten, slik begges betydning for livsutfoldelsen kan begrunnes både med ulike profesjonelle og ideologiske argumenter, hentet fra psykoanalysen, sosialvitenskapen eller kvinne- og/eller mannsfrigjøringen."

Vi håper at denne bok kan bidra til å gi et visst innsyn og overblikk i dagens skolepolitiske åndskamp. Hva kan så den jevne kvinne og mann gjøre?

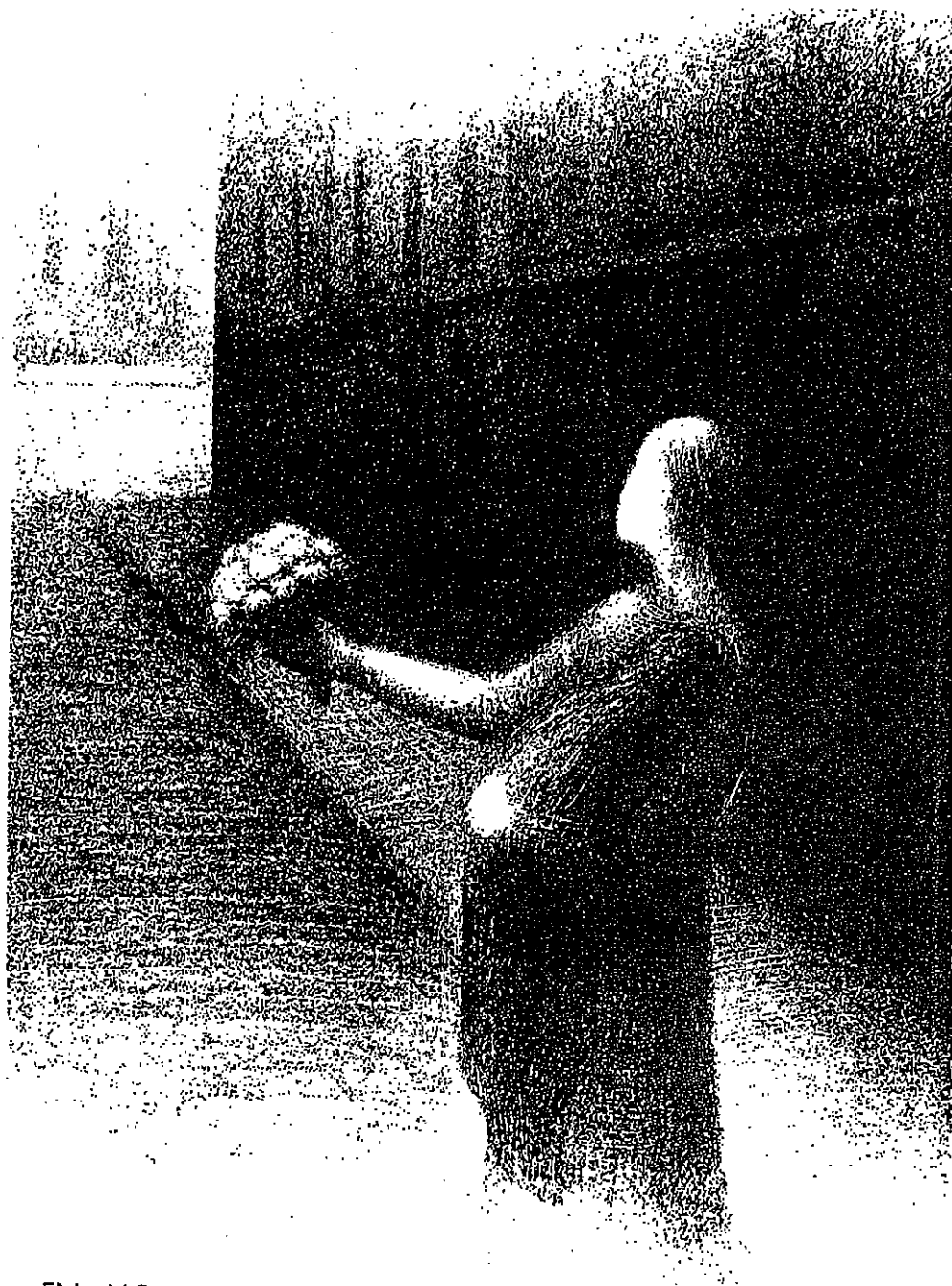
Det er for det første viktig å holde seg våkne slik at en kan oppdage og avsløre nyradikalismens menneskesyn og dens forførriske livsanskuelse.

For det andre er det påkrevet å være seg sitt oppdrageransvar bevisst, og ikke stole på at andre tar seg av den saken.

Og for det tredje, så er det viktig at den jevne kvinne og mann står sammen og fremmer den kristne livsanskuelse; og med forenet kraft imøtegår destruksjonskreftene.

Hyem vil være med og bygge opp Foreldreforum til å tjene dette formål?

«HAN KAN DEG EI GLEMME»

EN MOR

"EN MOR"

Litografi av Lilla Hellesen.

I april 1939 reiste en kvinnelig Kina-misjonær hjem til Norge på grunn av sykdom. Med seg hadde hun en halvannet år gammel sønn. Hun var dessuten gravid og ventet nedkomst i august. Ektefellen skulle bli igjen i Kina i et par år til.

Den 1. august kom det telefon til Oslo med beskjed om at mannen var død av tyfus. Dødsbudskapet kom helt uventet ettersom mannen var frisk da hun forlot Kina. Den 15. august fikk hun sin sønn nummer to.

To-tre dager etter nedkomsten mottok hun en pakke. Den inneholdt et litografi av en enslig mor som står i en mørk sidegate med et lite barn i den ene armen; og med den andre armen byr hun frem noen halvvisne blomster. Ovenfra stråler et himmelsk lys, som igjen reflekteres av moren. Vedlagt i pakken lå en varm og gild hilsen fra mannen, som altså var død når pakken nådde mottakeren.

Pakken kom frem i akkurat rett tid. Den unge misjonærfruen identifiserte seg med morspersonen i litografiet, og hun så det hele som en hilsen fra sin himmelske Far og et siste farvel fra sin mann. Gud hadde ikke glemt henne. Og dette var en stor trøst.

Det lille barnet hun nettopp hadde født, var Jørgen Høgetveit, som er en av partene i den strid som omtales i denne bok. Han fikk tidlig lære at Gud tar seg av sine barn, og at han vil være med dem gjennom det de måtte møte av vanskeligheter i livet.

Sluttord

av Jørgen Høgetveit :

I 2. Krønikebok kapittel 20 berettes det om at landet og folket er i stor fare. Det står overfor en mektig fiende, og kong Josafat vender seg til Gud: Da blev Josafat redd, og han vendte seg i bønn til Herren og lot utrope faste over hele Juda. Og Juda samlet seg for å søke hjelp hos Herren i Herrens hus. Og Josafat bad således: "Om nogen ulykke kommer over oss, sverd, straffedom, pest eller hungersnød, så vil vi stille oss foran dette hus og for ditt åsyn, for ditt navn bor i dette hus, og vi vil rope til deg i vår trengsel, og du vil høre og frelse."

Og Josafat taler videre til Herren om det overmektige folket som fremdeles bor i landet. Nå vil dette folk "drive oss ut av din eiendom, som du har gitt oss i eie."

Josafat står der for Herrens åsyn med hele Judafolket, deres små barn, hustruer og sønner. Der bekjenner han for Herren: "Vår Gud! Vil du ikke holde dom over dem? For vi har ikke kraft nok til å motstå denne store hær som kommer imot oss, og vi vet ikke hva vi skal gjøre, men til deg er våre øyne vendt."

Da kom Herrens Ånd midt i forsamlingen av levitten Jahasiel og han sa: "Hør efter, hele Juda og I Jerusalems innbyggere og du kong Josafat! Så sier Herren til eder: Frykt ikke og redde ikke for denne store hær! For dette er ikke eders krig, men Guds." Han talte videre Herrens ord og sa: "Men det er ikke I som skal stride her, I skal bare stille eder opp og stå og se hvorledes Herren frelser eder."

Da falt de ned for Herrens åsyn og tilbad Ham som ville fri dem ut. Og slik gjorde Herren det: "Og straks de begynte med sine fryderop og lovsanger, lot Herren en flokk bakfra komme over Ammons barn, Moab og folket fra Se'ir-fjellet, som var kommet mot Juda, og de blev slått."

Og det avsluttes med at fiendene hjalp hverandre med innbyrdes ødeleggelse, og ingen av dem slapp unna.

Herrens seier var total. Og Han unte sine barn denne

seieren og de lovpriste Herren. Over hedningene kom det frykt for Herren "da de hørte at Herren hadde stridt mot Israels fiender."

Denne fortellingen om Israels folk kan minne om den åndelige situasjon for Guds folk i dagens Norge. Et fiende-folk av Gud har fått bo i fred her i landet i generasjoner helt fra Herren ga oss Norge til eie, og nå er de iferd med å angripe oss og overta landet for godt. Etter det som mange vil kalle Norges storhetstid med stor-Norge, vikingeferder og rå og brutal framferd ute og hjemme gikk Norge gradvis inn i en firehundreårs natt. Det var stadig avskalling av nasjonal eiendom. Fattigdom, sult og svartedauen gjestet oss også og gjorde oss små og veikje. Men natten gikk mot sin ende. LYSET begynte å skinne igjen. Den gamle arven fra Hellig Olav hadde ligget i folkedypet og fått næring utenfra, og en dag stiger Hans Nilsen Hauge fram i det norske folk. Frigjøringsarbeidet skulle starte. Og det begynte med at en mann ble satt i åndelig frihet ved nåden fra Himmelenes Sønn: Jesus Kristus. Så gikk han ut i landet, refset de hovmodige og rike og delte ut livets brød til fattige, sultne sjeler. Han tente de sjeler som satt i mørket med ilden fra Den Hellige Ånd. De fangne ble fri og tok etterhvert også landet i eie. De hjalp seg selv og sin neste, først og fremst med det åndelige, men også med det timelige. Det gikk fra den indre frigjøring til den ytte frigjøring. Vi fikk Grunnloven i 1814, som er det norske folks frihetsbrev. I 1905 fikk vi vår nasjonale frihet. Tiden etter 1814 ble nyttet til å danne en rekke misjonsorganisasjoner slik at også andre kunne få høre det salige og frigjørende budskap. Dette er i samsvar med Guds ord. Og dette er hensikten med at Gud gir folk land, grenser og materielle goder.

Men mens frigjøringskampen enda pågikk, begynte åndsstrømninger fra alt annet enn kristne kilder å komme inn over våre grenser og kyster. De kom i hovedsak fra den "onde treenighet" som vi kan kalle dem: Darwin, Freud og Marx. Og disse tanker fant god gjenklang i vår gamle onde treenighet: "Satan, verden og vårt eget kjød." Det var rundt 1850-60 de begynte å banke på og vi fikk et folk som hørte

etter og ga disse tankene rom. Vi fikk en radikal-liberal fløy som vokste seg mektig fram mot 1880-åra. De fremsto sterkt i skolen, i kulturen og statsstyrelsen, som Bjarne Hareide sier det: "den kristendomsfiendtlige åndsretning som med uhyggelig styrke satte inn fra 1880-årene."

I samfunnsstyrelsen satte de inn et stormløp på Grunnloven. Med Sverdrup i spissen gikk de til angrep på maktfordelingsprinsippet, dette at makten skulle være fordelt mellom Regjering, Storting og Domstolene. All makt skulle samles i Stortingets sal! - stikk i strid med maktfordelingsprinsippet og det kristne menneskesyn. Dette fikk den norske stat svi for da prinsippet viste seg med skremmende konsekvenser i Børre Knudsen-dommen hvor Høyesterett bekreftet at all makt var samlet i Stortingets sal og at en viktig maktbarriere mot den systematiske ondskap var brutt.

Et annet område hvor de markerte seg sterkt, var i kultur og litteratur, hvor de ville omforme folkets menneskesyn gjennom litterære, usedelige skrifter. En viser til kapitlet om pornografi.

Nå er vi altså kommet fram til tiden med porno-Hagen og hans porno-virksomhet. Folk har begynt å våkne opp for hvor dette bærer hen. Imens tok de radikale kreftene over lærerskoler, og fikk inn mer og mer av sitt opplegg i Mønsterplanen og i skolens daglige liv. Den gamle kristendomsfiendtlige linje fra 1880-åra slo ut i full blomst. Kristendommen skulle systematisk tas fra barna, og så skulle de forføres på den andre siden med samlivslære, dans i gymnastikken m.m. Nå har en enda til fått hjelp av en mektig underholdnings- og opplysningsindustri med radio, TV, blader, kino osv. (Se Hareide om kristendommens nedgang i den norske skole og Edv. Bulls opplegg).

Enten en liker det eller ikke så er det et faktum at Guds folk i Norge igjen står overfor et fiendefolk som truer med å hogge en ned med "våre små barn, våre hustruer og våre sønner" og sette oss i fangenskap. "Bazarovs barn" som Kaj Skagen kalte dem i sin bok med samme pavn, er i ferd med å innta landet innenfra. Deres åndelige frender lengre øst truer oss stadig med krenkinger av vårt territorium både i luften og under vannet.

Bazarovs barn var nihilistenes og revolusjonens sønner som den russiske forfatter Turgenjev skildrer i sin roman fra 1800-tallet. Romanen av Kaj Skagen utkom i Norge samtidig som Børre Knudsen-dommen avdekket nyradikalernes beske frukter.

Oppløsningen av de absolutte verdinormer ble startet av "den onde treenighet", samt gjennom tilsidesettelsen av maktfordelingsprinsippet i den statlige forvaltning. Det nihilistiske menneskesyn har resultert i en pornografiølge som for få år siden var utenkelig. Videre har nedvurderingen av menneskeverdet ledet til 13-14000 "legale" fosterdrap årlig.

Stern er blant Europas fremste eksponenter for disse åndsstrømninger. Det er nihilismens og anarkiets røst.

Josafat ba, og Herren hørte og kjempet striden til ende. Seieren ble fullkommen for Herren uante sitt folk å vinne over det ugudelige fiendefolket. "Og frykt for Gud kom over alle riker rundt i landene, da de hørte at Herren hadde stridt mot Israels fiender."

1. Vær stille min sjel o vær stille.
Vær stille i korset for Gud.
Vær stille når tårene triller
for Herren skal frie deg ut.
2. Vær stille når synden deg plager.
Se hen til din Jesus så god.
Se opp når ditt hjerte anklager,
og to deg i Frelserens blod.
3. Vær stille når alt deg forlater,
når krefter og venner vil fly.
Vær stille din Himmelske Fader
vil sende deg krefter på ny.
4. Vær stille Han kan deg ei glemme,
sitt barn som i tåkene går.
Vær stille du snart skal fornemme
hos Herren du hvile skal få.

LITTERATURLISTE:

- Dostojevskij, Fjodor: En forfatters dagbok. Gyldendal 1980
Eysenck, H.j./Nias, D.K.B.: Sex, Violence and the Media. London 1978
Fangen, Ronald: Essays. Gyldendal 1965
Fangen, Ronald: I nazistenes fengsel. Gyldendal 1975
Giertz, Bo: Kampen om retten. Lunde 1979
Hareide, Bjarne: Skal kristendommen ut av skolen. Lutherstiftelsen 1956
Hoffmann, Poul: Narkotika og sex i Bibelens lys. Ansgar-Agape
Huyn, Hans Graf: Den fordekke krig. Nå forlag 1978
Jor, Finn: Ideene som skapte Europa. Nå forlag
Lavik, Nils Johan, m. fl.: Det angår kirken. Nomi forlag 1966
Opdahl, Sigurd: Kampen om menneskerettene. Land og Kirke 1947
Schaeffer, F.A./Everett, C.: Menneske hva er du verd. Lüther forlag 1982
Skagen, Kaj: Bazarovs barn. Gyldendal 1983
Stai, Arne: Norsk kultur -og moraldebatt i 1930-årene. Gyldendal 1978
Sundby, Per, m. fl.: Rusproblemer kan bekjempes, hvis vi vil. Cappelen 1983
Søgaard, Fridtjof, m. fl.: Kommu-nazismen. Nå forlag 1979
Wisløff, Carl Fr.: Norsk kirkehistorie, bind III. Lutherstiftelsen 1971
Øystese, Ole: Staten i en skjebnetime. Lunde 1980

Dikt til «En mor»

Av Gunnar Holth

Mange har skrevet både *til* og *om* mor, kjente og ukjente. - En del ble offentliggjort og tilgjengelig for mange, mens mye bare ble liggende...

Jeg husker hvilket inntrykk det gjorde på meg da jeg leste Hallesbys «I den høyestes skjul» og Hopes «Fedrelandet» eller Aaviks skildring av mor som enke i fattige kår. I lyrikkens verden er her også mye stoff - av kjente og mer ukjente forfattere - oppbyggelig, og mer generelt om heimen og det nasjonale. Jo, her finnes mye fint, sant og godt.

Men er dette emnet i like stor grad berørt i vår tid? Har *mor* i dag en like sentral, viktig og Gudgitt rolle som før? JA! Det Gudgitte morskallet står fast, og oppgaven er større og viktigere enn noen gang! Måtte det gå opp for flere... Jeg må tenke på bønner som ei lita jente fra et krigsherjet land ba: «Herre, la det alltid være sol, la det alltid være himmel, la det alltid være mor...»

Uten mor er alt tapt - både fedreland og kristentro. La oss utdype dette for hverandre og oppmuntre og oppvurdere til helhjertet innsats!

Men det som egentlig var mitt ærend i denne omgang var å gjøre oppmerksom på heftet

Dikt til «En mor» av Jørgen Høgetveit.

I flere år har jeg med stort utbytte lest Morsdagsheftet «LYS» fra Akademi for Kristen Folkeopplysning. Det gis ut hvert år og inneholder flere gode artikler, fortellinger, dikt, andakt og fine fotomontasjer. Jørgen Høgetveit er ansvarlig redaktør. Det er rett - slik avisen Dagen skrev på lederplass - at dette heftet skulle vært spredt til alle husstander i Norge før hver morsdag.

Men med heftet *Dikt til «En mor»* har Høgetveit gitt oss en ny diktsamling, den første fra hans hånd.

Høgetveits lyrikk er Bibelsk sentral og avslører en dyp og personlig kjærlighet til Ordet - Ordets kraft - og Nåden i Kristus. Vi får del i kampen og striden under troens vandring, og her er rik trøst i Kristi seier og målet der hjemme. Vår tids åndelige nød og åndskampen tas også opp i flere dikt. Og hele 12 dikt er samlet under emnet «Mor og barnet».

Høgetveit skriver engasjert og med innlevelse og varme. Han har noe på hjertet. Noe han må dele videre...

Dikt til «En mor»

Selv om det ikke er lagt avgjørende vekt på utstyret - av hensyn til prisen - er *innholdet* av sjelden vare og dyrebare verdi.

(Heftet koster kr 45,- og kan bestilles fra AKF/Krossen media, Boks 196, 4660 Evje)

Men her er mer å si. Siste delen av disse 88 sidene inneholder fortellinger med korte riss om Laura Høgetveits bakgrunn. (Mor til Jørgen Høgetveit). Dette er gripende lesning - om en mor «fra Herren så rikt utrustet, men også av Han så dypt bøyet i støvet, dog så herlig forenet med Frelseren i salighet sammen med sine kjære, min bror og far...» Gripende er det også å lese sammenhengen når det gjeldet forsidebildet «En mor» - litografi av Lilla Hellesen.

- Jeg kunne ha lyst til å sitere mye av både dikt og fortellinger, men det beste er om du som leser denne omtalen skaffer deg heftet. Det fortjene mange lesere.

Jeg vil takke forfatteren fordi han gav oss dette heftet om *mor* - endog i ei tid som vår...

Og jeg må selv få stå i rekken av de mange som i takk til Gud minnes *mor*...

Akademi for Kristen Folkeopplysnings nye litteraturserie.

Rimelige, enkle, men innholdsrike hefter for kr. 45,- pr. hefte, + fr.

Vi har også en rekke gode tale- og foredragskassetter til kr. 40,-

Ring eller skriv etter lister.
AKF, Boks 196, 4734 Eyle,
Tlf. 379-31053 fax: 379-30157.

Lovgivning i Norge i nyere tid.

Av Jørgen Høgetveit.

De siste 25 år har Norge vært gjennom en kolossal omlegging av alle lover m.h.p. lovens om forholdet mellom mennesker, vårt forhold til Gud og vårt forhold til naturen, samt lovene for hvordan Norge skal adm. Hefet gir en generell innføring i hva lover er og betyr, samt en kortfattet gjennomgang av de to siste områdene.

Lebesbymannen og vår tid.

Av Jørgen Høgetveit

Meget aktuelt m.h.p. situasjonen på Nordkalotten og Norges fremtid. En underlig Herrens tjener som Gud varslet om Norges fremtid, bl.a. Titans undergang, første verdenskrig og noe som synes å ligge foran oss nå.

Går den norske kirke mot Rom?

Av Stein Henriksen.

En grundig og meget nyttig gjennomgang av det som har skjedd innenfor Den norske kirke i de siste år og dens farlige ferd mot katolsk teologi og innflytelse.

Det nye kristendomsfaget.

Av Stein Henriksen

Mange foreldre er nå dypt forvirret over det som har skjedd og skjer i

skolen. Det trengs info. om hva som har skjedd og hvorfor. Prof. C. Fr. Wisløff anbefaler disse to heftene på det beste og sier de bør få en stor utbredelse.

Israel og fredens rike.

Av Jørgen Høgetveit

En nydelig liten gjennomgang om Bibelens tanker om naturforvaltning fra Paradiset til det nye Freds-riket.

Barnedåpen er bibelsk.

Av lærer Hans Haugland.

Bedre hefte om dåpen foreligger knapt i dag. Den har de beste anbefalinger C.Fr. Wisløff, Solheim og G.Raen.

Bibelens vei og betydning i nasjonenes liv.

Av Jørgen Høgetveit.

Hefet er på 40 s. og følger grunn-tekstenes veier fra Midt-Østen ad forskjellige veier til Europa. En drøfter hvilken betydning dette har hatt for utviklingen i de forskjellige europeiske land. Meget interessant.

Hvorfor gråter Maria?

Et bildehefte i bilder og tekst forklarer Mariadyrkelsen og hvorfor den er så farlig. Kr. 2,- pr. h. og kr. 40,- f.25 stk. Flott til massespred.

Dikt til «En mor.»

Av Jørgen Høgetveit.

Meget gode anmeldelser av red. i Evangelisten, Bjarne Stoveland, og Gunnar Holt i Bibelsk Tro.

Dagendebatt.

Et oppgjør med de totalitære tanker og krefter som regjerer Europa og som også har fått slik makt i Norge. En omtale av hvordan det vil gå med disse maktene i endetiden og en lengre artikkel om hvordan «Russland spiller på Balkan». J.H.

Albert Hiorths hefter.

Omkring Israels hus og folk og Judas hus og folk. 1949.

En gjennomgang av Israels 12 stammer, hvor de ble av - og deres samling.

Israel i brennpunktet. Artikler og foredrag fra 1949.

Nye generasjoner bør bli kjent med

denne interessante dyktige ingeniør og israelvenn.

Jerusalem i historien og profetiene.

Av Kjell Dahlena.

En 44 s. gjennomgang av Bibelens mange ord om Jerusalem i fortid, nåtid og fremtid. Uhyre interessant. Foredrag.

Israel, urviseren på Guds klokke.

Av Kjell Dahlena.

Et hefte på 40 s. med godt tilgjengelig stoff om Israels betydning som varsel om Jesu gjenkomst.

Kassetter av

Ø. Andersen og C.Fr. Wisløff. AKF/ Krossen Media har et rikt utvalg av bibelske taler og foredrag av disse to skattede forkynnere o.a. Skriv og bestill kassetliste av AKF/ Krossen Media.

Dagen med god omtale av

Morsdagsheftet 1999.

I Bergensavisen Dagen for 13.2.1999 skriver sjefred. på lederplass om Morsdagsheftet for 1999:

«Ingenting vil få så mye å si for kristendommens tilbakekomst i Norge som mor og morsrollen. Derfor vil vi anbefale Morsdagsheftet Lys, som blir gitt ut av Akademi for Kristen Folkeopplysning. Det skulle vært spredd til alle husstander i Norge for Morsdagen.

Hefet taler enkelt og varmt til alle. Det har en glimrende layout,-

Ikke minst er det (Lys) et ledende ideologisk tidsskrift i Norge.

Hvorfor så sterke ord? Jo, det gjelder muligheten for gjenoppbygningen av et avkristnet, og i neste år-hundre, avfolket fedre-land (med lave fødselstall og høye aborttall). Først avskaffes de kristne lovene og familien. Deretter bryter selve velferdsstaten sammen.»*

Akademi for Kristen Folkeopplysning.

Boks. 196. N-4734 Evje. Tlf.: 379-31053 Fax: 379-30157

AKF er en organisasjon som har arbeidet i landet vårt i 46 år nå. Mordagsheftet som du nå holder i hånden er første nummer av bladet vårt Lys, som kommer 5 ganger i året. Dette nummer i farger, og fire ordinære nummer.

Lys inneholder gode oppbyggelige fortellinger, bibelkommentarspalter, en rekke aktuelle artikler om det som skjer i menighet og samfunn vurdert i Bibelens Lys.

Vi har en fast bønnetjeneste: «Bønnetjenesten Lys for Norge» som tar imot bønnebegjæringer til forbønn.

Vi har to sider i midten av bladet som heter

«Foreldre-Forum» - og omhandler aktuelle skole-spørsmål, og kassetjeneste.

Mordagsheftet trykkes i 15 000 og våre abonnenter er flere tusen spredt over hele landet. Mordagsheftet selges over hele landet i tillegg at det går til våre abonnenter.

Ønsker du å bli en av våre faste lesere er prisen på bladet inkl. Mordagsheftet kr. 85,-.

Vil du bli en av våre mange selgere av Mordagshefter koster bladet kr. 20,- og vi gir god prosjon til deg som selger

På baksiden finner du en del av den litteraturen vi

omsetter. I tillegg har vi en rekke gode kassetter og bøker. Du er velkommen til å benytte deg av flere av disse gode tilbudene.

_____ Jeg ønsker å bli abonnent på LYS m./Morsdagheftet

_____ Jeg ønsker å selge Mordagsheftet. Send meg Mordagsheftet i _____ eksemplarer.

_____ Jeg ønsker følgende hefter tilsendt i posten.
Nr.: _____

_____ Jeg ønsker kassetts- og bok-liste tilsendt.

Fornavn og etternavn.

Postnr. og poststed.

Tlf. _____ Fax. _____

Redaktør Finn Jarle Sæle.

«Denne boka tar sitt utgangspunkt i det apologetiske program apostelen gir oss i 2. Kor. 10,4 ff om å ta alle tankebygninger som reiser seg mot kunnskapen om Gud til fange under lydighet mot Jesus Kristus. Derfor prøver den heller ikke å beskrive åndskampen i et nøytralt idéhistorisk perspektiv. Men den inneholder ikke mindre sann og glitrende analyse av den grunn. Dertil er den utrolig informasjonsrik og tankevekkende.

Utgangspunktet for denne boka er den enestående verdi som mennesket har, slik det er skapt i Guds bilde og elsket av ham. Boka dokumenterer innsiktsfullt og fra en rekke synsvinkler hvordan pornografien bryter ned det kristne menneskesynet. Pornografien er menneskeforakt. Den regner bare med mennesket som driftsvesen. Etter å ha lest denne boka har en en klarere innsikt i hvilke krefter som brytes i vår kultur. Boka viser at det står en åndskamp i vårt samfunn i dag og hva denne kampen står om.»

Statsråd Kåre Kristiansen :

"Jeg vil anbefale alle som interesserer seg for foreldrenes rett til å velge oppdragelse og undervisningsmaterie-
ll til å lese denne boken. Den gir for det første et klart bilde av hvor utvannet respekten for foreldreretten er blitt, og den gir også et skremmende bilde av hvor langt avdriften fra skolens kristne grunnlag er kommet. For alle som ønsker å bevare vårt tradisjonelle verdigrunnlag i skolen og for alle som mener at foreldrene fortsatt skal være de som har den avgjørende innflytelse på sine barns oppdragelse, er boken et nødvendig vekkesignal.

Saken viser også at det ikke er nødvendig for foreldrene å avfinne seg med et hvilket som helst diktat. Det nytter å kjempe imot også på dette området. Jørgen Høgetveit skal ha takk fordi han har tatt på seg de påkjenninger som har vært forbundet med å vise nettopp dette. Jeg anbefaler boken på det beste."

Rektor Ole Øystese, Norsk lærerakademi :

"Vesentlige sider ved åndskampen i skole og samfunn kommer på usedvanlig klar måte til uttrykk gjennom Stern-striden. Jeg er derfor meget glad for det rike dokumentasjonsarbeidet som er samlet og lagt på bordet. Det er av betydelig verdi at pressens usaklighet blir dokumentert så ettertrykkelig som her er skjedd. Men det mest forstemmende i striden er kanskje likevel lærerorganisasjonenes rolle i saken. Lektorlaget argumenterer kraftig til forsvar for lærerens frihet i skolen - en frihet som han åpent annonserer at han vil bruke til å trosse både foreldrene og skolestyrets syn på hva som er høvelig lesestoff for barna i skolen. Bokens dokumentasjon representerer et arsenal som kan bli av stor betydning i kampen om skolen og mot nedbrytende krefter i samfunnslivet."